

GÜLTEN DAYIOĞLU

Fadiş

79.

BASKI

ALTIN
KITAPLAR

10 YAŞ +

YAYIN HAKLARI

© GÜLTEN DAYIOĞLU
ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ
VE TİCARET AŞ

BASKI

79. BASIM / MART 2016 / İSTANBUL
ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ
MATBAASI

BU KİTABIN HER TÜRLÜ YAYIN HAKLARI
FİKİR VE SANAT ESERLERİ YASASI GEREĞİNCE
ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ VE TİCARET AŞ'YE AİTTİR.

ISBN 978 - 975 - 405 - 092 - 9

ALTIN KİTAPLAR YAYINEVİ
Göztepe Mah. Kazım Karabekir Cad.
No.: 32 Mahmutbey - Bağcılar / İstanbul
Matbaa ve Yayınevi Sertifika No.: 10766

tel.: 0.212.446 38 88 pbx

Faks: 0.212.446 38 90

<http://www.altinkitaplar.com.tr>

info@altinkitaplar.com.tr

Ediş

GÜNTEN DAYICOLI

GÜLTEN DAYIOĞLU' NUN YAŞAM ÖYKÜSÜ VE ESERLERİ

Çocuk ve Gençlik Edebiyatında “Üç Kuşağın Yazarı” unvanıyla anılan Gülten Dayioğlu, Kütahya'nın Emet ilçesinde dünyaya geldi. İlköğrenimini, Kütahya'nın İstos İlkokulu'nda, liseyi İstanbul Atatürk Kız Lisesi'nde tamamladı. Bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne devam etti. Dışarıdan sınavlara girip ilköğretmeni oldu. On beş yıllık hizmetten sonra 1977'de istifa ederek bu meslekten ayrıldı.

İlkokul üçüncü sınıfta, öğretmenin yönlendirmesiyle, yazı yazmalarına başlayan Dayioğlu'nun, Bahçivani adlı ilk kitabı 1963'te yayımlandı. Yazarın bazı eserleri İngilizce, İsveç, Rus, Arap (Mısır) Urdu (Pakistan) dillerine çevrilmiştir.

Almancaya çevrilen kitaplarından Dünyaya Gelsin Gelse adlı romanı, 1984 yılında, Alman Yayıncılar Birliği tarafından dünya çapında, yazarlar arasında yapılan Gençliğe Yarın Ümitleri Üç Yüzyıl Kitap seçkisine girmiştir.

Yazar, 1963-2009 sürelerinde, yazdığı on sekiz yaş düzeyinde kitaplar için, yetmiş iki kitap yazmıştır.

Başta, 1971 yılında yayımlanan ilk romanı Fadiş olmak üzere tüm çocuk ve gençlik kitapları kesintisiz baskılarla hâlâ, kuşaklar kuşağa hizmet vermeyi sürdürmektedir.

2001 yılında Fadiş'in 30. doğum yılı, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi tarafından düzenlenen, ulusal nitelikte bilimsel sempozyumlarla kutlanmıştır. Çocuk Vakfı, aynı konuda bir panel düzenlemiş, Feyziye Mektepleri Ayazağa Yerleşkesi'nde Fadiş, öğrenciler tarafından sahneye konulmuştur.

Gülten Dayıoğlu, dünya gezginidir. Altı kıtada yaptığı gezilerde, dünyanın büyük bir bölümünü görme olanağı bulmuştur. Yediden yetmişe, okur kitleleri tarafından ilgiyle okunan, özgün fotoğraflarla bezeli, on iki gezi kitabı yazmıştır. Gezi kitaplarının bazıları, okullarda kaynak kitap olarak değerlendirilmektedir.

Yazar, roman, öykü, radyo ve televizyon oyunları yanında, ilköğretim sorunlarıyla, yurtdışındaki işçi çocuklarının eğitim-öğretim sorunlarını irdeleyen inceleme yazıları da yazmıştır. Bu yazılar, 1967-1987 sürecinde, Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerinde yayımlanmıştır.

Gülten Dayıoğlu, başta Başbakanlık ve TRT kurumu olmak üzere pek çok kurum, vakıf, dernek, gazete, dergi ve sivil toplum örgütleri tarafından ödüllendirilmiştir. Yazarın ilk ödülü, Cumhuriyet Gazetesi Yunus Nadi Öykü Ödülü'dür (1964-1965). En yeni ödül ise Kabataşlılar Derneği tarafından verilen, Behçet Necatigil Edebiyat Onur Ödülü'dür (2008). Yazar, Kütahya Gazeteciler Cemiyeti Asıl ve Onursal Üyelik Basın Kartı ile Kütahya Ticaret ve Sanayi Odası "Sanata Katkı" onur plaketine sahiptir.

Yazar, 1997-2007 arasında; TÖMER, Milli Eğitim Bakanlığı ve Türkiye Kütüphaneciler Birliği tarafından yapılan araştırmalar sonucunda, üç kez, Türkiye'nin en çok okunan ve en iyi çocuk ve gençlik kitabı yazarı seçilmiştir.

Gülten Dayioğlu, 2006 yılında, yaşasını adadığı Çocuk ve Gençlik Edebiyatı'na, nitelikli eserler kazandırmak amacıyla GÜLTEN DAYIOĞLU ÇOCUK VE GENÇLİK EDEBİYATI VAKFI'nı kurmuştur.

Yazar, yurt çapında okullar, valilikler, belediyeler, sivil toplum örgütleri tarafından düzenlenen söyleşi ve imza günlerine katılarak, okurlarına hizmet vermektedir. Not: Yazarın yaşamı, eserleri, ödülleri ve Gülten Dayioğlu Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Vakfı ile ilgili ayrıntılı bilgi edinmek isteyenler www.gultendayioğlu.com sitesine başvurabilirler.

BİRİNCİ BÖLÜM

Kurtuluş Savaşı sırasında Yunanlılar, geçtikleri her yeri yakıp yıkıyorlardı. Bütün Anadolu ayaklanmıştı. Köylerde, kasabalarda ve şehirlerde her şey alt üst olmuştu. Herkes, her an tetikte ve tedirgindi.

Toroslu kasabası düşmanın yolunun üstündeydi. Halk, kasabadan ayrılıp köylere sığınmıştı. Genç ve güçlü erkekler askere alınmış, geride engelli ya da yaşlı erkeklerle kadınlar ve çocuklar kalmıştı. Eli silah tutanlar da düşmanın geçeceği yollara tuzaklar kuruyorlardı.

Düşman güçlüydü. Acımasızdı. Yoluna çıkanı yaşlı, çocuk, kadın ayrımı gözetmeden hemen öldürüyordu. Bu durum karşısında halk düşmana türlü tuzaklar kurmuştu. Bu tuzaklar ülkemizi elimizden almaya gelen düşmanı öylesine öfkelenmişti ki... Komutan, askerlerine, "Kasabayı baştan başa yakın, taş üstünde taş bırakmayın. Çevredeki bağları, bahçeleri, tarlalardaki ekinleri de tutuşturun," diye bir buyruk salmıştı.

Kasabalılar, sığındıkları köylerden döndükleri zaman, evlerinin yerinde kül yığınları bulmuşlardı. Yaşlılar, ağlaşıp duran gençlere,

“Savaştayız. Elbette evlerimiz yakılıp yıkılacak. Ağlayıp sızlanmak yararsız. Gücümüzü toplayıp yeniden yapalım,” diye çıkıyorlardı.

Böylece, elbirliğiyle yangınlardan geriye kalanlar temizlendi. Kasaba halkı, evlerinin yerine, başlarını sokacak birer barınak yapmaya giriştiler. Herkes birbirine yardıma koşuyordu. Kimi taş kırıyor, kimi toprak taşıyor, kimi de kerpiç döküyordu.

Naciye Kadın kısa bir süre önce oğlunun şehitlik haberini almıştı. Bunun üzerine bir de evi yanınca kolu kanadı kırıldı. Kızı Cemile’den başka kimsesi kalmamıştı. Yangın yığınlarını temizleyemiyordu. Geceyi kızıyla yanık çul ve kilim artıklarına bürünerek sokakta geçiriyordu. Aslında soylu ve varlıklı bir kadındı. Kasabada evleri, dükkânları, tarlaları, bağları, değirmenleri, sürü sürü koyunları vardı. Ama savaşta bunların hepsini yitirmişti. Tek varlığı kızındı. Ona bir şey olacak diye çok korkuyor, bu nedenle Cemile’nin elini elinden bırakmıyordu. Gün boyunca boyunlarını büküp evlerinin yanık yığınlarına bakıyorlardı. Durumları acıklıydı. Sonunda mahalle halkı bir karar aldı. Herkes, bir gün kendi evinin yapımıyla uğraşacak, bir gün toplanıp Naciye Kadın’ın evini yapmaya çalışacaklardı.

Karar kolaylıkla uygulandı. Bir süre sonra, Naciye Kadın’la Cemile de tek odalı, toprak damlı evlerine yerleştiler. Kasabaya çevre köylerden yiyecek, giyecek yardımı yapıyorlardı. Kasabalı kadınlar, köylülerle birlikte dağa çıkıyor, sırtlarıyla odun taşıyorlardı.

Bir süre geçtikten sonra tarlalar, bağlar yeniden ekilip dikilmeye başlandı. Böylece kasabada, yeni bir yaşama düzeni kuruldu. Herkes bir yolunu bulup yaşamını sürdürmeye çalışıyordu. Naciye Kadın tarlalarını, bağlarını ekip dikemiyordu. Topraklarını birer bi-

rer satmaya başlamıştı. Günlük geçimini bu yolla sağlıyordu. Ona destek olacak bir erkeği olmadığı için eline geçen parayı bir türlü değerlendiremiyordu.

Artık Kurtuluş Savaşı bitmiş, Yunan saldırısının üstünden uzun yıllar geçmişti. Naciye Kadın'ın artık satacak bir şeyi kalmadığı için ana kız yoksul bir yaşam sürmeye başlamıştı. Sonunda Naciye Kadın alışkın olmadığı bu koşullara dayanamayıp yatağa düştü. Cemile, annesine bakabilmek için başkalarının tarlalarına ekin biçmeye, dağdan odun taşımaya gidiyor, komşuların kışlık eriştelerini, tarhana ve baklalarını yapıyordu. Annesi, kızının bu çırpınışlarını gördükçe, çok dertleniyordu. Sık sık Cemile'yi yanına çağırıp sızlanırdı.

“Seni bin bir özenle büyüttüm. Bebekliğinde yere koymaya kıyamazdım. Sağlıklı bir sütanne tutmuştum. Gün boyunca senin bakımınla uğraşırđı. Baban üstümüze titrerdi. Ağabeyini, yabanlara okumaya yollamıştı. ‘Oğlum büyük adam olacak, soyumuzu sürdürüp adımızı yaşatacak,’ derdi. O ölünce ben de sizi hiçbir şeyden yoksun etmemeye çalıştım. Savaş olmasaydı düzenimiz bozulmamaçaktı. Ağabeyin vurulup ölmeyecek, sen böyle, el kapılarında çalışmayacaktın.”

Cemile ise annesinin saçlarını okşar, “Anneciğim hiç tasalanma, geçmiş günlerimiz bana güç veriyor. Başkalarının işini görmek ağır gelmiyor. Beni herkes seviyor. Seni de hâlâ sevip sayıyorlar. Kasabanın en saygıdeğer kişileri sık sık evimize hatırını sormaya gelmiyorlar mı?” diyerek annesini avutmaya çalışırdı.

2

Bir gün, kasabaya geç bir adam geldi. Burada terzilik yapacaktı. Kk bir dkkn bulup yerleşti. Komşu kasabada yaşayan iyi bir ailenin oğluğdu. Toroslu'da bulunan baba dostları, onu bu kasabadan bir kızla evlendirmeyi düşünüyorlardı. Geç adam, dostlarının bu düşüncelerini olumlu karşladı. Yaşlılar gidip Cemile'yi anasından istediler. Anası, yakınlarına danıştı. Bazıları bu işe, "Peki," diyor, fakat çoğunluk, Cemile'nin bu adamla evlenmesine karşı çıkıyordu. Naciye Kadın bu işi bir de Cemile'ye sordu.

O, "Evine seni de alırsa onunla evlenirim," dedi.

Geç adam, Cemile'nin isteğini kabul ettiğini bildirince, gsteşişsiz bir düğün yapıldı. Cemile, annesiyle birlikte Kâmil Bey'in tutup döşediği eve yerleşti.

Kâmil Bey önceleri iyiydi. Evinin geçimini severek sağlıyordu. Yalnız her Şeyden abuk bıkan bir yaratılışı vardı. Bu yaşam böylece bir yıl sürdü. Bir gün Kâmil Bey, işi bahane ederek kasabadan ayrıldı. Bu geziden tam dört ay sonra döndü. O sırada Cemile bir bebek bekliyordu.

Kâmil Bey sabahları dkknını açıyor ama hiç çalışmıyordu. Dikmek için aldığı bir elbiseyi aylarca srndryordu. Evine arada bir yiyecek alıyordu. Üstelik Cemile'ye ve Naciye Kadın'a her fırsatta eziyet ediyordu. Cemile ise bu durumunu kimseye açamıyordu.

3

Cemile bebeğini dñnyaya getirdiği gñn, bñtñn kaygılarını unuttu. Artık sevimli bir kızı vardı. Kâmil Bey yine kasabada yoktu. Bu nedenle bebeğin adını kendisi koydu. Kñçñk kıza o gñnden sonra, “Fadış” denilecekti.

Kâmil Bey, yabandan dñnñp bir kızı olduğunu duyunca pek hoşnut oldu. Kñçñk Fadış’i o da seviyordu. Fakat bu sevgi onu kñtñ davranışlarından uzaklaştıracak kadar gñçlñ değildi. Bebek bir yaşına gelince yine işi bahane ederek kasabadan ayrıldı. Bu kez eve adresini bile bırakmamıştı.

Altı ay sonra eve dñndñđñnde, iyiden iyiye değişmişti. Bir gñn Cemile’ye, “Ben şehirde yaşamak istiyorum. Babamdan kalan bñtñn malları sattım, orada bir dñkkân hazırladım. Anneni burada bırak, benimle gel,” dedi.

Cemile gñnden gñne eriyip òlñme yaklaşan annesini bırakıp gidemeyeceğini sñyleyince Kâmil Bey, “O halde sen, annen òlñnceye kadar burada kal,” dedi.

Cemile, “Beni annemle kabul ettiğin için seninle evlendim,” diyemedi. ñnkñ Kâmil Bey’e bunu bir kez sñylemiř ve hemen onun sert tepkisiyle karşılaşmıştı.

Bñylece Kâmil Bey dñkkânını boşaltıp kasabadan ayrıldı. Cemile yñzñstñ kalmıştı ama yılmadı. Ağlayıp sızlanmadı. Minik kızı ve hasta anası bakım istediği için çalışması gerekiyordu. İlk işi, kocasının kiraladığı evden taşınmak oldu. Annesinin yaşamakta olduğu tek gñz odalı eve yerleşti. Sonra eskisi gibi, başkalarının işlerini yapmaya başladı.

Cemile üstlendiği işi en iyi şekilde yaptığı için hiç işsiz kalmıyordu. Yatağından sabaha karşı kalkar, daha ortalık ağarmadan, birkaç kadınla dağa oduna çıkardı. Güneş doğarken eve döner, sırtında getirdiği odunları yerleştirip ocağı yakardı. Fadiş'in ve anasının karnını doyurduktan sonra da o günkü işine giderdi.

Fadiş'i bazen yanına alır, bazen de evde bırakırdı. Varlıklı evlere iş yapmaya giderken küçük kızı yanında götürmezdi. Yavrusunun oralarda horlanmasından korkardı. Ancak tarlaya, çapaya, ot yolmaya giderken onu yanına alırdı. Küçük kız oralarda kendi kendine oynar dururdu. Fadiş zaman zaman annesine babasını sorardı. Cemile, kızına karşı Kâmil Bey'i kötülemez, "İş için yabana gitti. Bir gün gelip bizi de götüreceksin," derdi. Böylece üç yıl geçti. İlk iki yıl içinde Kâmil Bey iki kez mektup yolladı. Mektuplarda yalnız Fadiş'i soruyordu. Son bir yıldan beri de hiç yazmıyordu.

Cemile bir sabah yine Fadiş'in karnını doyurup ocağı söndürdü. Komşulardan birinin bağına, bağ bozmaya gidecekti. Uzun yol yürüneceği için çocuğu evde bıraktı. Fadiş'e, "Nine su isterse bu ibikle içir; ekmek istersen, tencereye dilimledim, al ye," diye tembih etti.

Küçük kız, "Eh," dedi anlayışla. Cemile, Fadiş'in sokaklarda başboş dolaşmasını istemiyordu. Bu yüzden işe giderken kapıyı dışardan bir ipe bağladı.

İkindiye yakın eve döndü. Kapıyı açınca küçük kızın ağladığını gördü. Onu bağrına bastı. Yer yatağında yatan nineye yaklaştı. Hatırını soracaktı ama o, sonsuz uykusuna dalmıştı bile.

Cemile, "Fadiş, nineye ne oldu?" diye bağırırdı.

"Nine su içti, uyudu," dedi.

Cemile, boşalan gözyaşlarını artık Fadiş'ten saklamıyordu. Ağlarken, "Nine öldü Fadiş! Kimsesiz kaldık!" diyordu.

Fadiş de annesine sokulup ağlamaya başladı. Cemile'nin ağlaması büsbütün arttı. Yandaki komşu, sesine geldi. Naciye Kadın'ın öldüğü kısa sürede duyuldu. Haberi alan, Cemile'ye başsağlığına geliyordu. Fadiş'le kimse ilgilenmiyordu. O da sokaklarda dolaşıp duruyordu. Ninesinin öldüğünü duyan komşu çocukları, onu evlerine götürmek istediler. Fakat o, kimseye elini vermedi. Kucaklamak isteyenleri de tekmeledi. Akşam ezanına yakın eve geldi. Annesinin yüzüne baktı. Sonra kucağına atıldı. O geceyi ölüyle birlikte geçireceklerdi.

Komşular, “Bu gece Fadiş bizde kalsın,” dedilerse de Cemile razı olmadı. Çünkü yavrusundan güç alıyordu. Ana kız sarılıp yattılar. Sabah ezanı okunurken komşular yine eve doluştular.

Nine öldükten sonra, yakınları Cemile'ye, “Kızım, çocuğunu al, kocana git,” diye öğüt verdiler.

Cemile her gittiği yerde bu sözlerle karşılaşılıyordu. Kâmil Bey'e, annesinin öldüğünü bildiren bir mektup yazmış, fakat karşılık alamamıştı.

Artık kasabada rahat edemeyecekti. Çevresindekiler, kocasının yanına gitmediği için ona kızmaya başlamışlardı. Bir gün karar verdi. Eşyalarını topladı. Kapısını kilitledi. Otobüse binip şehre gitti. Kasabalılar buna pek sevindiler.

Şehre vardıklarında, eşyasını otobüsten indirmeden, kocasının dükkânına koştu. Kâmil Bey, onu çok soğuk karşıladı.

“Bana sormadan niçin geldin? Seni çağırmadım ki!” diye azarladı. Cemile buna çok üzüldü.

“Annem öldü. Orada ne yapabilirim?”

O zaman Kâmil Bey, “Çocuğu bana ver. Kendin istediğini yap,” diye karşılık verdi ve Cemile'nin kucağından Fadiş'i çekip aldı. Cemi-

le ağlayarak oradan uzaklaştı. Otobüsün durduğu hana vardığında, Fadiş'in, "Anne, anne!" diyerek ağlayışı kulaklarından gitmiyordu.

Eşyalarını alıp o kentte yaşayan bir hemşerisinin evine gitti. Onu orada iyi karşıladılar.

"O hayırsız adamın çocuğunu iyi ettin de attın," dediler. "Bir gün iyi bir kısmet çıkar, kocandan ayrılıp yeniden evlenirsin.

Cemile söylenenleri duymuyordu. Fadiş'in sevgisi, özlemi içini yakıp kavuruyordu. Bütün gece uyuyamadı, evin içinde dolaştı durdu.

Kâmil Bey kentte başka bir kadınla yaşıyordu. Amacı Cemile'den ayrılıp onunla evlenmekti. Çocuğu evine götürünce kadın, "Bu da nerden çıktı?" diye Kâmil Bey'e çıkıştı.

Fadiş bir kadına, bir babasına bakıyor; durup durup ağlıyordu. Kâmil Bey kadını yatıştırmak için, "Hiç olmazsa bu gece kalsın. Yarın anasına veririm," dedi.

Fadiş söylenenleri tam anlamamıştı ama, o evde istenmediğini hemen sezmişti. O da sabaha kadar uyuyamadı. Sabaha karşı ağlamaktan sesi kısılmıştı. "Su!" diyerek babasının koluna dokundu ama ses alamadı.

Ortalık ağarmaya başlamıştı. Cemile kendini sokağa attı. Hemen kocasının dükkânının önüne gitti. Çarşıda dükkânlar henüz açılmamıştı. Kulağı seste, gözü yolda beklemeye başladı.

Fadiş'le Kâmil Bey sokağın başında göründüler. Cemile hemen onlara doğru fırladı, yalvarmaya başladı.

"Kâmil Bey, ne olur Fadiş'i ver!"

Kâmil Bey, Fadiş'i bırakmadı.

"Hayır o benimle kalacak. Senden ayrılacağım," deyince Cemile ateşe basmış gibi oldu.

“Ne istersen yap, fakat Fadiş’i sana bırakmam. Ondan ayrılamam,” diye inledi.

Kâmil Bey, Fadiş’i Cemile’ye uzatırken, “Çocuğu al. Ama beni tedirgin etmeyeceksin. Peşimi bırakacaksın,” diye şart koştu.

Bu sırada Fadiş, annesinin kucağına fırlamış, minicik kollarını boynuna dolamıştı. Cemile, “Peki,” dedi. “Seni hiç tedirgin etmeyeceğim.”

Başka bir şey söylemeden Fadiş’i kucaklayıp hızla oradan uzaklaştı.

Evdekiler yeni uyanmışlardı. Cemile’yi Fadiş’le görünce şaşırıyorlar. Cemile, “Birkaç gün sonra bir iş bulup, buradan giderim. Ama bu arada ne olur, Fadiş’i horlamayın,” diye yalvardı.

Hemşerileri eşe dosta iş için danışıyorlardı. Komşuları Maden Mühendisi Galip Bey, Cemile’nin durumunu karısından öğrenmişti. Bir sabah Cemile’yi evine çağırtdı.

“Kızım, İstanbul’da ağabeyim oturuyor. Kendisi doktordur. Hanımı da iyi bir kadındır. Bir çocukları var. Ev işleri için bir kadın arıyorlar. Dün telefon edip konuştum. Seni, kızınla kabul ettiler. Evleri geniştir. Umarım ki çocuğun onları üzmez,” dedi.

Cemile sevindi.

“Fadiş, iş bulundu. Yanımda sen de olacaksın,” deyip Fadiş’i göğsüne bastırdı.

Mühendis Galip Bey’in odacısı biletini alıp Cemile’yi trene yerleştirdi. Tren hareket edince Cemile bir süre sessiz sessiz ağladı, sonra kendini topladı. Ömründe ilk kez trene biniyordu. Bu nedenle her şeyi ilgiyle izlemeye koyuldu.

Fadiş, “Nereye gidiyoruz anne?” diyerek anasının boynuna sarıldı.

Cemile içini çekti.

“İstanbul’a!”

Bundan sonra Fadiş bir ara uyuyup uyandı. Trenle birlikte yürüyormuş gibi görünen telgraf direklerine, kalabalık istasyonlara, ağlayan, glen yolculara daldı. Zaman zaman gözucuyla anasını da süzüyordu. Cemile, onun aklından geçenleri sezemiyordu. Bu nedenle Fadiş sustua o da susuyordu.

Tren, Haydarpaşa’da durunca Cemile, Fadiş’i kucaklayıp indi. Yanlarına bir adam yaklaştı.

“Sen Mühendis Galip Bey’in yolladığı kadın mısın? Adın Cemile mi?” diye sordu.

Cemile sevine, “Cemile benim,” dedi. “Bizi mühendis bey yolladı.”

Cemile ve Fadiş denize, vapura, giyim kuşamları göz alıcı kadınlara bakakaldılar. Cemile merak ettiği şeyleri yanındaki adama sormaya çekiniyordu. Sık sık ilginç bulduğu şeyleri gösteriyordu Fadiş’e.

“Bak Fadiş, şuna bak!”

Vapurun bu kadar insanla batmadan denizin üstünde durabilmesi, denizin mavi rengi, hanımların tüylü şapkaları onu şaşkınlığa düşürüyordu.

Kolunda bohçası, kuşağında Fadiş, köprüye ıktılar. Yanlarındaki adam, bir otomobil çevirdi. Hep birlikte bindiler. Cemile, Fadiş’i kuağından indirmiyor, Fadiş de ona sıkı sıkı sarılıyordu. Kalabalık ikisini de ürkütmüştü. Onların bu halini gören adam sordu.

“İstanbul’a ilk gelişin mi?”

Cemile, “Ya! İlk gelişim,” dedi.

Sonra yeniden tramvaylara, otomobillere, otobüslere daldı gitti. Böylece, Doktor Edip Bey’in evine vardılar.

Burası üç katlı bir evdi. Çevresinde büyük bahçesi vardı. Doktorun hanımı, Cemile’yi hoş karşıladı. Fadış’in yanağını okşadı. Sonra onları küçük bir odaya götürdü.

“İşte odanız. Kızınla burada yatacaksın. İşin bitince de burada oturursun,” dedi.

Tam bu sırada, beş altı yaşlarında bir oğlan koşarak yanlarına geldi.

“Anneciğim, kim bunlar?” diye sordu.

“Bu Cemile, evimizin işlerini yapacak. Bu da onun kızı.”

Hanım oğlunu alıp oradan ayrılırken Cemile’ye, “Sen biraz dinlen. Üstünü değiştir, aşağıya gel,” dedi.

Hanım gidince Cemile yığılır gibi karyolanın üstüne çöktü. Kulakları uğulduyor, başı dönüyordu. Karnı çok acıkmıştı. Fadış’e baktı. Odanın ortasında dikiliyordu. Yüzü sapsarıydı. Üstündeki basma giysiyi çıkardı. Bu en yeni giysisiydi. Acaba hanım neden “Üstünü değiştir,” demişti. Bohçasından göğüs yerleri yamalı bir basma entari çıkarıp onu giydi. Sonra Fadış’i alıp aşağıya indi. Hanımın gösterdiği yerde ellerini yüzünü sabunladı. Fadış’in yüzü sabunlanırken gözüne köpük kaçtı. Ağlamaya başladı. Cemile sıkılıyor, Fadış’i, “Ağlama, sus!” diye dürtüklüyordu.

Bu sırada hanımla küçük Aydın da banyo kapısına geldiler. Hanım, “Ne oluyor çocuğa?” diye sordu.

Cemile onları görüncede daha çok sıkıldı.

“Hiç,” dedi. “Gözüne köpük kaçtı da...”

Hanım uzaklaşırken söylendi.

“Bağırtma çocuğu!”

Fadış susmuş, gözlerini kırpıştırarak annesine bakıyordu. Cemile kaşlarını çattı.

“Dünyayı ayağa kaldırdın. Ne var sanki biraz gözün yandıysa!” diye çıkıştı.

Bunlar, içten gelen sözler değildi... Aslında, Fadiş’in gözünün acısını yüreğinde duyuyordu.

Hanım mutfakta tabaklara boşalttığı yemekleri Cemile’ye gösterdi.

“Bunları yemek masasına taşı. şu tabaktakini de biz isteyince içeriye getir,” dedi.

Cemile söylenenleri yaptı. Hanım, bey ve çocuk masaya oturdular. Yemeklerini yemeye başladılar.

Cemile’yle Fadiş mutfakta dikiliyorlardı. Fadiş, “Anne acıktım,” dedi yavaşça.

Annesi kulağına eğildi.

“Fadiş’im, bekle biraz. Hanımlar yemeklerini bitirsinler, bize de yemek verecekler...”

Fadiş dudağını sarkıttı. Bu sırada hanım seslendi.

“Cemile gel, tabakları değiştir!”

Cemile koştu. Bulaşık tabakları alıp geldi. Sonra öteki yemeği masaya götürdü. O, bunları yaparken, Fadiş olduğu yerde dikiliyordu. Bir ara bulaşık tabaklardan birinin kenarında bir lokma ekmek gördü. Elini uzatıp alacaktı ki, annesi geldi.

“Ne yapıyorsun Fadiş? Onu, hanım ağzından çıkarıp atmış, belki de ekmeğin içinden bir şey çıktı!”

Sonra onu bağrına bastı.

“Biliyorum açsın. Ama onlar şimdi yemeklerini bitirecekler. Burası kendi evimiz değil. Yemeklere izinsiz el uzatmayalım. Yoksa kovuluruz.”

Fadiş boynunu büktü. Annesi, onu bir iskemleye oturttu. Sofrayı toplamaya gitti. Döndüğünde Fadiş'in, başını iskemlenin arkalığına dayayıp uyumuş olduğunu gördü. Yüreği burkuldu.

Bu sırada hanım mutfağa girdi.

"Çocuğun sesi çıkmıyor, ne iyi! Aferin Cemile, becerikli kadınsın. Çocuğu burada nasıl uyuttun?" diye sordu.

Cemile, hanımı iç çekerek yanıtladı.

"Kendisi uyuyakalmış hanımcığı!"

Hanım, bulaşıkların nasıl yıkanması gerektiğini anlattı. Bu iş bitince Cemile'nin eline bir saat verdi.

"Sabahleyin saat çalınca kalk. Ocağa çay suyunu koy. Bak çay burada! Şu demliğe bir kahve fincanı çay at, haşla!" deyip dışarı çıktı.

Peşinden gelmesi için Cemile'ye işaret etti. Cemile hemen onun ardına düştü.

"Bu kattaki odaları iyice süpür. Süpürme işi bitince ben kalkmış olurum; o zaman da döşemeleri silmeyi, toz almayı, daha sonra cam ve kapı temizlemeyi öğretirim. Haydi şimdi yat," deyip yukarı kattaki yatak odasına çıktı.

Cemile saati başucuna koydu, Fadiş'i yatağa taşıdı. Onun yanına uzandı. Çocuğun aç olduğunu düşündükçe içi eziliyordu.

Sabaha karşı biraz daldı. Düşünde Fadiş'e yemek yedirdi, annesiyle konuştu, trene bindi. Fadiş, kocasında kalmıştı. Trenden inmek istedi. Tren düdüğünü çalıp hareket etti. Cemile tam aşağıya atlayacaktı ki, saatin zili çalmaya başladı. Korkuyla gözlerini açıp yatakta doğruldu. Fadiş'i yokladı, yanındaydı. İç sevinçle doldu. Saatin sesi sürüp gidiyordu. Zili durdurmak için uzanmıştı ki, Fadiş ağlamaya başladı. Cemile yalvarıyor sevip okşuyor, fakat Fadiş'in ağlaması bir türlü durmuyordu.

“Ne olur Fadiş’im ağlama! Hanımlar uyanıp kızacaklar!” dedikçe, Fadiş daha çok ağlıyordu. Bir yandan Fadiş’i avutmaya çalışıyor, bir yandan da, ah, daha ilk gün böyle oldu! Kalkalı hiçbir işe bakmadım. Ya beğenmezler de beni buradan gönderirlerse, diye düşünüyor, içi korkuyla ürperiyordu. Sabırsızlanıyor, bir an önce hanımın söylediği işleri bitirmek istiyordu. Perdeyi açıp Fadiş’e bahçeyi gösterdi. O zaman, ortalığın yenice ağarmaya başladığını anladı, sevindi. Fadiş’in ağlaması biraz durdu. Üstünde korkulu bir hal vardı. Cemile onun bu durumunu iyi bilirdi.

“Fadiş, neden korkuyorsun?”

Çocuk susuyordu. Sonunda saatin zilinden korkmuş olabileceğini düşündü. Bunu anlamak için ona sordu.

“Demin, bu saat cırladı, duydun mu?”

Fadiş ilgiyle sordu.

“Nasıl cırladı?”

Cemile saat ziline benzer sesler çıkardı. Fadiş gülümsedi.

“Neden cırladı?”

“Hanım kurdu. Erken uyanıp, işleri onlar kalkmadan bitirebilirim, diye. Haydi gel, ben ortalığı süpüreyim, sen de yanımda dur.”

Fadiş zil sesinin korkulacak bir şey olmadığına inanmış ve susmuştu.

Cemile çabuk çabuk döşemeleri, halıları süpürdü. Yanından hiç ayrılmayan, eteğini tutarak onunla gidip gelen Fadiş bir ara, “Anne acıktım,” dedi.

Cemile’nin içi cız etti. Hemen aklına akşam yemeyip de sakladığı ekmek geldi. Koşup onu getirdi. Fadiş kuru ekmeği severek yedi.

“Daha,” dedi.

O zaman Cemile, kızının saçlarını okşadı.

“Bekle biraz, hanım gelsin. Bak neler yedireceğim sana!”

Fadiş, gözlerini annesine dikip dikkatle baktı. Cemile sözünü sürdürdü.

“Peynir, tatlı, ekmek ve çay verecekler,” diye aklına geleni sıralamaya başladı. Küçük kız, onu dinlerken yiyecekten başka şeyler düşünüyor gibiydi.

Hanım aşağıya indiğinde Cemile, onun söylediği işleri bitirmişti. Hanımın sırtında, kırmızı kadifeden bir sabahlık vardı. Cemile’nin gözü buna takıldı. Ne güzel şey, diye geçirdi içinden. O, bunu düşünürken, hanım sordu.

“Çocuk neden ağladı?”

Cemile irkildi.

“Saatin sesine alışkın değil de ondan ağladı hanımcığım.”

Hanım yüzünü buruşturdu.

“Saati kurmasak uyanabilir misin?”

Cemile sevinçle, “Elbette uyanabilirim,” dedi. “Tam istediğiniz saatte kalkar, işe başlarım.”

Hanım kahvaltı sofrasını hazırlamaya başladı. Cemile ona yardım ediyor, hanımın verdiklerini mutfaktan sofraya taşıyordu. Zeytin, reçel, peynir, tereyağ, ekmek; tabak, çatal, bıçak ve çay bardakları sofraya yerleştirildi. Cemile mutfakla sofa arasında gidip gelirken Fadiş de peşinden ayrılmıyordu. Sofraya konulanları görünce açlığı artıyor, vızıldayıp duruyordu. Annesi onun bu durumunu anlamazlıktan geliyordu.

Doktorla küçük oğlan aşağıya inip sofraya oturdular. Hanım, oğluna yağ ve reçel sürülmüş ekmek dilimini uzatırken, Fadiş mutfak kapısına dikilmiş, onlara bakıyordu.

Bir süre sonra hanım seslendi.

“Cemile gel, sofrayı topla! Siz de kahvaltınızı edin!”

Cemile, Fadiş’in kolunu çekiştirerek, “Bak gördün mü? şimdi ne-ler yedireceğim sana,” diye sofraya koştu. Bulaşıkları topladı. Hanım, mutfak masasına iki bardak koydu.

“Biri senin, öbürü kızının. Bundan sonra suyu ve çayı bu bardaklarla içersiniz,” dedi.

Sonra bir tabağa dört dilim ekmekle, on tane zeytin koydu.

“Çaylarınızı sen koy. Bunları yiyince kahvaltı bulaşıklarını yıka-mayı ve tabakları yerleştirmeyi öğreteceğim,” deyip oradan ayrıldı.

Cemile, Fadiş’in yüzüne baktı.

“Fadiş’im, zeytinlerin hepsini sana vereceğim. Çay da içeceksin.”

Fadiş hiç ses çıkarmadı. Sadece annesinin gözlerinin içine baktı. İki dilim ekmeği, zeytinleri istekle yiyip çayını içti. Yüzüne renk gel-di. Cemile de ekmeğini çaya banıp karnını doyurdu.

Hanım o gün akşama değin, ona ev işi öğretti. Camları, kapıla-rı, banyoyu sildirdi. Halıları temizletti. Cemile odasına çekildiğinde vücudunun her yanı ağrıyordu. Fadiş’çik onun peşinde dolaşmaktan yorulup erkenden uyuyakalmıştı.

Cemile’nin günleri ev ve bahçe işleriyle uğraşmakla geçiyordu. Evin hanımı acımasız bir kadındı. Cemile’yi bir dakika boş bırakmı-yor, her an yaptıracak bir işi buluyordu. Bazen Fadiş’e kızıyor, “Çekil ayak altından! Git, Aydın’la bahçede oyna,” diye çıkışıyordu.

Aydın şımarık bir çocuktı. Bir gün Fadiş’i bahçeye çağırdı. Bahçede küçük bir fırın vardı. Yaz aylarında bu fırında börek, pide pişirilirdi. Doktor, fırını bu işi için yaptırtmıştı. Aydın, Fadiş’i fırının yanına götürdü. Kapağını açıp, “Fırının içinde güzel bir taşbebek var. Alabilirsen senin olsun,” dedi.

Fadiş sevinçle fırının ağzından içeriye uzandı. El yordamıyla be-beği aramaya başladı. Aydın birden onu içeri itti. Vücudunun yarı-

sı fırına girdi. Fadiş büyük bir korku içinde, var gücüyle bağırdı. Aydın kahkahalarla gülerek onu dışarı çektii. Sonra elini fırının ağzındaki kurumlara sürüp bunları Fadiş'in yüzüne sıvadı. Bunu yaparken de bir yandan gülmekten katılıyordu. Cemile, Fadiş'in sesine koştı. Onun halini görünce istemeyerek bir çığlık attı.

Hanım, Cemile'yi ve Aydın'ı dinleyip Fadiş'i suçlu buldu. Çünkü Aydın, "Fırına girme, içi kurumludur, dedim ama dinlemedi, girdi," diyordu.

Cemile, Aydın'a hınçla baktı. Onun yalan söylediğini biliyordu. Hanım, bu bakışı kaçırmadı. Cemile'ye, "Bize gösterdiğin saygıyı oğluma da göstermelisin. O da senin efendin," diye çıkıştı.

Aydın bu sözlere pek sevindi. O günden sonra Fadiş'i daha rahat hırpalamaya ve tartaklamaya başladı. Hanım da her fırsatta Fadiş'i horluyor, "Nasıl olsa gidecek yeri yok," diye Cemile'ye yüklenirken yükleniyordu.

Böylece bir yıl geçti. Bu arada, İstanbul'da bulunan birkaç hemşerisi Cemile'nin adresini öğrenip onu görmeye gelmişlerdi. Cemile onları görünce içini açıyordu. Bir gün, bir hemşerisine şöylece derdini döktü:

"Yavrumu hırpalamasalar, hor görmeseler, en ağır işleri yapmaya gönüllüyüm. Ama Fadiş'imi çok horluyorlar. Ondan ötürü burada diken üstündeyim."

Fatma Kadın, Cemile'nin durumunu anlıyordu. Ona yardım etmek için günlerce düşünüp taşındı. Sağa sola danıştı. Sonunda bir çıkar yol buldu. Tek başına yaşayan, yaşlı ve varlıklı bir hanımın ev işlerini yapacak birini aradığını öğrendi, hemen gidip o hanımla konuştu. Cemile'den ve Fadiş'ten söz etti. Hanım, Fadiş'i duyunca çok sevindi.

“Oh! Ne iyi. Küçük kız evimi şenlendirir,” diyerek Cemile’nin hemen işe başlamasını söyledi.

O gün de Cemile’nin işine engel olduğu bahanesiyle hanım, Fadiş’i hizmetçi odasına kilitlemişti. Fadiş, “Anne aç, anneciğim aç kapıyı,” diye bağıırırken hanım, Cemile’nin başına dikilmiş, mutfaktaki taşları fışçalatıyordu. Sanki o sırada Fadiş’in sesini duymuyor gibiydi.

Cemile ise yüreğinin başına bıçak saplanmışçasına acı duyuyordu. Hanıma belli etmek istemediği gözyaşları sabunlu sulara karışıyordu. Kovulurum korkusuyla kendini sıkıyor, bir şey söyleyemiyordu. Bir süre ağladıktan sonra Fadiş’in sesi kesildi.

“Gördün mü?” dedi hanım. “Sizin gibiler hem çocuk terbiyesinden anlamazsınız, hem de çocuklarınızı tepenize çıkarırsınız. Ağladı, ağladı, sustu işte.”

Cemile’nin içi içine sığmıyordu. Kendi kendine, niçin sustu? Yoksa genzine tükürük mü kaçtı, belki de soluk alamadı, boğuldu gitti, diye düşünüp korkular geçiriyordu. Kuruntu, gittikçe içini sarıyordu. Birden fışçayı atıp ok gibi fırladı. Hanım daha ağızını açmadan oda kapısına gelmişti. Kapıyı açmak istedi. Kilitliydi. Anahtar da üstünde yoktu.

“Hanımcığım ne olur, kapıyı açıverin. Sonra yine kilitlersiniz.”

Hanım sert bir ifadeyle, “Olmaz, şimdi açarsam, kapıyı açtırmak için yarın yine ağlayacak. Bense bundan sonra, iş sırasında onu odaya kilitlemek kararındayım. Hem bu kadarı da şımarıklık. Sen bizi memnun etmeye çalışacağına, çocuğunu memnun etmek için çırpınıyorsun. Başka biri olsa şu anda seni ve kızını kapı dışarı ederdi. Ben durumunuza acıdığım için böyle bir şey yapmıyorum. Ama kapıyı açmayacağıım. Yarın odaya kilitlediğimde göreceksin, hiç sesi çıkmayacak. Haydi işine!” dedi.

Cemile ilk kez hanıma karşı konuştu.

“Hanımefendi, Fadiş’e gösterdiğim düşkünlük, onu şımartmak için değil... Fadiş’im babasız, yuvasız, ezilip kavruluyor. Ben onun için yaşıyorum. Ne olur, odaya girmeyeyim! Siz bir kerecik bakıverin içeriye, çocuk iyiye hemen kilitlersiniz kapıyı.”

Hanım buna çok kızdı.

“Nankör, inatçı, görgüsüz kadın! Seni adam yerine koydum. Karşıma alıp konuştuğum için bana bu şekilde karşılık verebiliyorsun. Aptallık bende. İki paralık hizmetçi parçasıyla böylesine ilgilenmek bana yakışır mı? Sizin gibilere insanca davranmamak gerek!” diyerek anahtarı fırlatıp yere attı.

Cemile artık gözyaşlarını saklamıyordu. Bir an duraladı. Sonra anahtarı kapıp odaya koştu. Kapıyı açtı fakat Fadiş ortada yoktu. O anda bayılacak gibi oldu. Dizleri gevşedi.

“Fadiş, Fadiş!” diye bağırdı.

Pencereye koştu, kapalıydı. Aklına karyolanın altına bakmak geldi. Fadiş oradaydı, sapsarı yüzüyle, gözlerini iri iri açmış kendisine bakıyordu.

“Fadiş’im!”

Sürünüp hemen karyolanın altına girdi. Fadiş, “Anne!” diyerek doğruldu. Başını somyaya çarptı ama ağlamadı. Belli belirsiz gülümseyip anasına sokuldu. Cemile onu okşayarak sordu.

“Seni çağırınca niçin ses vermedin?”

“Hanım kapıyı kilitleyince çok korktum anneciğim.”

“Korkacak bir şey yok!” diyerek onu karyolanın altından çıkardı.

Sonra çekine çekine, hanımın yanına gitti. Hanım, Cemile’nin yüzüne bile bakmadı. Fırça ve sabunlu suyu ortadan kaldırmıştı. Öyleyken Cemile yine saygıyla sordu.

“Yapılacak bir iş var mı hanımefendi?”

Hanım zehir gibi konuştu.

“Sana iş yok artık bu evde!”

Cemile önce kavrayamadı. Sonra gerçekten kovulduğunu anladı. Dizleri titremeye başladı. Ezik bir sesle, “Hanımefendiciğim, ne olur beni bağışlayın! Siz de anasınız. Varım yoğum bir Fadiş'im. Dayanamıyorum onun hırpalanmasına. Başka türlü davranmak elimde değil!” dedi.

Hanım, “Yeter!” diye bağırdı. “Ben de anaymışım! Sana kaç kez söyledim, kendini benimle ölçme diye? Sen bu evin hizmetçisisin. Bense hanımı! Benim çocuğumun yeri başka, seninkinin başka. Sana fazla yüz verdik.”

Bu sözler Cemile'nin içini yakıp kavurdu. Kendi kendine düşünmeye başladı. Hakkı var hanımın. Ben hizmetçiyim bu evde. Çocuğum da hizmetçinin çocuğu. Elbette küçük beyle bir olmaz. Ah, keşke anahtarı istemeseydim! Elimde değil işte. Ya şimdi sokağa atarsa hanım! Ne yapsam acaba?...

Bunları düşünürken birden kapı çalındı. Koşup açtı. Gelen, hemşerisi Fatma Kadın'dı. Cemile'nin şis gözlerine baktı.

“Ne oldu Cemile, bir derdin mi var?”

Cemile onu odasına götürdü. Fadiş bıraktığı yerde duruyordu. Kapı açılınca korkulu gözlerle onlara baktı. Cemile'yle Fatma Kadın yatağın kenarına iliştiler. Fadiş hemen anasına sokuldu. Başını Cemile'nin dizine koydu. Cemile içini çekerek o gün olanları bir çırpıda anlattı.

Fatma Kadın, “Vay kalpsiz kadın!” diye söylendi.

Sonra yüzü güldü.

“‘Kul sıkışmayınca Tanrı yetişmez,’ derler. Allah'ın işine bak, bir kapı kapandı, başka biri açıldı,” diyerek yaşlı hanımı, evini, koşullarını bir bir anlattı.

Cemile, sevinçle Fatma Kadın'ın boynuna sarıldı. Fadiş de işlerin iyi gittiğini sezmişti. Kıvanç içinde annesini öpmeye başladı. Bu sırada kendisine teşekkür eden Cemile'ye Fatma Kadın, "Sus," dedi. "Rahmetli annenin bize yaptığı iyiliklerin yanında, benim sana yaptıklarım hiç kalır."

Cemile boynunu büktü.

"Eee, şimdi ne yapacağız?"

"Bu gece burada kal. Bey gelsin, aylığını versinler. Yarın sabah ben gelip seni alırım," dedi. Sonra oradan ayrıldı.

Cemile yeniden hanımın yanına gitti.

"Sofrayı kurayım mı hanımefendi?"

Hanım sertçe tersledi.

"Hayır, gereği yok. Bir şeye elini sürme."

Cemile'nin başından aşağıya kaynar sular boşandı. Ne kadar da kötü durumdayım, diye düşündü. Şu anda bu evde bir iskemle kadar bile değerim yok. Sıcak gözyaşları yanaklarından boynuna sızıyordu. Çaresiz, odasına çekildi.

Fadiş ortalıktaki gergin havayı sezmişti, hiç sesini çıkarmıyordu. Yaşlıları gülüp söyleyip oynarken Fadiş'in bu durumda olması Cemile'ye acı geliyordu. Sokak kapısında, beyin anahtarının sesi duyuldu. Cemile irkildi. Ortalık kararmıştı. Birden içi korkuyla doldu. Ya "Şimdi git bu evden!" derlerse nereye giderdi? Yol, iz bilmiyordu. İçi titreyerek beklemeye başladı.

Hanım, o gün olanları yüksek sesle beye anlatmaya başladı. Bu arada Cemile için çok çirkin sözler söylüyordu. Cemile hiç sesini çıkarmadı. Gözlerini, uyuyan Fadiş'in yüzüne dikmiş, hiç kımıldamadan, yarı karanlık odada dikiliyordu. Birden beyin sesini duydu. Kendisini çağırıyordu. Hemen odadan fırladı.

“Buyurun beyefendi!”

Bu sırada, beyin yüzüne bir göz attı. Pek kızgın görünmüyordu. Cemile’nin içine su serpildi. Hemen söze başlayan bey, “Bak kızım! Hanıma saygısızlık etmişsin. O senin çocuğunu terbiye etmek istemiş, engel olmuşsun...” dedi.

Cemile’nin kt küt atan yüreği ağzına gelecek gibi oldu. Bilinçsizce soruverdi.

“şimdi mi gideceğim?”

Bey, Cemile’ye acıyarak baktı.

“Hayır kızım. Yarın gidersin. Seni aramaya gelen birkaç hemşerin var ya, işte onlara git. Onlar, ya seni geldiğin yere yollarlar ya da yeni bir iş bulurlar.”

Cemile artık söylenenleri duymuyordu. Sadece, “Sağ olun beyefendi. Sağ olun,” diyebilirdi. Sonra sordu. “Bulaşıkları yıkayayım mı beyefendi?”

Bey, hanıma seslendi. Hanım da sert bir sesle, “Hiçbir şeye elini sürmesin,” dedi. “Hesabını, dünkü tarihe göre kaparsın. Bugün bir işe yaramadı!”

Cemile sabahtan öğleye dek taşlıkları fışcaladığını anımsadı ama, hiç sesini çıkarmadı.

Sabahleyin evin beyi, Cemile’nin aylığının yirmi günlüğünü eline verdi.

“Haydi git artık kızım,” dedi.

Cemile bohçasını hazırlamıştı. Fadiş’in elinden tuttu. Beyin elini öpüp odadan ıktı. Hanımın yanına gitti. Elini öpmek istedi ama hanım izin vermedi.

“Sen, bu takıntın ve dik kafanla, hiçbir yerde barınamazsın. Haydi uğurlar olsun,” dedi.

Cemile hiçbir şey söylemedi. Sonra yataktan yenice kalkmış olan Aydın'a döndü.

“Allahaismarladık, küçük bey.”

Oğlanın yüzünde kötü bir ifade belirdi. Ana kızı aşağılarcasına süzdü.

“İkiniz, tıpkı sokaktaki dilencilere benziyorsunuz,” dedi.

Cemile dudaklarını ısırıldı. Hiç sesini çıkarmadan oradan uzaklaştı. Sokak kapısından çıkarken, hanım arkasından seslendi.

“Dur bakalım. Aç şu bohçanı! İçine bizden bir şeyler koymamışsındır inşallah!”

Cemile'nin yüzü kıpkırmızı oldu. Kulakları uğuldamaya başladı. Hanım, bohçayı didik didik ettikten sonra, “Topla şu paçavraları,” dedi. “Neyse ki hırsızlığın yok. Bir iğnemi almış olsaydın, seni süründürürdüm.”

Cemile çabucak bohçayı dürüp büktü ve kendini sokağa attı. Sokakta gözyaşlarını tutamadı. Ana kız sokağın köşesine kadar yürüdüler. Sonra durup Fatma Kadın'ı beklemeye başladılar.

İkisinin de karınları acıkmıştı. Fadiş'in rengi sapsarıydı. Annesine ne açlığını söylüyor ne de bir şey soruyordu. Cemile iki simit aldı. Birer tane yediler. Bir saat kadar orada dikildiler. O bir saat, Cemile'nin içine işledi. Kimsesizliği, yersiz yuvasızlığı içine işledikçe işliyordu. Karşıdan gelen Fatma Kadın'ı görünce sevinçle ona doğru koşular.

Cemile kendini beğendirmek için yeni hanımın karşısında ne yapacağını, ellerini nereye koyacağını, nasıl konuşacağını şaşırıyordu. Saime Hanım olgun, güngörmüş bir hanımdı. Cemile'nin durumunu anlıyor, bu nedenle onu sıkacak sorulardan kaçınıyordu. Güler yüz-

le odalarını gösterdi. Sonra sofraya takımlarının yerini öğretti. Fadiş'in elinden tutup, "Şimdi sen benimle gel. Annen sofrayı kursun, yemekleri ısıtsın," dedi.

Fadiş onu hiç yadırgamadı. Salona geçtiler.

Hanım, "Seni sık sık gezmeye götüreceğim. İyi kız olursan sana bebekler, elbiseler alacağım..." diyordu.

Fadiş'in gözleri sevinçten pırıl pırıldı. Cemile yemeğin hazır olduğunu haber vermeye geldiğinde, hanımla Fadiş'i diz dize oturur buldu. Onun da içine güven yayıldı. Bu evde, günler iyi geçecek, diye düşündü.

Kâmil Bey, Cemile gittikten sonra içinde bir tedirginlik duymuştu. Ama bu çok sürmedi. Zaman zaman Fadiş'i özlese de hemen unuttuyordu. Evlenmek istediği kadın, kendisini sık sık zor duruma düşürüyor, "Ya benimle hemen evlenirsin ya da buradan giderim," diyordu.

Kâmil Bey bu kadınla iyi anlaşmıştı, ondan pek ayrılmak istemiyordu. Bir gün kadına, "Peki," dedi. "Gidip Cemile'yi bulayım. Durumu ona açayım. Gönlünü yapabilirsem, boşanıp seninle hemen evlenirim."

Böylece Kâmil Bey, hemşerilerine gidip Cemile'nin İstanbul'daki adresini öğrendi.

Bir öğle vakti Cemile bulaşık yıkıyordu. Kapı çalındı. Koşup açtı. Karşısında Kâmil Bey'i görünce irkildi. Ne söyleyeceğini şaşırıldı. Saim Hanım içerden seslendi.

"Kızım gelen kimmiş?"

Cemile sadece, "Hiç!" diyebildi. Sonra kendini topladı.

Kâmil Bey, "İçeri girebilir miyim?" diye sordu.

Cemile, “Dur! Hanıma sorayım,” diyerek içeri koştu. Sonra geri dönüp, “Gir,” dedi.

Arkadan hanım da göründü. Güler yüzle, “Buyurun,” dedi. “Fadış’in babası mısınız?”

Kâmil Bey biraz utanarak, “Evet,” dedi.

O sırada Fadış de yanlarına gelmişti. Hiç babasından yana bakmıyordu. Bir an, kısa bir sessizlik oldu. Sonra hanım, “İçeri buyurun,” diyerek Kâmil Bey’e yol gösterdi.

Salonda oturduklarında Kâmil Bey, “İşlerim bozuldu. Cemile’yi bu yüzden arayamazdım. Sizin gibi bir hanımın yanında olması bana güven veriyordu...” diye söze girişti. Sonra Cemile’ye dönüp, “Sana pek çok kötülüğüm dokundu. Daha gençsin. İstersen ayrılalım, yeni bir yuva kurmayı dene,” dedi.

Cemile ateşe değmiş gibi sıçradı.

“Yuva falan istemem, ayrılmak da istemem. Bizde kocasından ayrılanları kınarlar. Sonra herkes bana kötü gözle bakar. Var, sen istediğın gibi yaşa. Benim sana bir zararım yok ki...”

Kâmil Bey zaten bunu bekliyordu.

“Sağ ol Cemile. Soylu biri olduğunu belli ettin. Beni bağışladın. Ben de senden ayrılmak istemiyorum. Hemen gidip Akkale’de bir ev tutayım. Döşedikten sonra gelip seni alırım,” dedi.

Cemile buna pek sevindi, hemen hanıma döndü.

“Hanımefendiciğim sizden ayrılacağım için üzölüyorum.”

Hanım, “Üzölme kızım. İnşallah yuvana döner, yeniden mutlu olursun,” dedi.

Kâmil Bey planını ayrıntılarıyla hazırlamıştı. Bir sabah Cemile’ye geldi.

“Yarın gidiyorum. Fadış’i giydir de onu biraz gezdireyim. Hem ona birkaç parça üst baş da alırım,” dedi.

Cemile sevinęle Fadiş'i hazırladı.

“Sakın huysuzluk edip babanı zme,” diye oğtledi.

Sonra babasının yanına götürdü. Fadiş bir koşu gidip hanımla vedalaştı. Hanım da onu öptü. Böylece baba kız evden ayrıldılar.

4

Cemile pencereye koşup onların arkalarından baktı. İçi karma-karışık duygularla doluydu. Fadiş'im baba demenin özlemine çekiyordu. Ne iyi oldu da geldi Kâmil Bey. Yavrumun yüzü güldü... Bir süre bunları düşünerek ortalığı süpürüp evi temizledi. Bu arada sık sık saate bakıyordu. Öğlen oldu. Hanım yemeğini yedi. Cemile ise sabırsızlanmaya başlamıştı.

“Hanımefendi, nerde kaldılar acaba?” diye sordu.

Hanım, “Ben de onları düşünüyorum. Bilmem ki, saat üç oldu. Bu saate kadar kalmamalıydılar,” dedi.

Saat akşamın dokuzu olmuştu. İki kadın tasa içinde bekliyorlardı. Fakat bu bekleyiş boşuna oldu. Cemile oturduğu iskemlenin üstünde gözlerini ağtığında sabah olmuştu. Hanımın odasına koştı, uyuyordu. Çaresiz, evin içinde dört dönmeye başladı. Hanım uyanınca Cemile'ye seslendi.

“Kızım, Fadiş'ten haber var mı?”

Cemile ağlayarak hanımın odasına koştı.

“Ah, hanımefendi, kara kara yandım. Sakın bu adam yavrumu kaçırmış olmasın?”

Artık hıçkıra hıçkıra ağlıyordu...

Kâmil Bey, Fadiş'i evden uzaklaştırınca hemen bir taksi çevirdi, yavrucağı şehrin uzak semtlerinde bir otele götürdü, akşamın altısına değin orada oyaladı. Sonra bavulunu ve çocuğunu alıp otelden ayrıldı.

Trene bindiklerinde Fadiş ağlamaya başladı. Durmadan, "Annem nerede? Hani burada da yok; ne zaman gelecek?" diye soruyordu.

Kâmil Bey, onu tatlı sözler ve yemişlerle kandırmaya çalışıyor, Fadiş ise bağıra bağıra ağlıyordu. Kâmil Bey onu yatıştırmak istiyordu ama Fadiş, başına geleni sezmişti. Babasının hiçbir sözünü dinlemiyor, ona inanmıyordu. Çünkü Kâmil Bey sabahtan beri sık sık, "Annen trende bizi bekleyecek. Hep birlikte Akkale'ye gideceğiz. Orada bir evimiz olacak. Artık sizden hiç ayrılmayacağım," demişti.

Fadiş bu nedenle bütün gün ses çıkarmamıştı. Ama artık aldıldığını anlamıştı. Sesi kısıldığı halde durmadan, "Anne!" diye bağıyor, içini çeke çeke ağlıyordu. Öteki yolcular da işe karıştılar. Elbirliğiyle onu avutmaya çalışıyorlardı. Fadiş'in babası, onlara da yalan uydurmuştu. "Çocuğun annesi nerede?" diyenlerin kulağına eğilip, fısıldıyordu:

"Sizlere ömür, birkaç gün önce hastanede öldü. Çocuk bunu bilmiyor. Memlekete dönüyoruz. Onun için anne diye tutturuyor!"

Herkes Fadiş'e acıyarak bakıyor ve onu susturmak için canla başla uğraşıyorlardı. Bir ara babası, Fadiş'i tualete götürmek istedi. Ama o istemiyor, babası ise diretiyordu. Sonunda birlikte gittiler. Yarım saat sonra döndüklerinde, Fadiş artık ağlamıyordu. Üzerinde tuhaf bir hal vardı. Kimseyle konuşmuyor, ara sıra, şişip kızarmış gözlerini babasına kaydırıyor, o zaman yüzü korkulu bir hal alıyordu.

Babasının da onunla ilgilendiği yoktu. Yolcular bu duruma hem şaşırıyor, hem sevindiler. Bir ara Fadiş'in gözleri kapandı. Sağ tara-

fında oturan yaşlı kadına yaslanıp, uyuyakaldı. Kadın, onun başını dizine koydu. Bir süre havadan sudan konuşuldu. Kâmil Bey konuşulanlara katılmıyordu. Gide gide öteki yolcular da konuşmayı kestiler. Kompartımanın kirli, sarı ışığı, trenin tekdüze sürüp giden sarsıntıları, oradakileri uykuya itiyordu. Birden Fadiş, “Atma! Atma!” diye bağırarak yerinden sıçradı. Oradakiler irkilip birbirlerinin yüzüne baktılar. Kâmil Bey bu arada Fadiş’i yatıştırmaya çalışıyordu. Fadiş gözlerini açıp bir an çevresine baktı, sonra yine başını yaşlı kadının dizine koydu. Yaşlı kadın, “Sayıklıyor,” dedi. Gece boyunca bu olay, birkaç kez daha oldu. Fakat Fadiş’in sayıklamalarını hiç kimse yorumlayamadı.

Aslında Kâmil Bey, Fadiş’i tuvalete götürme bahanesiyle trenin sahanlığına götürmüştü. “Eğer bir daha annenin adını anacak olursan, seni trenden aşağıya atarım,” demişti.

Fadiş ise korkuyla babasının eline yapışmış, “Atma, atma!” diye yalvarmıştı...

Kâmil Bey, Fadiş’le birlikte kapıda görününce, evlenmek istediği kadın öfkeden deliye döndü. “Hoş geldin” bile demeden Kâmil Bey’e çıkışmaya başladı.

Kâmil Bey, “Dur biraz hanım. Her şeyi anlatacağım,” diye söze girişti. Bak, şimdi göreceksin. Ayrılmak için bana yalvaracak. Yoksa kızının yüzünü göremez.”

Bunu duyunca kadının öfkesi yatıştı.

“Eh,” dedi. “Haydi hayırlısı!” Sonra yüzünü buruşturdu. “İyi ama bu çocuk ne olacak?”

Kâmil Bey ona da bir çare bulmuştu.

“Hiç üzülme,” dedi. “Yakında çocuğu alıp Gökpınar’a giderim. Orada teyzemin oğlu var. Çok zengin. Üstelik çocuğu da olmuyor.

Birkaç ay önce durumumuzdan söz ederken, çocuk işini bana biraz dokundurdu. Kızı onlara götürürsem memnun olurlar.”

Kadın buna pek sevindi. Neşesi iyice yerine gelmişti.

“Peki,” dedi. “Bu durumu Cemile’ye nasıl bildireceksin?”

Kâmil Bey sırttı.

“O iş çoktan oldu. Boşanmak için ileri sürdüğüm koşulları postalamadım bile...”

5

Cemile ağlamaktan başka bir şey yapamıyordu. Hanım yakın bir dostuna telefonla durumu anlattı. Dostu, “Tasalanmayın, bu işle ilgileneyeğim. Kızın izini bulunca size bildiririm,” dedi.

Böylece iki kadın, gece gündüz Fadiş’ten haber beklemeye başladı.

İki gün sonra öğleye doğru kapı çalındı. Cemile acelesinden koltuklara, iskemlelere çarpa çarpa koştu. Gelen, postacıydı. Cemile iyi kötü, okuyup yazma biliyordu. Zarfı okuyunca kocasının yazısını hemen tanıdı. Kapıyı kapamayı bile akıl edemeyecek kadar heyecanlıydı. Mektubu bir solukta okudu. Okurken, yüzü önce kızardı, sonra sarardı. Dizlerinin bağı çözüldü. Hemen oracığa çököverdi. Hanım yanına geldiğinde, Cemile’yi yarı baygın buldu.

Cemile mektupta yazılanları anlatınca hanım da çok üzüldü. Fadiş’ten ayrılmak ona zor gelmişti. Kendisi de dertlendiği için Cemile’yi nasıl avutacağını bilemiyordu. Cemile gözlerini yerdeki halının çiçeklerine dikmişti. Bir süre öylece düşünüp kaldı. Neden sonra hanıma döndü.

“Hanımefendiciğim, beni bağışlayın. Fadiş’i orada bırakmam. Onun babası, başka babalar gibi değil. İsteklerini gerçekleştirmek için yavrusunu bir yem gibi kullanan baba, ona daha başka kutlkler de yapabilir. Dünyada iyilik rneği babalar bulunduğu gibi, bu türlü babalar da var. Bize böylesini düşmüş. Ne yapıp edip Fadiş’i onun elinden kurtarmalıyım,” dedi.

Hanım şaşırdı.

“Evladım, sen yalnız başına onların peşinden gidebilecek misin?”

Cemile her şeyi göze almıştı.

“Giderim hanımcığım, giderim.” Hemen odasına koştu. Bohçasını topladı. Gz bir şey görmüyordu. Fadiş’in giysilerini bohaya koyarken, gözyaşları boşandı. Hanım onun acısını anlıyor, bu nedenle gidişine engel olamıyordu. Sadece, “Ne zaman dönersin?” diye sordu.

Cemile, acı bir ifadeyle dudak büktü.

“Ne bilirim hanımcığım, yavrumu bulur bulmaz buradayım.”

Hanımdan tekrar özür dileyerek elini öptü, kendini sokağa attı.

Böylece, önüne gelene yol sora sora Haydarpaşa’ya vardı. Birkaç aylık birikmiş parası vardı, yaşlı bir beyin yardımıyla biletini aldı. Tren, o biner binmez hareket etti. Cemile, Haydarpaşa’ya kadar nasıl gelebildiğini, bilet alıp trene nasıl binebildiğini düşündü bir süre. Bütün gün, yollarda yürümekten yorgun düşmüştü. Fadiş’in özlemiyle derin bir oh çekti. Sırtını kanepenin tahta arkalığına dayayıp kuruntulara daldı. Sonra uyuyakaldı. Düşünde, Kâmil Bey’le görülmemiş kavgalara girişti...

Akkale’de dükkânlar yeni açılıyordu. Cemile gün ağarırken Kâmil Bey’in dükkânının önüne gelip dikilmişti, fakat burası bak-

kal dükkânıydı şimdi. Camedânındaki yazıyı okuyunca, Kâmil Bey'in oradan ayrıldığını anladı. Çaresizlik içinde çevresine bakındı. Birkaç kişiye sordu. Kimse Kâmil Beyin yerini yurdunu bilmiyordu. Sadece, "Bir süre önce dükkânı boşalttı. Fakat nereye gitti belli değil," diyorlardı.

Oradaki hemşerileri de Cemile'ye bu konuda işe yarayacak bir yardımda bulunamayacaklarını söylediler. Böylece iki ay boyunca Kâmil Bey'in izini aradı durdu. Bir gün, çarşıda dolaşır çevresine bakınırken, kocasının kardeşiyle karşılaştı. Hemen ellerine yapıştı.

"Aman Hamdi Bey, yavrumu bulmama yardım et."

Hamdi Bey iyi bir adamdı. Ağabeyinin yaptığı uygunsuz işleri hiç beğenmiyordu. Her fırsatta bunu söylüyordu.

"Üzülme Cemile," dedi. "Kardeşimin yaptıklarından utanıyorum. Senin durumunu duydum. Bunun için elimden geldiğince sana yardım etmek isterim. Benden duymuş olma ama çocuğun Gökpınar'da, teyzemizin oğlunda."

Cemile artık öğreneceğini öğrenmişti. Bir otobüse binip hemen o gün yola koyuldu. Gideceği yeri kolayca buldu. Evin kapısının çın-gırağını sürekli çekiyor, ama içerden çıt çıkmıyordu. Dakikalar yıl gibi uzuyordu. Sonunda içerden bir kadın, "Kim ooo!" diye bağırdı.

Cemile titreyen sesiyle, "Aç!" dedi.

Gülsüm Kadın kapıyı açıp karşısında Cemile'yi görünce şaşırıp kaldı.

"Nerden çıktın sen Cemile?" diye haykırdı.

Cemile hemen içeri daldı ve açık seçik söze girişti.

"Fadiş'im sizdeymiş, almaya geldim!"

Gülsüm Kadın bir iyi bozuldu. Sert bir sesle:

"Şimdi mi aklına geldi çocuğun? Kocanın başına küçücük çocuğu atmış," İstanbul'larda gününü gün ediyormuşsun. Senin gibi

kadınlar çocuktan ne anlar? Biz çocuğu babasından aldık. Ancak ona verebiliriz. Haydi, git buradan!” diye çıkıştı.

Cemile’nin kanı beynine çıktı. Ne yaptığını bilmez durumdaydı ama yine de kendini tuttu.

“Çocuğu almadan bir yere gitmem. Buradan ancak ölümü çıkarabilirsiniz,” diye diretti.

Gürültüye komşular koşup geldiler. Komşuların büyük çoğunluğu, Gülsüm Kadın’dan yana oluyorlardı. Birkaç yaşlı kadın da Cemile’yi tutuyor, “Haklı garip,” diyorlardı. “Baksana, evlat diye kuş gibi çırpınıyor. Gülsüm Kadın’ın çocuğu olmadığı için Cemile’nin yüreğindeki ateşi anlayamaz. Versinler kadının çocuğunu. Veren babasıysa bu da anası!”

Bu sözler, Gülsüm Kadın’ın kulağına gidiyordu ama, işine gelmediği için duymazlıktan geliyor, durmadan Cemile’yi evden çıkarmaya çabalıyordu.

Gülsüm Kadın’ın kocası, olayı çarşıdaki dükkânından haber almıştı. Koşarak eve geldi. Komşu kadınların genç olanları evlerine sokuldular. Sami Bey’den kaçmayan, yani yüzlerini yabancı erkek görünce kapamayan yaşlı kadınlar orada kalıp olayı Gülsüm Kadın’la birlikte özetlediler. Cemile çok konuşmuyor, fakat kararlı görünüyordu. Sami Bey onun tutumunu sezmişti. Aşağıdan alarak konuştu.

“Cemile kızım, neden böyle avluya dikilip herkese seyirlik oluyorsun? İçeri gir hele, görüşelim!”

Cemile durmadan homurdanan Gülsüm Kadın’a bakıp, “Girmem,” dedi. “Fadış’i almaya geldim. Çocuğu verin, gideceğim.”

Sami Bey, bunun üzerine, “Gel,” dedi. “Seni anamın evine götürüyüm. Orada anlaşalım. Kızı almakta diretirsen buraya gelir alırsın.”

Cemile bunu uygun buldu. Kapıdan çıkmadan sordu.

“Yavrumu şimdi bir kez göremez miyim?”

Gülsüm Kadın, Sami Bey’in isteği üzerine içeri girdi. Fadiş’i aradı. Çocuk evde yoktu. Kapıdaki gürültüyü duyan Gülsüm Kadın’ın annesi, kızcağız daha işin içyüzünü sezmeden, bahçe kapısından çıkarıp öbür kızının evine götürmüştü.

Sami Bey, “Akşama nasıl olsa buraya geliriz. Çocuk da gittiği yerden dönmüş olur. İyice görürsün,” dedi.

Cemile çaresiz, Sami Bey’in peşine düştü.

Sami Bey’in annesi Cemile’ye çok iyi davrandı, içten dertleşti.

“Kâmil hayırsız çıktı. Anacığı sağ olsaydı, onun yaptıklarını hiç bağışlamazdı.”

Cemile, yaşlı kadını dinleyip boynunu büktü.

“Ne yapalım teyze. Alın yazımız buymuş!”

Sami Bey söze karışarak, Cemile’yi, çocuğu alma fikrinden caydırmak için durmadan dil döktü.

“Fadiş’in iyiliği için onu burada bırakmalısın. Biz, onu büyütüp kendi terbiyemizle yetiştireceğiz, sen zaten yurtsuz, yuvasız kalmıssın. Çocuğu nereye sığdıracaksın? Babası desen, kendi havasında. Bari bu kıza acı da sizin kötü kaderinizden onu sıyırıp alalım...”

Cemile bütün bunları dinledi, dinledi. Yüreği ateş düşmüş gibi yanıyordu. Bir yandan içten içe, Sami Bey haklı. Çocuk benimle birlikte sürünecek. Burada kalması iyi olur, diyor, sonra çabucak fikir değiştiriyordu. Fadiş’in sokuluşu, neşeyle iri, siyah gözlerini yüzüne dikişi, ağırbaşlılığı, büyük insan gibi davranışı, gözünün önüne geliyordu. Ondan ayrılırsa amaçsız kalıp çalışamayacağını, yaşama bağlanıp zorluklara göğüs geremeyeceğini, kısacası, Fadiş’siz yaşayamayacağını düşünüyor, onu bırakamam. Yapamam bunu, diye bir sonuca varıyordu...

Sami Bey, “Kararını vermekte acele etme. Düşün, taşın. Kuş kadar aklın varsa, gerçekten yavrunu seviyorsan, dediğimi yapacak, onu burada bırakacaksın,” diye konuşmaya son verdi.

Cemile’yi bırakıp giderken, “Ev için biraz öte beri alacağım. Sen burada dinlen ve düşün. Akşamüstü uğrar seni alırım,” dedi.

Sami Bey gittikten sonra iki kadın konuyu bir süre daha tartıştılar.

Cemile bir süre dalıyor, yaşlı kadının sorularına birbirini tutmayan karşılıklar veriyordu. Yüzü bazen kızarıyor, bazen sapsarı oluyordu. Sonunda dayanamadı.

“Teyze,” dedi. “Boğulacak gibi oluyorum. Konuşacak durumda değilim. Bir pösteki ver de varıp şu bahçede uzanayım.”

Yalnız kalınca içindeki özlem daha da arttı. Yavrusu burnunda tütüyordu. Bir ağacın gölgesine uzanmıştı ama, uzun zaman öyle kalamadı. Kalkıp oturdu. Durumu düşünerek yeniden ölçüp biçti. Neden sonra ayağa kalktığında, dünyayı eskisinden daha hoş görüyor, kendi kendine şöyle düşünüyordu: Herkes, yaşamını sürdürmek için bir yol seçmiş. Yaşamak güzel. Güçlü bir amaç için çalışmak, yaşamı daha da güzelleştiriyor. Fadiş’im için var gücümle çalışırım. Onu büyütür, belki de okuturum. Hele okuyup bir meslek edinirse...

Bunları düşünürken Cemile’nin içi, pırıl pırıl sevinçle doldu. Artık hiçbir şeyden korkmuyordu. Birkaç adım yürüdü, ayakları uyuşmuştu. İçinden, anlaşılan çok oturdum, diye geçirdi.

Gerçekten çok olmuştu oraya oturalı. Hava kararmak üzereydi. Eve doğru giderken, bahçe kapısında Sami Bey görüldü. Cemile mantosunu giyip başörtüsünü düzeltti. Yola çıktılar. Nedense Sami Bey’in anası Fadiş için Cemile’yi kandırmaya çalışmamıştı. Kadının bu tutumu Cemile’nin gözünden kaçmadı.

Eve geldiklerinde Cemile'yi bir odaya aldılar. Mantosunu çıkar-
madan bir köşeye oturdu. Yüreği yerinden fırlayacakmış gibi çırpı-
nıyordu. Elleri ve ayakları buz gibi olmasına rağmen yanakları alev
alevdi. Odada yalnızdı. Beş duyusuyla Fadiş'i bekliyordu. Birden
oda kapısı açıldı. Fadiş göründü. Cemile her gece gördüğü düşleri
anımsadı. Bu da bir düş olmasın, diye içinden geçirdi. Sonra da sa-
rarmış, küçülmüş, cılızlaşmış Fadiş'ine doğru fırladı. Ne var ki Fadiş,
annesine soğuk davrandı. Boynuna atılmak şöyle dursun, kendini
öptürmedi bile. Cemile'nin kolu kanadı kırıldı. Şaşkın şaşkın sordu.

“Fadiş'im, yoksa anacığını unuttun mu?”

Fadiş sustu. Uzunca bir sessizlikten sonra Gülsüm Kadın konuştu.

“Görüyorsun ya Cemile, çocuk da seni istemiyor.”

Sesi sevinç doluydu. Cemile boynunu büktü. Gözlerini Fadiş'ten
ayırmadan, geçip sedire oturdu. Ellerini kucağına bıraktı. Gülsüm
Kadın, tehlikenin geçtiğini düşündü. Fadiş'i sırtından itip, “Haydi
anana git istersen,” diyerek odadan ayrıldı.

Çocuk odanın ortasına doğru ilerledi. Cemile ellerini uzattı.

“Gel keklğim, gel kınalı kuzum, Fadiş'im!”

Fadiş korkak adımlarla ona doğru adım adım yaklaşıyordu. Ce-
mile gaz lambasının ışığında onun yüzüne dikkatle baktı. İşte o za-
man, sağ gözünün ve yanağının mosmor olduğunu gördü. Çocuğu
hızla kendine çekti.

“Ne oldu yüzüne Fadiş'im?”

Çocuk önce sustu. Sonra kapiya bakarak alçak sesle konuştu.

“Gülsüm Ana yaptı. Su taşırken testiye kırdım da!...”

Fadiş her şeyi bir solukta söyleyivermişti. Cemile kızını bağına
bastı. İçi rahattı artık...

Bir süre sonra odaya giren Sami Bey, ana kızı birbirine sımsıkı sarılmış halde bulunca, şaşırıp kaldı. Öfkeli bir sesle, “Fadiş!” diye bağırdı.

Fadiş yüzünü anasının göğsüne gömmüştü. Kımıldamadı bile. Cemile, Fadiş’i kucağından bırakmadan ayağa kalktı. Kararlı bir ifa-deyle konuştu.

“Sami Bey, sen iyi bir insansın. Ama Fadiş’im sizin evinizde san-dığım gibi rahat değil!”

Sami Bey durumu hemen anladı.

“Çocuk terbiye edilirken elbette biraz sertlik gerekir. Okşaya okşaya terbiye olur mu?”

“Elbette olur,” dedi Cemile. Bunları söylerken, kapıya doğru ilerledi. Oda kapısına vardığında, Sami Bey son bir çıkışta bulundu.

“Bırak çocuğu! Yoksa karışmam!”

Sesini duyan karısı ve kaynanası da koşup geldiler. Durumu an-layınca yaygarayı bastılar. Cemile her şeyi göze almıştı. Merdivenler-den inerken, “Bana ne yapabilirsiniz? Çocuk benim,” dedi. “Üstelik burada ona köle gibi davranıyorsunuz. Bunu bütün kasaba biliyor. şimdi bir bağırsam, herkes benim yardımıma koşar, sizin değil.”

Sami Bey, Cemile’nin haklı olduğunu biliyordu. Bunun için de, “Haydi defol buradan. Yoksa şimdi ikinizi de sokağa atarım!” diye bağırıp içini boşalttı.

Kadınlar, Cemile’nin ardından ağız dolusu ilençler yağdırıyorlar-dı. Cemile bunları duymuyordu bile. Sonsuz bir sevinç içindeydi.

Sokaklar boş ve karanlıktı. Uzaktan köpek ulumaları geliyor-du. Evlerin perdeleri inikti. Bazı pencerelerden sokağa kahkahalar, çocuk ağlamaları, bazılarında da kaba saba konuşmalar yükseli-yordu. Cemile, Fadiş’i bağırına basmış, durmadan yürüyordu. Neden

sonra, nereye gittiğini düşündü. Bulunduğu yerde evler seyrekleşmişti. Şaşkın şaşkın çevresine bakındı. Sonra Fadiş'i kucağından indirip yere dikiltti. Karanlıkta yavrusuna iyice baktı. Sadece ışıllı ışıllı gözlerini görebiliyordu. Onu koklayarak birkaç kez öptü. Tam bu sırada, sokak bekçisi yanlarında belirdi. Cemile az kalsın korkudan bağıracaktı. Kendini tuttu. Bekçi, yaşlı ve iyi yürekli bir adamdı. İçten gelen bir yakınlıkla sordu.

“Sen kimsin kızım? Burada ne arıyorsun gece yarısı?”

Sesi yumuşaktı. Cemile bir çırpıda her şeyi anlattı. Bekçi, “Sami Bey'i tanırım, ama ailesini bilmem. Vay katı yürekli! Vay! Şuncacık çocuktan ne istediler be Allahsızlar,” dedi.

Sonra, uzun bir öksürük nöbetine tutuldu. Cemile, Fadiş'i sırtına bindirmiş, hiç konuşmadan öksürüğün geçmesini bekliyordu. Bekçi yeniden konuşmaya başladı.

“Kâmil'i elimizde büyüttük. Bizlere de az etmedi. Rahmetli babası efendiden bir tüccardı. Hiç unutmam. Bir gün, ‘Hayırsız oğlan, ben ölünce bu yuvayı darmadağın edecek,’ demişti, dediği de çıktı.”

Cemile bunları sessiz sessiz dinliyordu. Gözünde hiçbir şeyin değeri yoktu. Fadiş'in soluğunu hissetmek, ağırlığını duymak yetiyordu. Söz sözü açtı. Bekçi arada bir düdük öttüre öttüre, geçmişten birçok şey anlattı. Cemile gittikçe üstüne çöken uyku ağırlığını atmaya uğraşıyordu. Gözkapakları diken diken olmuştu. Vücudu buz gibiydi. Mantosunu çıkarmış, sırtında uyuyan Fadiş'e sarmıştı. Ayaz gittikçe artıyordu. Açtı, yorgundu, üşüyordu. İhtiyar bekçi, aklına gelmiş gibi atıldı.

“A kızım, sen titriyorsun! Gördün mü ettiğimi? Seni lafa tutup dondurdum. Beni gördüğünde nereye gidiyordun?”

Cemile boş bulunup, “Hiçç!” dedi.

İhtiyar şaşırđı.

“Nasıl hiç? Sabaha dek burada dikilecek misin?”

“He,” dedi Cemile. “Başka gidecek yerim yok zaten. Sabahleyin otobüse biner, giderim buralardan.”

Bekçi, babacan bir ifadeyle atıldı. “Bak hele. ‘Kadın akli kısadır,’ dememişler boş yere! Senin o dediğini deli olan yapmaz kızım! Ben bile içi kuzu derisi kaplı bu gocuğun altında üşüyorum. Güze güvenilmez. Sabaha dek sokaklarda kazık kesilirsin.”

Bunun üzerine Cemile’yi evine davet etti. Cemile’nin önüne düştü. Onu kendi evine götürüyordu.

“Oğlan, kız arama bende. Bir kocakarı var. Şimdi, kim bilir kaçınıcı uykudadır! Yedek yorganımız olacak ama döşek yok. Pöstekiye kıvrılır, yorgana sarınırsınız. Sabaha daha çok var. Sabahleyin erkenden ben sizi uyandırırım.

Ertesi sabah bekçi, ana kızı otobüse yerleştirdi. Cemile saygıyla onun elini öptü, böylece ayrıldılar. Otobüs bomboştu. Cemile’nin heyecanı gittikçe artıyordu. Ya biri gelip, Fadiş’i elimden zorla almaya kalkarsa, diye düşünerek yerinde duramıyordu. Otobüs kalkınca rahatladı. Yolculardan birkaçı Fadiş’i tanıyordu. Onlar, fiskos edip olanları bildikleri, duydukları kadarıyla bilmeyenlere anlatıyorlardı. Hemen hepsi Cemile’yi haklı buluyordu. “Yüreği sıcak anaymış. Başkası olsa çocuğunun ardını aramazdı. Varsıl kişilerin yanındadır diye düşünüp İstanbul’da keyfine bakardı,” diye yargılara varıyorlardı.

Cemile, Akkale’de otobüsten inince koynundaki keseden yol parasını çıkardı. Şoför yardımcısına uzattı. Çocuk, “Senin paran ödendi,” deyince Cemile sert bir sesle çıkıştı.

“Kim ödeyecek? Bir yanlışlık olmuştur belki de. Al şu parayı.”

Yardımcı, bezgin bir sesle, “Ne yanlışlığı?” dedi. “Kırk yıllık bekçi Mustafa Dayı’yı bilmez miyim? ‘Çocuklu kadının yol parası,’ diye bilet paranı elime saydı.”

Cemile gözlerine dolan yaşları göstermemek için hızla oradan ayrıldı.

Hemşerileri onu yine iyi karşılamadılar. Onlar da Sami Bey gibi düşünüyorlardı. Durup durup, “Çocuğun rahatını kaçırdın. Şimdi ne yapacak, bunu nereye sığdıracaksın?” diyorlardı.

Cemile de biliyordu ne yapacağını. Fakat korkmuyordu.

“Hemen bu gece İstanbul’a gideceğim. Elbette bir iş bulurum. Belki de Saime Hanım beni yine yanma alır,” dedi.

İstanbul’a varır varmaz, doğru Saime Hanım’ın evine gitti. Hanım, Fadiş’i görünce pek sevindi.

“Yazık ki bir kadın tuttum,” dedi. “O hem hastabakıcı, hem de ev işlerini yapıyor. Biliyorsun, her gün iğne oluyorum. Zaman zaman da nöbet geliyor. Onun için bu kadının işine son veremem. Eşe dosta danışayım. Sana iş bulmaya çalışalım...”

Cemile bir ay boyunca hemşerisi olan kapıcının evinde kaldı. Bu arada gece gündüz iş arıyordu. Hangi eve gitse, “Aaa! Çocuğun pek küçükmüş, hiçbir işe yaramaz. Üstelik, iş yaparken ayak bağı olur,” diyorlardı. Cemile bazen Fadiş’in hiç zararı olmayacağını anlatıp onu övüyor, bazen de hiç ses çıkarmadan oradan uzaklaşıyordu.

Bir ayın sonunda, Fadiş’le birlikte iş bulma umudunu yitirdi. Cebinde kalan son birkaç kuruşla Fadiş’i alıp Toroslu kasabasına götürdü, orada akrabalarına yalvaracaktı. Aylık yollamak koşuluyla, yavrusunu bir süre onların yanında bırakmak istiyordu. Sonra hemen İstanbul’a dönüp iş bulacaktı.

Kasabaya vardığında, en güvendiği yakınlarına gidip durumu anlattı. Yavrusunu yanlarına almaları için yalvardı. Hepsi ağız birliği etmişçesine, “Biz ona para almadan da bakarız. Fakat kendi çocuklarımızla zor uğraşıyoruz, bir de emanet çocuk alırsak başımız iyice bunalır,” dediler. Çocuksuz olanlarsa, “Yaşımızı aldık, unu eleyip eleği duvara astık. Gayri bundan sonra çocukla uğraşamayız. Biz tamam desek bile, sen bırakmamalısın. Yaşlıyız. Çocuğun başına bir iş gelirse üstesinden gelemeyiz,” diye Cemile’yi baştan savdılar.

Cemile sonunda yaşlı bir kadınla anlaştı. Tek odalı evinde yalnız yaşıyordu. Duldu. Kimsesizdi. Tarlasından kalkan buğdayın birazını yiyor, kalanını satıp harçlık ediniyordu. Kasabada sevilen ve güvenilen bir kadındı. Kimseye bir kötölüğü dokunmamıştı. Cemile, Fadiş’i önüne oturtup her şeyi anlattı.

“Gülsüm Kadın, sana besleme gözüyle bakıyor ve öyle davranıyordu. Oysa burada, Hafize Nine’ye para yollayacağım. Buna karşılık o da sana gül gibi bakacak. Bir çare bulur bulmaz seni yanıma alacağım...”

Fadiş annesini iç çekişlerle dinliyordu. Sözüün sonunda ağlayıp huysuzluk etmedi.

“Olur,” dedi. “Hafize Nine’nin evinde kalırım ama ya babam gelir, beni buradan alırsa?”

Bu, Cemile’nin hiç aklına gelmemişti. Bir an düşündü. Çabuk karar vermesi gerekiyordu.

“Alamaz. Hem ne yapacak seni alıp da?” deyiverdi.

Kendi söylediğine kendisi de inanmamıştı. Ama başka çıkar yol yoktu.

Ayrılış biraz zor oldu. Cemile otobüse bininceye dek, “Ya Fadiş son dakikada cayarsa, ne yaparım?” diye kurup, heyecanlandı

durdu. Fakat Fadiş sözünden caymadı. Ayrılırken kollarını annesinin boynuna doladı. Bir süre öylece kaldı. Sonra ayrılıp uzaklaştı. Otobüs kalkınca bir süre peşinden koştu. Yorulunca geri döndü.

O günlerde Fadiş, altı yaşma giriyordu. Hafize Nine'ye çabuk alıştı. Kendi yaşındaki tüm çocuklar gibi, o da her türlü oyuna bayılıyor, sabahtan akşama değin kapının önünde oynuyordu. Hafize Nine onu çok seviyordu. Fadiş sevildiğini seziyor, nineye tatlı tatlı nazlanıyordu. "Bugün başım çok ağrıyor," ya da "Bacağım burkuldu, bak şişti bile," diyerek kadıncağızı telaşlandırıyor, ondan sonra da gülmeye başlıyordu.

Fadiş'in gerçekten neşesi yerine gelmişti. Annesi, her ay Hafize Nine'ye para yolluyordu. Mektuplarında, iyi bir evde çalıştığını, hanımının, Fadiş kadar bir kızı olduğunu yazıyordu. Ara sıra İstanbul'dan kasabaya gelen olursa, onlarla Fadiş'e öteberi de yolluyordu. Bunlar, hanımın kızının eski, küçülmüş, solmuş giysileri, kunduraları, biraz da şeker lokum oluyordu.

Fadiş, annesinden öteberi geldiği günler sevinçten uçardı. Gelenleri bir bir öper, koklar, böylelikle çok sevdiği annesinin özlemini gidermeye çalışırdı. Gelen giysilerin ayakkabıların, yıpranmış, solmuş olması Fadiş'i üzmezdi.

Cemile'nin Fadiş'siz hiçbir şeyi gözü görmüyor, yedikleri içine sinmiyordu. Kaloriferle ısıtılan apartmanda diken üstünde oturuyor gibiydi.

O yıl kış çok zorluydu. Cemile lapa lapa yağan karı gördükçe Fadiş'ten çok uzaklarda olduğunu düşünüyor, bu uzaklık böyle günlerde gözünde daha çok büyüyordu.

Karlı bir gün, hanımın yanma gitti.

“Hanımefendi, yavrum bu kara kışta üşüyordur. Belki de odunları bitmiştir. Paraları da yoksa titreşiyorlardır. Birkaç saat izin verin de gidip Hafize Nine’ye biraz para yollayayım,” dedi.

Hanım, Cemile’nin bu soylu davranışını, içten gelen sevecenliğini ve yürekliliğini çok beğeniyordu.

“Hemen git,” diye izin verdi.

Gerçekten de Hafize Nine, kara kış karşısında şaşırıp kalmıştı. Yazdan hazırladığı odunlar, sobada tüy gibi yanıp kül olurken, ninenin derdi büyüyordu. Sandığın dibinde birkaç kuruşu vardı. Ama ne olur ne olmaz, yiyecek içecek kalıverirlerse, o zaman başvuracaktı bu paraya. Köylüler eşek ve katırlara yükleyip getirdikleri odunları, havanın karlı olması nedeniyle iki kat fiyatla satıyorlardı. Onu bulmak için de sabah ezanı sırasında, anayola çıkmak gerekti. Çünkü odunlar daha sokak aralarına girmeden, anayolda satılıp bi-tiyordu.

Mahallenin postacısı kapıyı çaldığında Fadiş’le Hafize Nine, mangala yumulmuş, ısınmaya çalışıyorlardı. Önleri sıcacıkken, sırtları buz gibiydi. Hafize Nine bütün masalları ikişer üçer kez anlatmıştı. Çünkü Fadiş, kış bastırılı sokağa pek seyrek çıkıyordu.

Nine bin bir duayla Cemile’nin yolladığı parayı alıp postaneden çıkmıştı ki, giyim kuşamı yerinde bir adam karşısına dikildi.

“Dur hele nine. Seninle biraz görüşeceğiz!...”

Görüşmenin sonunda Hafize Nine, iyiden iyiye öfkelenmişti.

“Olamaz, o bana emanet edildi. Canımı alırsın, fakat Fadiş’i ben sağken elimden alamazsın!” diye bağırdı.

Kâmil Bey direktmenin yersiz olduğunu anlamıştı.

“Elbette,” dedi. “Onun sayesinde de kazancın yerinde. Cemile’den yine para geldi, değil mi? Kim kaçırmak ister böyle bir geliri?”

Fadiş olmasaydı, hangi Allah'ın günü postacı kapını çalardı? Oysa şimdi, her ay postaneden paraları alıp cebe indiriyorsun. Küçücük çocuğun ne gideri olur ki? Tarhana bulgurla karnını doyurup, paraları demetle bakalım!”

Hafize Nine'nin bu sözler karşısında gözleri doldu.

“Bir baba olarak keşke sen de Fadiş'e benim kadar bakabilsen! Yazık ki kalbin taş gibi. Sen iyilikten, acımdan, sevmekten yoksun kalmışsın. Çekil yolundan ve sakın yavruyu zorla almaya, kaçırma-ya kalkma. Kasabayı üstüne salarım,” dedi ve yürüyüp gitti.

Eve vardığında çok heyecanlıydı. Fadiş bunu hemen sezdi.

“Neyin var nineciğim, yoksa annemden kötü bir haber mi aldın?”

Nine gülümsedi.

“Yok yavrum. Annen iyiymiş. Bize odun parası yollamış. Para kâğıdının kenarına, ‘Bunun hepsiyle odun alın,’ diye yazmış.”

Fadiş, yaşından umulmayan bir olgunlukla mırıldandı.

“Çok şükür Tanrı'ya. Sen de odun için üzülüp duruyordun.”

Sonra ikisi de bir süre susup oturdular.

Hafize Nine derin düşüncelere dalmıştı. Acaba Cemile'ye haber versem mi? Versem zavallı, kuş gibi çırpınıp karda kışta yollara düşer, buraya gelir. Vermesem ya bu adam bana bir oyun ederse?... Böylece ölçüp biçiyor, sonra yine kendi kendine soruyordu. Acaba kızı alabilir mi, alamaz mı? Bir an kasabada güvendiği, inandığı erkek ve kadınlar gözünün önüne geliyor, o zaman içine esenlik doluyordu. Dostlarını duyar gibi oluyordu. “Alamaz, kolay mı elin emanetine el uzatmak! Korkma, arkanda biz varız,” diyorlardı. Birden başkâtibin karısı Zeliha'yı düşündü. O ne derdi acaba bu işe? Fakat kocası, herkesten daha iyi bilirdi böyle şeyleri. Fadiş'e döndü.

“Sımsıkı giyinelim de başkâtiplere oturmaya gidelim. İster misin?”

Fadiş istekli görünmedi. Ninenin kendisi de zaten söylediğine pişman olmuştu. Çocuğun yanında hiçbir şey soramam, diye geçirdi içinden.

“Öyleyse kapıyı üstünden kilitleyeyim. Sıcacık evimizde otur. Ben de çabuk gelmeye çalışırım. Kapı çalınırsa sakın ses verme.”

Fadiş, Hafize Nine'nin bu davranışlarına ve sözlerine şaştı kaldı. Başka zaman olsa o bir yere gitmek istemezse nine de gitmezdi. Sonra, onların kapısı herkese açıktı. Bugün neden kapıyı dışardan kilitleyecekti ki? Odada ağır bir sessizlik vardı. Nine sokak örtülerini giyerken, Fadiş birdenbire soruverdi.

“Nine, ne hal var üstünde anlayamadım. Yoksa babam mı geldi buralara?”

Nine bu soru karşısında dondu kaldı. Durumu gizlemek için ‘hık mık’ ettiyse de Fadiş çocukça bir önseziyle her şeyi anlamıştı. Ninenin yanında geçen güzel günlerin sona erdiğini düşündükçe içi sızlamaya başladı.

Nine yere oturdu. Onu kucağına aldı. Okşayıp yatıştırmaya çalıştı. Bunu yaparken atıp tutuyordu.

“Nasıl almış seni benden? Vallahi adamı kovarım! Yanıma yaklaştırmam! Bir bağırsam konu komşu başımıza toplanır. Seni onun elinden kurtarırlar. Başkâtip de iyi adamdır, karısıyla o da bizden yana olurlar...”

Anlattıklarına kendinin de akli yatmıyordu.

“En iyisi gidip bir an önce başkâtiple konuşayım. Şimdi öğle yemeği için eve gelmiştir, kaçırmayayım,” diyerek çıkıp gitti.

Fadiş tek pencerenin aydınlattığı toprak odada, hiç kımıldamadan nineyi beklemeye başladı. Dönüşü çok uzun sürmüştü.

Gittikçe heyecanı artıyor, içini korku kaplıyordu. Babasını düşündükçe trendeki olayı anımsıyor, durup durup ağlıyordu. Odanın

pencereden görünmeyen bir köşesine büzüldü. Fakat, korkuya kap-
tırmıştı kendini. Ya camı kırar, içeri atlarsa, diye düşünüp titriyordu.
Oda buz gibi olmuştu.

Hafize Nine kapıdaki asma kilidin anahtarını çevirirken, Fadiş
korkuyla bağırdı.

“Nine sen misin?”

Nine, kırık bir sesle yanıtladı.

“Benim ya? Korktun mu? Başkâtip geç geldi. Gitmişken bekle-
yeyim dedim. Gelince hemen yemeğe oturdu. Ancak yemeği bitirin-
ce konuşabildim.”

Nine bunları anlatırken, bir yandan da üzerindeki sokak örtüle-
rini çıkarıyordu. Fadiş, başkâtibin ne söylediğini merak ediyor, ama
korkudan soramıyordu. Nine bütün gücüyle ilenmeye başlayınca
sonucun hiç de iyi olmadığını anladı.

Hafize Nine sofraya bezini kilimin üstüne serdi. Ekmekle patates
haşlamasını tuza banıp sessizce yediler. Fadiş son lokmasını yutar-
ken yine tepeden inme sordu.

“Demek beni senden alabilirmiş?”

Nine irkildi.

“Dur bakalım canım! Başkâtip Allah değil ya? Öyle diyor ama,
başkaları ne diyecek bakalım. Öyle kolayca patırtıya pabuç bırak-
mam ben,” diye soruyu geçiştirdi. Daha sonra oturup kendilerince
bir savunma planı düzenlediler: Fadiş hiç sokağa çıkmayacaktı. Nine
bir yere giderken kapıyı Fadiş’in üstünden kilitleyecekti. Pencere-
nin perdesi hep inik duracaktı. İkisi de evdeyken, kapıyı arkasından
sürgüleyeceklerdi. Kapı çalınınca hemen açmayacaklardı. Önce,
“Kim ooo?” diye soracaklar, gelen korkulacak biriye Fadiş yüklüğe
girecek, sonra kapıyı açacaklardı. Kâmil Bey veya ondan yana biri
gelirse, “Çocuk evde yok, komşuya gitti,” deyip atlatacaklardı.

Günler kararlaştırılan şekilde gelip geçiyordu. Fadiş'in rengi ise günden güne soluyordu. Her kapı almışında ikisinin de yürekleri hopluyordu.

Kâmil Bey kasabada küçük bir ev tutup birkaç eşyasiyla oraya yerleşmişti. Sabahtan akşama değin, eski arkadaşlarıyla kahvede oturuyordu. Cemile'nin ve Hafize Nine'nin tarafını tutanlar, o kahveye uğramaz olmuşlardı. Ninenin kuş uurmadığını, sabahtan akşama Fadiş'in başını beklediğini, bir baskına karşı komşuların kulaklarını doldurarak sıkı tedbirler aldığını, kasabada öğrenmeyen kalmamıştı. Haberler herkesten önce Kâmil Bey'e geliyordu. Kâmil Bey bir şey söylemiyor, sadece gülümsüyordu. Böylece bir ay geçti.

Bir gün postacı, nineye Cemile'den bir mektup getirdi. Nine, postacıya güvenirdi, içeri aldı.

“Oku şunu oğlum, okutacak kimse aramaya ıkmayayım. Yavrucağ yalnız kalmasın,” dedi.

Durumu zaten merak edip duran postacı, bu isteği severek yerine getirdi. Mektubu ayaküstü okumaya başladı. Cemile şunları yazıyordu:

“Hafize Nine, Kâmil Bey'den mektup aldım. Oraya gelmiş. Kasabada yerleşip işini yeniden kuracakmış. Sonra beni de aldıracakmış. Benden aç diliyor. Bir hıyanetlik yapmayacağına söz veriyor. Sen kızı eve tutsak etmişsin. Yola ize çıkmıyor, pencereden bile baktırmıyormuşsun. Fadiş ben gelinceye kadar yine sende kalsın. Ama ara sıra babasına göster. Ellerinden öperim.

Nine, mektubu dinleyince sabun köpüğü gibi söndü. Kapıda durup onları dinlemekte olan Fadiş de şaşkına dönmüştü. Hafize Nine postacıyı savıp odaya girdi. Fadiş'le dertleşmeye başladılar. Nineye

göre Cemile çok toy, çok iyi yürekli bir insandı. Her şeye çabuk inanıyordu. Fadiş bunları dinledi, dinledi, sonra da, “Haklısın nine,” dedi. “Babama ben bile inanmıyorum. Beni İstanbul’dan alıp Akkale’ye kaçırdı. Yolda soranlara, annemin öldüğünü söyledi. Duymadığımı sanıyordu ama ben hepsini duydum. İşte o zaman ondan soğudum. Annemin ölmediğini, babamın yalan söylediğini biliyordum. Bunları hiç kimseye söylemedim. Yalnız sana anlatıyorum...”

Onlar yeni bir plan oluştururken, postacı haberi karısına ulaştırmıştı bile. Karısı karşı komşuya, komşu da öbür komşuya seslendi. Kasabada günlerden beri hep bu konu konuşulduğu için herkes yeni bir haber bekliyordu. Bu habere aç kurt gibi saldırdılar. “Cemile kocasıyla barışacakmış... Adamcağız buraya yerleşmeye gelmiş... Cemile’yi de getirtecekmiş. Üstelik Cemile, Hafize Nine’ye kızıyor-muş. “Kızımı eve kapama, babasıyla görüşünler...” diyormuş. Bu sözlere yenileri uydurulup ekleniyor, söylentiler ağızdan ağıza yayılıyordu. Dedikodular ikindi üzeri Kâmil Bey’e de ulaştı. Kâmil Bey yine bir şey söylemedi, sadece gülümsedi.

O günden sonra Fadiş, yanında Hafize Nine’yle sokaklarda görünmeye başladı. Bir gün, mevlitten dönüyorlardı. Kâmil Bey aniden karşlarına çıkıverdi. Nineyle Fadiş, onu görünce oldukları yerde dikilip kaldılar. Nine, Fadiş’in eline sımsıkı yapıştı. Fadiş gözlerini iri iri açmış babasına bakıyordu. Kâmil Bey yaklaşmış onun çenesini okşadı. Güler yüzle, “Nasılsın kızım?” deyip, cebinden bir paket çıkardı, çocuğa uzattı.

Fadiş almak istemedi. Babası onu okşuyor, paketi alması için diretiyordu. Küçük kız, Hafize Nine’ye baktı. O, “al istersen” der gibiydi. Paketi aldı. Kâmil Bey yine gülümseyerek uzaklaştı. İki de arkasından bakakaldılar. Gerilen bedenleri gevşedi. İlk konuşan nine oldu.

“Eh. Bu kadamarcık g6rüşme bir şey değil. Ara sıra karşılaşırsak seni okşaması için duruverirsin.”

Fadiş geçirdiği korku ve heyecanın etkisiyle titriyordu.

“Donuyorum nine, hızlı yürü,” diyerek ileriye atıldı.

Paketten çikolata ile bir de kırmızı kurdele çıktı. Fadiş saçlarına kurdele takılmasını pek severdi. Çikolatadan çok, buna sevindi. Çikolatayı açmışlar, mevlit şekerinin külahlarını bir sahana boşaltmışlardı. Bir ondan, bir çikolatadan yiyorlardı. Günlerdir gülmeyen yüzleri artık gülmeye başlamıştı.

Hafize Nine bir süre mevlitten konuştu.

“Mevlit dinlediğimde, içim yıkanıp arınmış gibi oluyor. Keşke konu komşu sık sık okutsa da gidebilsek.”

Fadiş, bıyık altından gülümsedi. Nine bunu kaçırmadı.

“Ne şeytanlık geçiyor yine o küçücük kafandan?”

Fadiş güldü.

“Acaba içinin yıkanıp arınması, mevlit şekerinden mi oluyor, diye düşündüm de... Çünkü ben mevlitten bir şey anlamıyorum. Kendimi sıkıp, anlıyormuş gibi dinliyorum. İşin sonunda dürgü dürgü şeker var. şekeri aldım mı, sıkıntım dağılıyor. Seninki de öyle bir esenlik mi acaba nineciğim?”

Nine yarı kızgın, Fadiş’e çıkıştı.

“Sen kim, ben kim? Sen daha bacak kadar çocuksun. Ben mevlidi anlıyorum, seviyorum. Bu yüzden dinledikçe içim açılıyor. şekeri kim düşünür?”

Fadiş, sözün arkasını bırakmadı.

“Pekii, neler anlıyorsun mevlit okunurken? Haydi bana anlat bakalım!”

Nine şöyle bir öksürdü. Sonra, “Ben hafız mıyım a kızım? Mevli-din her sözü, bir mübarek söz ama, şimdi sana ezbere anlatamam,”

diye soruyu savuşturmaya yeltendi. Fadiş'in canı nineye takılmak istiyordu. Neşeli günlerinde hep böyle yapar, nineyi tatlı tatlı üzerdi. Öyle sorular sorardı ki, sonunda nine onunla başa çıkamaz, "Eee! Ben ne bileyim? O kadar derin bilgili değilim," diyerek, konuşmayı kesip atardı. Fadiş şimdi nineye, "Mevlide, biraz da şeker hatırı için gittim," dedirtmek istiyordu ama bunu başaramadı. Nineyi bir türlü çıkmaza sokamıyordu. O zaman ninenin, gerçekten mevlit dinlemekten hoşlandığını anlayıp kendi düşüncelerinden utandı. Bu nedenle, "Acaba büyüyünce, mevlit dinlerken, benim içim de yıkanıp arınmış gibi olur mu?" diye sordu. Nine onun saçlarını okşadı.

"Elbette kızım. Ben de çocukken mevlide şeker için giderdim. Bu yaşlarda her çocuk senin gibidir."

Fadiş bu sözlere pek sevindi.

Nine Fadiş'le konuşurken, bir yandan da sobayı yakmıştı. Sobanın üstüne toprak tencereyi oturttu. Duvarda asılı duran torbadan bir sahan erişte aldı. Tenceredeki su kaynayınca erişteyi suya saldı. Oda iyice ısınmıştı. İkisinin de gönülleri esenlik içindeydi. Nine eriştenin suyunu süzüp, üstüne yağ cızlattı. Küçük bir küpten turşu çıkardı. Sofra bezini yere yayıp ekmekleri dilimledi. Fadiş de kaşıklıkta iki tahta kaşık alıp örtünün üstüne koydu. Sobanın kömürünü mangala aldıktan sonra yemeğe oturdular.

Odaya turşuyla erişte kokusu yayılmıştı. İki tahta kaşık, istekle erişte sahanına gidip geliyordu. Yemekten sonra bir süre daha oturdular. Nine, Fadiş'in çok sevdiği bir masalı anlatmaya başladı. Masalın sonuna doğru Fadiş minderin üstüne kıvrıldı. Bunu gören nine masalı kısa kesip döşekleri serdi. Lambayı söndürüp idareyi yaktı ve yattılar. Fadiş yatar yatmaz uykuya daldı. Nine bir süre, titrek ışıkta onun uysal ve sevimli yüzünü gözledi. Koyu kestane rengi saçları alınına dökülmüştü. Yavaşça bu saçları geriye doğru sıvazladı. Elini

Fadiş'in yüzünde gezdirdi. Sonra eğilip onu öptü. Seviyordu Fadiş'i. Hem de çok seviyordu. "Onu elimden alırlarsa ne yaparım?" diye düşündü. Fadiş ona bütün acılarını ve yalnızlığını unutturmuştu. Yalnızlığa yeniden alışmak zor gelecekti. Aklına Kâmil Bey geldi. Bu adamı oldum olası gözü tutmamıştı. Cemileciği yine aldattıysa vay kızın haline, diye düşündü. Sonra, belki artık adam yola gelmiştir. Cemile'yle Fadiş'in de çileleri dolmuştur inşallah, diye düşünüp kendi kendini avuttu.

O günden sonra, sokağa her çıkışlarında Kâmil Bey'i görmeye başladılar. Artık ondan eskisi kadar ürkmüyorlardı. Kâmil Bey hal hatır soruyor, sonra çekip gidiyordu. Bir gün nine, Fadiş'i alıp yine pazara gitmişti. Pazarda Kâmil Bey'le karşılaştılar. Adam, Fadiş'i okşadı. Sonra nineye, "Gel bakalım nine, şu basmacıya kadar gidelim de Fadiş'e bir elbiselik beğeniver," dedi.

Nine bu teklifi olumlu karşıladı. Fadiş'e kırmızı güllü pazenden elbiselik kesilirken, Kâmil Bey satıcıya sordu.

"Nineye göre bir şeyin var mı?"

Satıcı sevinerek lacivert çiçekli pazen topuna uzandı.

"İşte bu, tam nine için biçilmiş kaftan."

Nine şaşırmıştı. Sıkılarak Kâmil Bey'e döndü.

"Aman Kâmil Bey, ne zahmet ediyorsun? Ben bir şey istemem."

O sözünü bitirirken, satıcı basmayı kesmişti bile.

Nineyle Fadiş, Kâmil Bey'den ayrıldıktan sonra sevinçle eve koşular. Paketleri açıp basmalara bir kez daha baktılar. Ertesi hafta pazara, komşunun diktiği pazenleri giyip gittiler. Nine, Kâmil Bey'i görür görmez ona teşekkür etti. Fadiş'in hırkasının önünü açıp giysisini gösterdi. Kâmil Bey de memnun görünüyordu. İşleri bitince evlerine döndüler. Eve henüz girmişlerdi ki bir köylü kapıyı çaldı. Elinde, koca bir but et vardı. Nine şaşkın şaşkın sordu.

“Bu nereden çıktı?”

Köylü, “Kâmil Bey yolladı,” dedi.

Kâmil Bey o günden sonra sık sık ninenin evine tavuk, helva ve et yollamaya başladı. Nine bunlara çok seviniyordu. Bu sevincini, Cemile’ye yolladığı mektuplarla belirtmekten kendini alamıyordu.

Bir gün, Cemile’den yine mektup geldi. Mektupta, “Kâmil Bey’in yaptıklarına pek sevindim. Sen de kızı ondan sakınma, sık sık görüştür,” diyordu.

Mektubu dinleyen nine, doğru, hem de pek doğru Cemile’nin dediği. Eloğlu bize paralanıyor, ben de çocuğu ondan kıskanıyorum, bu yaptığım insanlığa yakışmaz, diye kendi kendini eleştirdi.

Böylece Fadiş’le Kâmil Bey, daha sık görüşmeye başladılar.

6

Bir gün Kâmil Bey, ninenin evine geldi. “Fadiş’i biraz çarşıya götürüp gezdireyim. Akşamüstü getiririm,” dedi.

Nine, “Olmaz,” demeye utanıyordu. Kâmil Bey’in bunca iyiliğinden sonra, olmaz demek yakışık almayacaktı. Fadiş’i çabucak giydirdi.

“Haydi bakalım, güle güle gidin. Akşam yemeğini de burada hep beraber yeriz,” dedi.

Öğle sıralarıydı. Serin sokaklarda ilkbahar güneşi pırıl pırıldı. Kâmil Bey, Fadiş’e tatlı tatlı bir şeyler anlatıyordu. Bir ara sordu.

“İstersen evime gidip oturalım ya da kırlarda çiğdem toplayalım. Bence evde sıkılırsın. Çarşığı zaten biliyorsun. Neresini gezeceğiz? Gel, en iyisi kıra gidip çiçek toplayalım.”

Fadiş birden heyecanlandı. Kirlara gitmeyeli aylar olmuştu. Neşeyle atıldı.

“Kirlara gidelim, şiğdem toplayalım, papatya toplayalım. Nine-me veririz.”

Hızlı adımlarla ilerleyip kasabayı geride bıraktılar. Böylece, bir saatten fazla yürüdüler. Niyeyse tarlalar bir türlü başlamıyordu. Yol, kayalıklar arasından uzayıp gidiyordu. Fadiş yavaş yavaş yorulmaya başlamıştı.

“Daha gelmedik mi? diye sordu.

Nedense Kâmil Bey’e baba demeye dili varmıyordu. Kâmil Bey kısaca, “Hayır Fadiş,” dedi.

Bir süre daha yürüyüp bir dönemece geldiler. Orayı dönünce, tarlaların arkasından uzayıp giden şoseye çıktılar. Fadiş daha ne oluyor demeye kalmadan karşıda bir atlı göründü. At yüklüydü. Bir adam yularından tutmuş, bu yüklü atı onlara doğru getiriyordu. Kâmil Bey, atı görünce adama seslendi.

“Hüseyin Ağa, bu yandayız, geliyoruz!”

Kâmil Bey, sonra Fadiş’e dönüp, “Bak Fadiş! Annene aylardır yazıyorum. ‘İstanbul’dan gel, ev tuttum. Buraya yerleşelim,’ diyorum. Fakat o, İstanbul’dan ayrılıp buraya gelmek istemiyor. Bir kez de seninle gidip annene yalvaralım. Nineye bunu açsaydım seni bırakmazdı. Nine yabancı biri. Bizi anlayamaz. Sen anneni iyi tanırsın. Senin yalvarmana dayanamaz, hemen buraya gelir. Böylece, şunun bunun yanına sığınmaktan kurtulursun.”

Fadiş’in rengi attı. Titrek bir sesle, “Başka bir gün gideriz. Nine kötü insan değildir. Hep benim iyiliğimi ister. Ne olur, şimdi eve dönüp ona haber verelim!” dedi.

Kâmil Bey kararlı bir sesle Fadiş’in konuşmasını kesti.

“Artık dönemeyiz. Çünkü eşyalarımız da burada hazır.”

Onlar konuşurken, atlı adam yanlarına gelmişti. Kâmil Bey, Fadiş’in bir şey demesine fırsat vermeden, onu kucaklayıp atın üstüne oturtuverdi. Fadiş önce çok korktu. Birkaç kez eşeğe binmişti ama ata hiç binmemişti. Eyere sımsıkı yapıştı. Bu arada babasına yalvarıyordu.

“Ne olur, korkuyorum beni indir! Eve dönmezsem nine merak-tan ölür!”

Kâmil Bey, sert bir sesle, “Ben senin babanım,” dedi. “O bir yabancı. İsteddiği kadar üzülüp merak etsin. Seni çabucak unuttur.”

Fadiş korkudan titreyerek, atı getiren adama baktı. Adam, başını başka yana çevirdi. Atı dehlediler. Kâmil Bey’le Hüseyin Ağa, atın iki yanında yürüyorlardı. Fadiş boynunu bükmüş, içini çeke çeke ağlıyordu. Yararsız olduğunu bildiği için bağıırıp çağırmadı. Bir saat kadar şosedede ilerlediler. Bu süre içinde hiçbir taşıtla karşılaşmadılar. Birden, Hüseyin Ağa atı durdurdu. Üç yol kavşağına gelmişlerdi. Yollardan sağ yana gidenin kenarına eşyaları yığıdılar. Fadiş’i de attan indirip bir bavulun üzerine oturtular. Hüseyin Ağa, “Yolum uzun,” dedi. Atı alıp geldikleri yoldan geri döndü.

Yollarda in cin yoktu. Kâmil Bey bir sigara yaktı. Sabırsız bir hali vardı. Fadiş’in yüzüne bile bakmıyordu. Fadişçik bir süre oturduktan sonra ayağa kalktı. Bacakları uyuşmuş, keçe gibi olmuştu. At üzerinde yolculuk etmeye alışkın olmadığı için bu duruma gelmişti. Birkaç adım yürümek istedi. Ağzından bilinçsiz olarak bir, “Ah!..” çıktı. Babası dönüp baktı.

“Ne oluyorsun?”

Fadiş, “Hiç!” dedi ve yürümeye çalıştı. Yürümenin, uyuşan bacaklara iyi geldiğini, Hafize Nine’den öğrenmişti. Yürürken bunu anımsadı.

Güneş batmak üzereydi. Ortalık iyice serinlemişti. Fadiş üşüyor, fakat bunu babasına söylemiyordu. Issız ovada, rüzgârın uğultusundan başka bir şey duyulmuyordu. Bir süre sonra çevreye, uzaktan gelen bir motor sesi yayıldı. Fadiş gözlerini sesin geldiği yana çevirdi. Gelen, bir otobüstü. Gittikçe onlara yaklaşıyordu. Kâmil Bey yolun ortasına çıkmış, kollarıyla, “Dur” işareti yapıyordu. Otobüs sarsıla homurdana yaklaştı ve önlerinde durdu. Kâmil Bey çabuk çabuk şoförle konuştu. Eşyalar otobüsün üstüne yerleştirilirken, o Fadiş’i kucakladı, otobüse girdi. Fadiş, ondan ötesini bilmiyordu. Yorgunluk, korku ve otobüsün sarsıntısıyla kendinden geçmişti.

Hamdi Bey’in evine vardıklarında herkes uyumuştı. Kapıyı güçlükle açtıldılar. Gecenin geç saatinde, yanında Fadiş’le ağabeyini gören Hamdi Bey şaşırıp kaldı. Şaşkınlığı geçince onları içeri aldı. Karısına, “Fatma kalk, ağabeyim geldi. Yatak hazırla!” diye seslendi. Bu gelişten pek hoşlanmamış, hele yanında Fadiş’i görünce ağabeyine iyice kızmıştı. Soğuk soğuk sordu.

“Nerden böyle? Bu kız anasında değil miydi?”

Kâmil Bey, kardeşini adam yerine koymazdı.

“Toroslu’dan geliyoruz. Çocukla birkaç ay burada kalacağım,” diye karşılık verdi.

Hamdi Bey üstelemedi. Âdet yerini bulsun diye sordu.

“Karnınız aç mı?”

Kâmil Bey istekle, “Eh! Hem de çok aç,” dedi.

Fadiş, yere serilen yatağın ayakucuna oturmuş, uykulu gözlerle çevresini gözlüyordu. Biraz sonra Fatma Kadın, bir bakır tepsiye ekmek, peynir ve pekmez koyup geldi. Kâmil Bey, Fadiş’i yemeğe çağırdı. Fadiş önce bir şey yemek istemedi, ama aç uyumanın zor olduğunu biliyordu. Sessizce tepsinin başına geçti.

Böylece baba kız Tanardı'na yerleştiler. Kâmil Bey herkesin yanında, "Cemile benden boşanmayı kabul edinceye kadar ona çocuğu göstermeyeceğim," diyordu.

Tanardı'na geldiklerinin haftasına bir ev bulup oraya taşınmışlardı. Fadiş gündüzleri amcasının evinde kalıyor, akşamüstü, babasıyla evlerine gidiyorlardı. Babasını bir türlü sevemiyor, ona ısınamıyordu. Kâmil Bey de onunla fazla ilgilenmiyordu. Aslında kimse ilgilenmiyordu Fadiş'le. Akşama değin aç susuz bir halde sokakta oynasa, arayan soran olmuyordu. Üstü başı kir içindeydi. Omuzlarına dek inen saçları, bir aydır taranmamış, topak topak olmuştu. Mahallede birkaç kızdan başka hiçbir çocuk onunla oynamıyor, yanına sokulmuyordu. Oyunlarına girmek istese açıkça kovuyor, "Git yanımızdan pis kız!" diyorlardı. Fadiş birkaç kez böyle kovulmuş, kapılarının önüne oturup saatlerce ağlamıştı. Bu olaydan sonra toplu oyunlara katılmaktan çekinmeye başladı.

"Yengeciğim, saçımı tatar mısın?" diye, Fatma Kadın'a yalvarsa da o, "Ohoo! Saçların yapağı gibi olmuş. Ben bunları nasıl açayım? Zaten işim başımdan aşkın," deyip Fadiş'i yanından savmıştı.

Bu işi kendisi yapmaya çalışacaktı ama bir tarağı bile yoktu.

Bir gece babasıyla yataklarına uzanmışlar, uyumaya çalışıyorlardı. Kâmil Bey içini çekerek Fadiş'e seslendi.

"Fadiş, inatçı annenle ben, bir gün bütün bütüne ayrılacağız. O zaman hangimizle kalmak istersin?"

Fadiş hiç düşünmeden, "Annemle kalmak isterim," dedi.

"Neden?" dedi Kâmil Bey. "Beni sevmiyor musun?"

Fadiş donuk bir sesle, "Hayır," deyiverdi.

İşte o an kıyamet koştuktu. Kâmil Bey yerinden fırlayıp Fadiş'i adamakıllı hırpaladı. Fadişçik hıçkırıklar içinde yorganın altında büzülüp kaldı.

Ertesi sabah erkenden uyandı. Vücutunu kımlıdatamıyor, her yanı sızlıyordu. Çabalayıp doğrulmak istedi. Kaba etlerinin acısına dayanamadı. Kendini yeniden yatağa bıraktı. Yanındaki yatak boştu. Kâmil Bey kalkıp gitmişti. Fadışık bir süre yorganı çenesine çekip öylece kaldı. Aklına bin türlü şey geliyordu. Bunların tümü de birbirinden ayrı, birbirine aykırı şeylerdi. Sevgiyle nefret, uysallıkla baş kaldırma, uyuşuklukla canlılık... hepsi birbirini kovalıyordu. Birden, kafasındaki düşünceler dağıldı. Evde yalnız olduğunu akıl etti. Yapayalnızdı. Üstelik bu eve, “Dedeli Ev” diyorlardı. Söylentilere göre, burada bir yatır varmış. Geceleri evi dolaşır, bazen yatakta yatanların üstüne basıp geçermiş. Eve sevmediği biri girince, çatıya çıkıp kiremitleri kırarmış.

Fadış, eve taşındıklarında bu duyduklarını anlatmış, babası, “Bütün bunlara aptal kişiler inanır. Ben inanmıyorum. Hem, dede varsa olsun varsın. Ben ondan korkacağıma o benden korksun! Çıksın da görelim bakalım,” diye terslemiştir. Fadış, babasına inanıp güvenmediği için konu komşunun dediklerine inanmayı daha uygun bulmuştu. Bu nedenle eve her girişinde kalbi küt küt atmaya başlıyordu. Bir defasında, sabaha karşı, alt katta bulunan tuvalete gidiyordu. Merdiven başında ak sakallı, beyaz cübbeli bir dedenin durduğunu görür gibi oldu. O gece korkuyla geriye dönüp yatağına sokuldu, yorganı başından aşırđı. İşte şimdi de bunu düşünüyordu. “Ya şimdi dede çıkagelirse?” diye düşünürken içindeki korku çığ gibi büyüyordu. Kulağına kâh ayak patırtıları geliyor, kâh kapı tokmağının döndüğünü görüyordu. Uzun bir süre kendini kuruntulara kaptırdı. Yatakta donakalmış gibiydi. Sonra birden gücünü topladı. Üstünden yorganı fırlatıp kendini sokağa attı.

Amcasının evine vardığında öğlen olmuştu. Yengesi ortalık süpürüyordu. Fadiş'i görünce süpürgeyi bırakıp yanına geldi ve telaşla bağırdı.

“Ne oldu Fadiş?”

Yavrucağın bir yanağı ile üstdudağı şişip morarmıştı. Gözlerinin içi kan çanağına dönmüştü. Fatma Kadın içten bir “Ah!” çekip onu kucağına oturttu. Fadiş bir solukta olanları anlattı. Dedeye ilgili bölümü anlatırken, yengesi sözünü kesti. Fadiş'e acımişti, Kâmil Bey için ağzına geleni söyledi.

Akşamüstü, Fadiş evlerine gitmedi. Babasıyla karşılaşmaktan çok korkuyordu. Amcasının evinde erkenden bir mindere kıvrılıp gözlerini kapadı. Amcası akşam yemeğine geldiğinde ona seslendi ama Fadiş sustu. Yengesi dayak olayını anlattıktan sonra, “Elleme uyusun çocukcağız,” dedi.

Fadiş buna sevindi. Açlıktan karnı gurlaya gurlaya orada yatıp kaldı.

Sabahleyin uyandığında, babasını başucunda buldu. Önce, gördüğünü korkulu bir düş sandı. Gözlerini ovaladı, ama gördüğü gerçektir. Onun uyandığını gören babası, sert bir sesle konuşmaya başladı.

“Tıpkı anan gibi bir işe yaramazsın. Seni terbiye etmek için biraz hırpaladım. Gidip millete dert yanmış, herkesi kendine acındırmışsın. Bundan sonra insanlar sana daha çok acıyacak.”

Fadiş'in yüreği ağzına geldi. Yoksa yine mi, diye geçirdi içinden. Babası ayağa kalktı. Oda kapısına doğru ilerlerken, “Sevgili amcanla yengen seni pek seviyorlar. Bir süre onların başına bela ol da han-yayı konyayı anlasınlar,” diye söylendi. Sonra çıkıp gitti.

O gidince Fadiş, “Babam başkalarının babalarına hiç benzemiyor. Tıpkı bir yabancı gibi diyerek iç çekti. Mahalledeki çocukların babalarını gözünün önüne getirdi. Akşamüstleri işten dönen babalar, çocuklarını kapı önlerinde nasıl kucaklıyor, sımsıkı sarılıp nasıl öpüyorlardı. Fadiş bunları derin derin düşündü. Babası kendisini hiç öpmemişti. Ona candan sarılmamıştı. Sonra annesi geldi aklına. Bir an, onun sıcak göğsünü, ellerinin okşayışını anımsamaya çalıştı. İçinde dayanılmaz bir özlem duydu. Minderin üstüne kapanıp bir süre öylece kaldı. İçti tükenir gibi oluyor, midesi bulanıyordu. Kalkıp aşığıya indi. Amcası henüz gitmemişti. Yengesi sabah çorbasını hazırlıyordu. Çorbanın kokusu odayı doldurmuştu. Fadiş, çekingen bir sesle sordu.

“Yukarıya babam geldi, gördünüz mü?”

Amcası kısaca, “Gördük,” dedi.

Yengesi “evet” der gibi başını salladı. Fadiş bu durumda, susmak gerektiğini anladı.

Çorba sessizce içildi. Amca gittikten sonra yengesi durumu açıkladı.

“Amcanla baban, senin yüzünden kavga ettiler.”

“Bundan ötürü amcam bana kızmadı ya?”

“Hayır, kızmadı. Bunda senin bir suçun yok ki! Amcan, babana kızdı. ‘Kasabada bizi rezil ettin. Keşke gelmeseydin buralara,’ dedi. O da amcana söylendi. Söзде, biz sana yüz veriyormuşuz. Sen de bu yüzden terbiyesiz oluyormuşsun. Sanki seninle ilgilendiği varmış gibi, bir de terbiye tutturmuş. Amcan, ‘Anasız yavru, bekâr odalarında ancak bu kadar terbiye edilir,’ deyince baban öfkelenip senin yanına çıktı. Amcan, ‘Sakin çocuğa dokunma!’ diye yalvardı. Yoksa akşam eve gitmedin, başına gelenleri bizlere anlattın diye kim bilir sana neler yapacaktı.”

Fadiş'in tüyleri ürperdi.

"İyi ki amcam onu engellemiş," diye mırıldandı. İçine güven yayıldı. Amcası onu koruyordu. Ne iyi, dedi içinden. Amcam ne iyi.

O gece yine amcasında kaldı. Ertesi gün babası görünmedi. Daha ertesi günler de Fadiş'i arayan olmadı. Birkaç gün sonra amca, karısına şu haberi getirdi:

"Ağabeyim eşyalarını da alıp buradan gitmiş. Hem de gideli üç gün olmuş."

Haberi duyan yenge telaşla bağırdı.

"Neee! Nereye gitmiş? Bu çocuk ne olacak?"

Fadiş odanın köşesine diz çökmüş, heyecanla konuşulanları dinliyordu. Yengesi, "Bu çocuk ne olacak?" deyince her şeyi iyice anladı. Babası bırakıp kaçmıştı. Oh! Kurtuldum. Bundan sonra amcamlarda kalırım. Belki de annem yerimi öğrenir, gelip beni buradan alır, diye düşünüp sevindi. Sonra kulağına yengesinin sesi geldi.

"İyi hoş ama, yarın öbür gün kendi çocuğum dünyaya gelince ben iki çocuğa nasıl bakarım? Aş, iş, bir de bu kız..." diyordu yengesi.

Bunları duyunca Fadiş'in sevinci sönüverdi. Demek ki bu duruma sevinmemişlerdi. Bununla beraber amcası yine Fadiş'ten yana görünüyordu.

"Ne olur a canım? Şuncacık çocuğun sana ne yükü olur? Sabah eline bir dilim ekmek ver, sokağa sav. Öğleyin karnını doyor, yine kapı önüne yolla. Sonra bebeğe yararı dokunur. Beşiği sallatırsın," diyordu. O zaman yenge öfkeleni.

"Sana göre her şey kolay. Her işte, dere tepe dümdüzdür. Ama yükü ben çekiyorum. Sen sabah çıkıp gidiyorsun. Evde olanlardan haberin olmuyor..."

Yengesi sözünü sürdürüyor, fakat amca onu dinlemiyordu. Daha sonra Fadiş'i yanına çağırđı. Fadiş suçlu suçlu ayağa kalktı. Gidip amcasının önüne dikildi. Amcası açık konuştu.

“Bak Fadiş, duyduğun gibi, baban seni bize bırakıp gitti. Burada kalabilmen için yengeni üzmemen, onun her dediğini yapman gerekiyor.”

Fadiş anlayışla başını salladı.

“Kimseyi üzmem amcacığım,” dedi.

Böylece üç ay geçti. Kâmil Bey'den hiçbir haber yoktu. Bu arada yenge bir oğlan doğurmuştu. Ev halkı oğlanın başında fır dönüyor, onu ağlatmamak için ne gerekirse yapıyorlardı. Günler geçiyor, bebek büyüyordu. Fadiş de onu çok seviyordu. Bebek doğduktan sonra evde hepten unutulmuş gibiydi. Bunu seziyor, aldırmmamaya çalışıyordu. En çok kızdığı şey, bebeği kucağına vermemeleriydi. Her isteyişinde, “Sen tutamazsın, belini kırarsın,” diyorlardı.

Yenge bir gün birdenbire hastalandı. Evde üzüntülü bir hava hâkimdi. Yengenin annesi Zalhe Nine hem kızının hastalığıyla hem de bebeğin bakımıyla uğraşıyordu. Çok güç durumdaydı. Bir sabah, “Fadiş, yengen çok hasta. Çocuğa bütün gece ben baktım. Onun da karnı aç, ağlayıp duruyor. Komşulardan yardım isteyecek yüzümüz kalmadı. şu bez sepetini al, çeşmeye git. Çabucak bebeğin kirli bezlerini tokaçla, çitile, iyice arıt. Gücünün yettiğince sularını sık. Fırlayıp eve gel,” dedi.

Fadiş, uykulu gözlerle dinledi dinledi, kadının söylediklerini pek anlayamadı. Zalhe Nine daha bir şey sormasını beklemeden, bez sepetini eline tutuşturdu.

“Haydi koş, vakit daha erken. Çeşmede kimsecikler yoktur. Tez elden var gel,” diye onu savdı.

Fadiş çeşmede bebek bezi yıkayanları çok görmüştü. Kendisi ilk kez böyle bir şey yapıyordu. Becerebildiğince bezleri suya tutup temizlemeye girişti. Su, sabah ayazında buz gibiydi. Elleri kırmızı kırmızı oldu. Sonra bezleri çitileyip tokaçlamaya başladı. Tokacın sesi, boş sokakta dalga dalga yayılıyordu. Gürültüyü duyan Mahmure Hanım, “Kim bu erkenci?” diyerek penceresini açıp çeşmeden yana başını uzattı. Fadiş’i görünce içi burkularak camı kapadı.

O günden sonra Fadiş, her sabah erkenden çeşmeye geliyor, be-beğin kirli bezlerini yıkayıp arıtarak eve dönüyordu. Üstü başı kir-lenmiş, basma giysisinin çiçekleri kirden yok olmuştu. Yenge ağır bir hastalık geçiriyordu. Bu nedenle yemeklerin öğünleri belli değildi. Bazen sabahları bir kıyı ekmek yiyen Fadiş, akşama değin bununla yetinmek zorunda kalıyordu. Karnı acıksa bile istemeye utanıyordu. Amca öğle yemeğine geldiği günler, gözüne ilişirse sofraya Fadiş’i de çağırıyordu. Zalhe Nine ise çocuk, hasta ve ev işinden dünyayı görmüyordu.

Birkaç ay da böyle geçti. Yine sonbahar gelmişti. Bu arada amca, Cemile’nin adresini bulmuştu. Ona Fadiş’in yanlarında bulunduğunu, iyi olduğunu, şimdilik merak etmemesini yazdı. Karısının hastalığı, içinde buldukları sıkıntıyı da ayrıntılarıyla belirtti.

Cemile aylardır Fadiş’i arıyordu. Hafize Nine’den kötü haberi alınca deliye dönmüştü. Kocasının izini bulmak için her yola başvurmuş, fakat bir türlü nerede bulunduğunu öğrenememişti. Bu nedenle uykularını yitirmiş, zayıflamış, yemez içmez, gülüp söylemez olmuştu. Çalıştığı evin hanımı ve beyi çocuğunu bulması için çeşitli yardımlar yapmışlar, fakat hiçbir sonuç elde edememişlerdi. Amca-nın mektubuna bu yüzden pek sevindiler.

Cemile nce Fadiş'i almaya gidecek oldu. Ama hanım onu caydırdı.

"O da babası sayılır. ocuğu buraya getirip de ne yapacaksın? Biliyorsun bizim evimiz dar. Senden hoşnutuz. Aylığını biraz artırımlım, her ay amcaya para yollarsın. O zaman kızına daha iyi bakarlarm. Hele bir yaz gelsin. Yazlığa çıkarsak, kızını birkaç aylığına buraya getirtirsin," dedi.

Cemile de onlardan hoşnuttu. Düşünüp taşındı, yazın grrmmidiyle Fadiş'in özlemine içine gömdü. Hanımının dediğini benimsemi. Hemen amcaya para yolladı, bir de mektup yazdı.

Amca, mektubu alınca pek sevindi, hele para çok işine yarayacaktı. Koşup karısına müjdeyi verdi. Karısı bu duruma onun kadar sevinmemişti. Fadiş için, "Dursun hele bir süre daha!" dedi.

Yenge anasıyla şöyle bir karara varmişti: Fadiş'in çocuğa çok yararı oluyordu. Akşama dek beşik sallatıyor, sabahları bez yıkatıyorlardı. O yüzden Zalhe Nine'nin yükü azalmişti. Ana kız, "Fadiş'i kiş çıkıncaya değin alıkoyalım. Sonra bir kulp takar, anasına 'çocuğunu al,' deriz. Böylece başımızdan savarız," diyorlardı. Yenge bunun için amcaya, "Dursun hele bir süre daha," demişti.

Aslında yenge, amcanın Fadiş'e gösterdiği içten ilgiyi hoş görmüyordu. Anasıyla syleşirken, "Oğlanın aklı ermeye başlayınca babasının bu haline işlenir. Belki de kızını kiskanıp huysuzlaşır," diyordu.

Günden güne iyileşen yenge, Fadiş'i durup dururken azarlıyor, bazen de, "ekil ayak altından!" diye bağırıyordu. Fadiş bu davranışlara çok üzülüyordu. Fakat amcasının sevgisi, ilgisi ona g veriyordu. Bu nedenle yengesinin yaptıklarını unutmaya, onu kızdıracak davranışlardan kaçınmaya çalışıyordu. Yine her sabah, bezleri

yıkamaya gidiyordu. Yenge, Fadiş'e eski bir hırkasını vermişti. Elleri, hırkanın kollarının içinde kalıyordu. Bez yıkarken yenlerini iyice kıvrmasına karşın yine de ıslanmasına engel olamıyordu. Yengesi, yenleri ıslak görünce çok kızılıyordu. Bezleri yıkayıp eve döndüğünde onu yanına çağırıyor, eğer kolları ıslaksa bir iyi hırpalıyordu. Fadiş sonunda bu duruma bir çare buldu; çeşmeye varınca ceketini çıkarıyor, bezleri bitince yeniden giyiyordu. Yengesi artık bu yüzden kızmaz olmuştu.

O yıl, Fadiş'in okul yaşı gelmişti. Fakat yenge kayıt sırasında onu okula yazdırmamıştı. Soranlara, "O daha küçük. Zaten bizde nüfus kâğıdı da yok. Okula gelecek yıl başlayacak," diyordu. Mahalledeki yaşlıları okula giderken, Fadiş bez yıkayıp bebek sallıyordu.

Yine bir gün, karlı bir havada çeşmeye gitti. Ceketini çıkarıp çeşmenin taşına koydu. Bezleri çabuk çabuk yıkamaya girişti. Fakat soğuk o denli keskindi ki elleri tutmuyor, bu nedenle bezleri sıkamıyordu. Ellerini ağzına götürüp hohluyor, koltuk altlarına sokarak ısıtmaya çalışılıyordu. Ellerinin sızısı gittikçe artmış, bedeni de buz gibi olmuştu. Bezleri sıkmadan sepete doldurdu. Ceketini giyip eve geldi. Durumu anlatınca Zalhe Nine, "İçeri gir, ısın," dedi.

Bezleri o sıkıp astı.

Fadiş neredeyse sobaya sarılacaktı. Her yanını engel olamadığı bir titreme sarmıştı. Zangır zangır sarsılıyor, dişleri durmadan birbirine vuruyordu. Odada yalnızdı. Yengesi ve amcası henüz uyanmamışlardı. Bu titremeye birlikte ağlamaya başladı. Zalhe Nine bezleri asıp odaya döndüğünde, onu bu durumda buldu.

"Ne oldun kız? İnsan üşüyünce ağlar mı? Başını kaldır bakayım! Çeşmede dövüp söven mi oldu yoksa?" diye sordu.

Bir süre sonra Fadiş'in titremesi durdu. Bedenine yavaş yavaş kavurucu bir sıcaklık yayılmaya başladı. Zalhe Nine sobaya iki odun daha attı. Fadiş artık kımıldamıyor, gözleri yarı kapalı, sobanın ardında dalgın yatıyordu.

Zalhe Nine elini onun alnına koydu, sonra telaşla sordu.

"Fadiş, kavruluyorsun sen. Yoksa nöbet mi geldi?"

Vücudunu yokladı, fırın gibi alev alevdi. Yüzüne baktı, gözleri çakmak çakmak olmuştu. O zaman durumu anladı. "Hah işte, bir senin hastalığın eksikti! Üç kuruşluk yarara karşılık yüz kuruşluk zarar. Nedir bu benim çilem? Hastanın daha birisi yeni iyileşti. Allahım! Şu kızı sür, savur başımızdan!" diye söylenmeye başladı.

Fadiş uğuldayan kulaklarına çarpan bu sözleri duyuyor, fakat tek bir söz söyleyemiyordu. Külçe gibiydi. O anda ayağa kalkıp, "Üzülme Zalhe Nine, ben hasta masta değilim. Bak, sapasağlamım!" demek için çırpınıyor, fakat vücudunu kımıldatamıyordu.

Haberi duyunca yenge de öfkelen-di. Amca ise gerçekten üzül-müştü.

"Yazık yavrucağa. Belki de üşüttü. Anasının Fadiş'e üst baş al-mamız için yolladığı parayı elimden almasaydın, ona bir pazen en-tari, bir yün ceket, ayağına da lastik alırdım. Halinden utanıyorum çocuğun," diye söylendi.

Karısı zaten gerilmişti. Hemen dolaba koştı. Bir mendilin içine çıkıladığı paraları alıp amcanın önüne fırlatıverdi.

"Paralarla kızı al. Hep beraber defolun!" diye bağırdı.

Amca kavgadan hoşlanmayan bir adamdı. Karısının suyuna gi-der şekilde konuştı.

"Yok canım, ben senden para falan istemedim ki! Kız hastalan-dı, sana yük olacak diye söyledim."

Amca, Fadiş'in sabahları bez yıkamaya gönderildiğinden haber-sizdi. Yumuşak bir sesle sözünü sürdürdü.

“Kızı istediğin zaman savarız. Tatlı canını üzme!”

Böylece kavganın büyümesine engel oldu.

Fadış günlerce ateşler içinde yattı. Aspirin veriyorlar, ateşi alsın diye vücuduna sirke sürüyorlardı. Eve gidip gelen komşular, sabahları bez yıkama işini öne sürüyorlardı. Komşular gidince yenge, kızgın kızgın söylenmeye başlıyordu.

“Kolaysa kızı alıp kendileri baksınlar. Herkes kendi çocuğuna zor bakıyor!...” Cemile’nin her ay para yolladığını da kimse bilmiyordu.

Cemile, Fadış’in hasta olduğunu bildiren mektubu alınca bey-ninden vurulmuşa döndü. Hemen bir mektup yazdı. “Durumu ağırsa geleyim,” diyordu. Mektupla birlikte yine çokça para yolladı.

Amca parayı ve mektubu alınca durumu karısına bildirdi. Karısı, “Sakın ha, gelmesin! Gelirse, burada konu komşu bir sürü dedikodu yapıp kadını üstümüze sıçratırlar,” diyerek parayı kocasından alıp sakladı.

Fadış iyileşip ayağa kalktı. Fakat berikiler, birkaç ay Cemile’ye, “Çocuğunu al,” demediler. Mektuplarında, “Kızının hastalığı yavaş yavaş iyileşiyor ama, çok iyi besin alması gerekiyormuş. Yoksa hastalık yenilermiş. Elimizden geldiğince yedirip içirmeye çalışıyoruz. Bizim de durumumuz pek iyi değil,” diye yazıyorlardı. Bunun üzerine Cemile, aldığı aylığı olduğu gibi oraya yollamaya başladı.

Fadış bütün bunlardan habersizdi. Amcasının oğlunu canı gibi seviyor, onun yanından hiç ayrılmak istemiyordu. Bir gün odada yalnız kalınca bebeği kucakladı ve öptü. Bebek ağlamaya başladı. Tam bu sırada yenge içeri girdi. Hemen Fadış’in üstünde atıldı. Çocuğu kapıp Fadış’i öfkeyle itti. Fadış titrek bir sesle, “Bebeği çok seviyorum yenge. Ona hiçbir şey yapmadım, sadece öptüm,” diye kendini emize çıkarmaya çalıştı.

Olay büyütölerek amcaya aktarıldı. Yenge, “Fadiş, bebeği çok kıskanıyor. Elinden gelse öldürecek. Bugün çocuğın ağlamasını duyup odaya koştum. Bir de ne göreyim! Sözlerime aldırılmayıp çocuğu kucağına almış, kemiklerini kıracak gibi sıkıyordu,” diyerek durumu kendi yorumuyla anlattı.

Amca buna pek kızdı. Fadiş’i iyice azarladı.

“Baş belası kız, ne istiyorsun çocuktan? Bir daha onu kucağına alırsan seni çok fena yaparım.”

O sırada yenge atıldı.

“Artık burada kalamayacak ki...”

Fadiş’in içi hop etti. Gözlerini dikkatle yengesine çevirdi. Açıklama bekliyordu. Yenge, amcaya döndü.

“Anasına yaz, çocuğunu alsın bizim başımızdan.”

O zaman Fadiş biraz rahatladı. İçine sıcak bir sevinç yayıldı. Anasının kokusu burnunda tüttü. Anasıyla geçirdiği günleri düşündü. İstanbul’u anımsamaya çalıştı...

Cemile, amcanın mektubunu hanıma gösterdi.

“Kızını al diyorlar,’ ne yapsam acaba?”

“Yazın olsaydı,” dedi hanım. “Birkaç ay için yanına alabiliridin. Şimdi olmayacak iş.”

Cemile çıkmaza girmişti. Düşünüp taşıyor, “Buradan çıkıp gitsem, Fadiş’i alıp İstanbul’a getirsem,” diyor, geçmiş denemeleri anımsayınca da, “Bu olmaz, çocukla kimse işe kabul etmiyor. Burada ikimiz de perişan oluruz. Getirtmesem nereye bırakabilirim? Keşke, Hafize Nine yaşasaydı...” diye ölçüp biçiyordu.

Sonra yine birkaç yakınına mektup yazarak, “Aylık yollamak koşuluyla Fadiş yanınızda kalabilir mi?” diye sormaya karar verdi.

Dört yere mektup yazmıştı. Üçünden gelen yanıtlar olumsuzdu. Yakınları, yine sudan nedenlerle bu işi yapamayacaklarını bildiriyorlardı. Cemile ümitle dördüncü mektubun karşılığını beklemeye başladı. Amcaya, “Bir çare bulur bulmaz Fadiş’i alacağım,” diye yazmıştı.

Amca bütün bu olanlara içten içe üzülmüyordu ama durumu yöneten karısıydı. Bu nedenle hiçbir şey söylemeden bekliyordu. Amcasıyla yengesi, aralarında konuşurlarken Fadiş bir şey öğrenmişti. “Annesi onu yanına alamayacak, yine birlerinin yanına bırakacaktı.” Bunu öğreneli beri her şeye küsmüştü Fadiş. Rengi solmuş, neşesi kaybolmuştu. Sokak kapısının önüne oturuyor, dalgın dalgın gelip geçene bakıyordu. Onu seven komşular, “Fadiş’ik buradan gideceğin için sakın üzülme. Üstelik, bunlardan kurtulduğuna sevin,” diyorlardı. Fakat Fadiş sevinemiyordu. Her gün bez yıkamaya, bahçe sulamaya, su taşımaya gönüllüydü. Çünkü gideceği yabancı yerler onu ürkütüyordu.

Cemile, akrabası Zehra Kadın’ın kocasından bir mektup aldı. Mektupta Fadiş’i yanlarına almak istediklerini bildiriyorlardı. Zehra Kadın, Cemile’nin genç yaşta ölen teyzesinin kızıydı. Anası ölünce Zehra’yı Naciye Kadın büyütmüş ve evlendirmişti.

Zehra Kadın uzaktan uzağa teyze kızı Cemile’nin başından geçenleri duyuyor, olanlara dertleniyordu. Cemile’nin mektubunu alınca kocasına, “Bekir Ağa, bilirsin, beni teyzem büyütüp evlendirdi. Şimdi, teyzemin kızı Cemile’nin yavrusu ortada kalmış. El ellerine koyacağına, varsın bize bıraksın. Bizim yiyeceğimizle oncağız da doyar. Üstelik, anası aylık da yollayacakmış. Bize hiç yük olmaz,” diye yalvardı.

Kocasını karamsar bir adamdı. Önce şöyle bir düşündü. Sonra, “Eh, istediğin gibi olsun,” dedi.

Oğulları Hasan, sekiz yaşındaydı. Konuşulanları dinledi dinledi, sonunda, “Sokakta benim yanına gelmesin. Benim arkadaşlarımla oynamasın,” diye ilk çıkışı yaptı.

Anası, onu önüne oturtup, “O kızın yerinde sen olsaydın, senin ananla baban birbirinden ayrılırdı ve sen bir hısımin yanına bırakılırdı, orada sana kötü davranılırdı ne yapardın?” diyerek öğüt verdi.

O zaman Hasan, “Ben ona kötülük yapmayacağım ki,” diye sözü değiştirdi. Böylece Fadiş’i beklemeye başladılar.

Amca, Cemile’nin mektubunu alınca karısına koşup haber verdi. “Cemile, kızı bırakacak bir yer bulmuş!”

Karısı merakla sordu.

“Kimin yanına bırakacakmış?”

Amca, bildiğince anlattı. O zaman yenge, Fadiş’i yanına çağırdı. Yarı tatlı bir sesle, “Fadiş, artık bizden kurtuluyorsun. Yakında Örenköy’e gideceksin,” dedi.

Fadiş telaşla sordu.

“Kimin yanına gideceğim?”

“Orada, annenin bir hısıımı varmış. Onlar seni yanlarına alacaklarmış. Bir yol arkadaşı bulur bulmaz seni oraya yollayacağız...”

Tanardı ile Örenköy arası, at ile altı saat çekiyordu. Örenköy sapa bir yerdi. Tanardı’ndan geçen hiçbir otobüs oraya uğramıyordu. Örenköylüler kasabada pazar kurulduğu günler, Tanardı’na at ya da katırla gelirdiler.

Amca o gün pazar yerini iyice dolaştı. Fakat tanıdık hiçbir Örenköylü görmedi. Havalar henüz soğuktu. İlbahar gelmiş olmasına rağmen bazı yerlerden kar kalkmamıştı. Bu gidişle Fadiş’in işi çok

uzayacak, diye düşünürken birden karşıdan bir Örenköylünün geçmekte olduğunu gördü. Hemen adamın yanına koşup durumu anlattı. Köylünün kulağı doluydu.

“He ya,” dedi. “Zehra Kadın, bizim kadına bu kız işini açmış. Ben, kızın sende olduğunu bilmiyordum. Onu bizim köye götürürüm ama bu hafta olmaz. Katırım mal yüklü. Atım da ancak beni taşıyabilecek durumda. Onun sırtındaki heybe de dolu. Haftaya katırı az yüklerim. Siz kızı hazırlayın. Allah kısmet ederse o gün pazar işini tez bitiririm, ikindiye varmadan yola çıkarız. Evelallah, kızı salimen Bekir Usta’ya teslim ederim.

Amca, Ali Kadir’i tanır ona inanırdı. Bu yüzden, içi rahat olarak eve döndü. Karısına, “Fadış’i Örenköy’e götürecekle sağlam bir adam buldum. Haftaya pazara gelip kızı alacak. O güne kadar onu hazır ederiz,” dedi.

Yenge güldü.

“Örenköy’e gelin gitmiyor ya! Nesi var ki hazır edecek? Keşke bugün taksaydın adamın peşine.”

Bunun üzerine amca durumu karısına anlatınca kadın da sustu.

Fadış’in pazar günü gideceğı, mahallede çabucak yayıldı. Bu habere kimi komşu üzüldü, kimisi de sevindi. Fadış mahallede sevilen bir kızdı. Çünkü, yaşlı ve sakat kadınların çarşı hizmetlerini görür, fırsat buldukça çeşmeden sularını taşırdı. Sokakta hiç kimseyle kavga etmezdi. Bu nedenle komşular ondan hoşnuttular.

Mahmure Hanım üzülen komşulara, “Hiç üzölmeyin. Teyze kızı, ana yarısıdır. Fadış’in burada hiç dirliğı yoktu. Belki orada daha iyi bakılır,” diyor, öteki komşular da onu doğruluyorlardı.

İKİNCİ BÖLÜM

1

Fadiş mahallede herkesle vedalaştı. Yaşlıların ellerini öpüp arkadaşlarıyla kucaklaştı. Komşular kapılarının önüne çıkmışlar, onu uğurluyorlardı. Küçük bohçasını koluna takmış, üstüne soluk basma entarisini ve yengesinin verdiği yün ceketini giymişti. Ayaklarında eski ayakkabıları, tabanları ve topukları mavi yamalıklı yamanmış siyah, pamuklu çorapları vardı. Saçları taranmış, şakaklarından iki yana düz düz iniyordu. Yüzü sapsarıydı. Yengesiyle Zalhe Nine'nin ellerini öptükten sonra, amcasıyla birlikte çarşıya doğru uzaklaştılar.

Fadiş köşeyi dönerken arkasına dönüp baktı. Geride birkaç komşu, donakalmış gibi hâlâ ardından bakıyorlardı.

Sokakta ilerlerken amca konuşmaya başladı.

“Fadiş, bana gücenmedin ya? Biliyorum, burada kalmak istedin ama ne yapayım? Yengen elkızı! Ben seni çok severim. Büyüyünce beni unutma. Baban için kötü duygular besleme. Ne de olsa babandır. Sakın onu da unutma.”

Fadiş inatla susuyordu. Bunun üzerine amca üstelemeyip konuşmayı kesti. Öylece pazar yerine vardılar. Her şey hazır. Ali Kadir, babacan bir tavırla Fadiş'in başını okşadı. Sonra onu kucaklayıp katırın semerine oturttu. Amcaya döndü.

“Eh, vakit geldi! Yolcu yolunda gerek!”

Bu arada kendisi de atın eyerine yerleşmişti. Amcası, Fadiş’e yaklaştı.

“Öp elimi,” diyerek uzattı. Fadiş içini çekerek söyleneni yaptı. Amca yelek cebinden bozuk para çıkarıp avucuna sıkıştırdı. O yine bir tek söz söylemedi.

Ali Kadir, Fadiş’e ve katıra şöyle bir baktıktan sonra, “Semere sıkı yapış, bohçanı da bana ver,” dedi.

Fadiş semere sımsıkı yapıştı. Ali Kadir atına “Deeh!” deyince, katır da ayaklandı. Bir anda amca geride kaldı. Fadiş, çabucak başını çevirip geriye baktı. Amca olduğu yerde dikilmiş onlara bakıyordu. Fadiş’in başını çevirdiğini görünce gülümsedi. Bu kez Fadiş de ona sıcak sıcak gülümsedi.

Kasabayı geride bırakıp dağ yoluna saptıklarında, Ali Kadir konuşmaya başladı. Fadiş sorularına üstünkörü karşılıklar veriyordu. Bütün dikkatiyle semerin üzerinde dengede kalmaya çalışıyor, biraz eğrilse yere düşecekmiş gibi oluyordu. Bu durum bir süre böyle gitti. Sonra yavaş yavaş yerinde daha güvenli oturmaya alıştı. Güneş batmak üzereydi. Gölgeler koyulaşmıştı.

Ali Kadir atla önden ilerliyordu. Arada bir duraklıyor, atını bir süre Fadiş’in katırıyla yan yana sürüyordu. Fadiş yakına geldiğinde, Ali Kadir’i dikkatle süzüyordu. Onun yanık tenli buruşuk yüzü, iri yuvarlak başı, kulaklarına dek inen fötr şapkası, yakası yamalı ceke-ti, soluk pantolonu, mest ve lastikleri kendine öylesine uygundu ki; sanki bu kılıkla doğmuş gibiydi. Üç dört parmak uzunluğundaki seyrek sakalı kırlaşmıştı. Nasırlı, iri ellerinin arasında atın dizginleri di-kiş ipliği gibi kalıyordu. Sırtı kamburumsuydu. Sesi kalıbına göre in-ceydi. Fadiş’le konuşurken hep sarı dişlerini göstererek gülüyordu.

Bu izlenimlerden sonra Fadiş'in içi güvenle doldu. Onunla esenlik içinde konuşmaya başladı.

Ali Kadir, ona pek çok şey soruyor, o da hepsini bir bir yanıtlıyordu. Hayvanlar iki yanı ağaçlı bir yolda hızlı hızlı ilerliyorlardı. Karanlık gittikçe koyulaşıyor, Fadiş durmadan konuşuyordu. Bir konudan başka bir konuya atlayıp Ali Kadir'i şaşırtıyordu. O da Fadiş'i çok sevmişti. Onunla yaşıtıymış gibi konuşup tartışıyor, sonra da durup durup, "İlahi çocuk, sen çok yaşa!" diyordu.

Bir ara Ali Kadir gökyüzüne bakıp Fadiş'e döndü.

"Demirgazık yıldızını görüyor mu? Aha bak, şu yanda," diyerek Kutupyıldızı'nı göstermeye çalıştı. Fadiş'in aklı buna bir türlü ermiyordu.

"Bu kadar çok yıldızın içinde, o dediğin yıldız nasıl bulup tanıyor sun?" diye sordu.

Ali Kadir böbürlenerek, "Eh," dedi. "O kadar da bilmeyelim mi gayri? Kaç yılın Ali Gadir'iyiz biz!"

Fadiş tatlı bir sesle soruları sıralıyordu.

"Kaç yılın Fadiş'i olunca ben de hop diye bulabilecek miyim Kazık Yıldızı'nı?"

Ali Kadir gevrek gevrek gülererek, "Elbette," diyordu. "Hele bir de okula gidersen! İşte o zaman kaç yılın Fadiş'i olman gerekmez. Birkaç yılda öğreniverirsin onu bunu. Bizim köyde bacağım kadar çocuklar, okulda benden iyi öğrenmişler Demirgazık'ı. Yeğenim karşıma geçip bana ders veriyor."

Fadiş bir an okulu düşündü. Tanardı'ndaki arkadaşlarının hepsi okula başlamışlardı. Amcasıyla yengesinin kendisini neden okula yollamadıklarına aklı ermiyordu. Bu konuyu bir de Ali Kadir'e danıştı.

"Ali Kadir Amca, beni okula alırlar mı dersin?"

Ali Kadir Şöyle bir sakalını kaŐıdı.

“Almasına alırlar ya yaŐın kaç ki senin?”

Fadiş içini çekti.

“YaŐımı hiç bilmiyorum.”

“Bildiğim doğruysa, bizim köyün ğretmeni yedisinden aşağı-ları okula almıyor.”

Fadiş sesini ıkarmayınca Ali Kadir ona doğru eğilerek Şöyle ek-ledi:

“Seni alır diyom ben. Çünkü yaŐın ne olursa olsun, senin aklın başından aŐmıŐ. Geçen gözün okula başlayan bizim Malak Ahmet’in oğlu Adil, senin tırnağın bile olamaz.”

“ğretmen inşallah beni okula alır,” diye Fadiş konuşmayı bağ-ladı.

Gece adamakıllı bastırmıştı. Fadiş en çok, boş bulunduğu bir sırada yüzüne arpıveren dallardan korkuyordu. Dallar onu kapmak için uzanmıŐ korkunç eller gibi geliyordu ona. “Korkuyorum,” de-meye utanıyordu. Yol dardı. Atla katır yan yana yürüyemiyordu. Ali Kadir yolu bildiği için nden gidiyor, Fadiş’in katırı arkada kalıyor-du. Gece ilerledikçe yolculuk zorlaŐmaya başladı. Fadiş’in uykusu gelmişti. Bir ara dayanamayıp öne doğru eğildi. Başını, semere ya-pıŐmıŐ olan ellerine dayadı. Böylece bir süre kestirdi. Neden sonra kulağına Ali Kadir’in sesi geldi. Hemen dikleŐti. Gözlerini açtı. Bir an nerede olduğunu düşündü. Uyumuş olduğunu anlayınca ürperdi. Ya katırdan dŐseydim, diye geçirdi içinden. Ali Kadir’in sesinden, oldukça geride kaldığını anladı. O çok ilerdeydi. Gözüne gölge gibi görünüyordu.

“Geliyorum Ali Kadir Amca!” diye bağırdı. Sonra Ali Kadir’in yaptığı gibi katırı dehledi.

Ata yaklaşınca Ali Kadir, “Aman Fadiş, sakın uyuma! Benim bile uykum geldi, uyursak yandık! Hayvanlar bizi dağlara çekip götürür, kurda kuşa yem oluruz,” dedi.

Fadiş yola çıkmalı beri, yolculuğun bu yönünü hiç düşünmemişti. Korkulu bir sesle, “Sen hiç dertlenme Ali Kadir Amca. Ben uyumam,” dedi ve var gücüyle uykuyu yenmeye çalıştı.

Anası geldi aklına. Biliyor muydu acaba Fadiş’inin dağ başlarında, katır sırtında yol aldığını? Onun sıcak ve güven dolu kucağını düşündü. Vücuduna bir ürperti yayıldı. Ali Kadir tam bu sırada seslendi.

“Fadiş, üşüyon mu? Üşüyorsan benim gocuğu verem sana. Bana ceketim yetiyo. Üstelik, sıcaklık da uyku veriyö insana.”

Fadiş o zaman, “Hayır,” dedi. “Ben de üşümüyorum. Hem dediğin gibi, soğuk uykuyu dağıtıyor. Hiçbir şey istemem.”

Ali Kadir yol boyunca kendi kendine dertleniyordu. “Gençliğimde yıllarca Tanrı’dan bir çocuk istedim, vermedi. Şimdi kocadım. Tanrı’ya küskünleştim. Küskünlüğüm bugün daha da arttı. Ulu Tanrı istediği yere bak ne evlat veriyor! Sonra da anayı bir dağa, babayı bir dağa atıp inci gibi yavruyu ortada bırakıyor...”

Onun yaşlıları şu saatte iyi kötü, ana babalarının dizlerinin dibindeler. Yuvalarında, damlarında, sıcak yorganlarının altında uyuyorlar. O ise dağ başında, soğuktan, belki de korkudan ve açlıktan tir tir titriyor. Tanrı bana onun gibi bir evlat verseydi, onu her şeyden çok severdim...”

Ali Kadir alçak sesle kendi kendine konuşuyor gibiydi. Ara sıra derin derin iç çekiyordu. Yarım asırlık derdi depreşmişti.

Fadiş ise öyle üşüyordu ki! Titremekten kendini alamıyordu. Üstelik açlıktan midesi kazınıyordu. Yengesi bir çıkının içine peynir ekmek koyduğunu söylemişti. Buna güvenerek Ali Kadir’e seslendi.

“Ali Kadir Amca, karnın acıkmadı mı daha?”

Ali Kadir, “Haa!” dedi dalgın dalgın.

Sonra düşüncelerinden sıyrılıp Fadiş’i yanıtladı.

“İyi dedin Fadiş. Acıkmak da söz mü? Karnım gurul gurul gurulduyo.”

Fadiş sözünü sürdürdü. “Benim çıkınımı nereye tıktındı sen? Onda peynir ekmek vardı. İstersen ikimiz yiyelim.”

Ali Kadir sağlı sollu heybenin gözlerine ellerini daldırdı. Sonunda, “Aha, buldum!” diye bağırdı. “Bizim kadın da dün gözleme yapmıştı. Ondan, gidiş geliş için yolluk koyuvermiş. Birazını sabahleyin yedim. Kalanını da şimdi ikimiz yeriz,” dedi.

Atını katıra yanaştırıp, koca bir parça gözlemeyi Fadiş’in eline tutuşturdu. Sonra çıkıştı.

“A kızım, ellerin donmuş. Al şu gocuğu, bürün!”

Durup atın sağrısına bağladığı gocuğu aldı. Fadiş’in omzuna bürüdü. Fadiş saman ve insan kokan gocuğun içinde kayboldu. Gözlemeyi istekle yiyordu. Lokmaları bir iki geveleyip çabucak midesine indiriyordu. Sırtı hamam gibi olmuştu. Biraz bacakları üşüyordu ama ona da aldırdığı yoktu. Gözlemeyi bitirince karnı iyice doymuştu. O gözlemenin tadını yaşamı boyunca unutamadı. Ne zaman istekle ve severek yemek yese, o gece katır sırtında titreye titreye yediği gözleme gelecekti aklına.

Böylece yolculuk sürüp gitti. İki köyden geçtiler. Köyler yoldan uzaktaydı. Evleri, minareleri karanlıkta yığın yığın gölgeler gibi görünüyordu. Köyler gözden uzaklaşınca yine dağlık yollara saptılar. Bir ara Fadiş’in kulağına su sesi geldi. Karanlığın sessizliği içinde bir pınar, su dolu yalağına tatlı bir şırıltıyla akıp duruyordu. Ağaçtan oyulmuş koca yalağa yaklaşınca Ali Kadir sordu.

“Su içen mi gızım?”

Fadiş, “Olur,” dedi. “İçelim!”

Ali Kadir, onu gocuğuyla birlikte kucaklayıp yere indirdi. Fadiş, pınarın oluşuna avcunu yanaştırdı, eğilip avcuna dolan suları kana kana içti. Sağ kolunun dirseğine dek su sızmıştı. Üstelik gocuğun etekleri de ıslanmıştı. Kuzu tüyleri soğuk soğuk bacalarına değiyordu.

Bir saat konuşmadan yol aldılar. Sonra birden Ali Kadir coşkuyla bağırdı.

“Ahacık bizim Örenköy. Erken geldik sayılır!”

Fadiş’in içi “hop” etti. Keşke yolculuk hiç bitmeseydi, diye düşündü. Yine bilmediği bir eve, tanımadığı insanların arasına girecekti. Bu düşünceyle içine ağır bir soğukluk yayıldı. Önerine bir dere çıktı. Deredeki köprüyü geçince köy evleri iyiden iyiye belirdi ve köye girdiler.

2

Köy sessiz, herkes uykudaydı. Sokakta sadece köy çeşmesinin su şırıltısı duyuluyordu. Çeşmenin önünden geçerlerken Ali Kadir, “Bak,” dedi. “Buna ‘Tongur Pınarı’ derler. Köyde bunun suyu ünlüdür. Kızlar, gelinler ta yukarı mahalleden buraya, su doldurmaya gelirler!”

Konuşurken atın başını sağdaki sokağa yöneltti, katır da onu izledi. Kısa bir süre sonra bir evin önünde durdu.

“İşte Fadiş! Yemenici Bekir Ağa’nın evi burası,” deyip yere atladı. Sonra Fadiş’i kucakladı, sırtından gocuğu sıyırıp aldı. Sokak kapısına elinin ayasıyla bir iki kez vurdu. Ses veren olmadı. “Bekir Ağa!” diye seslendi, kapıya birkaç kez daha vurdu. Pencerede bir gölge, ardından da bir ışık belirdi ve içerden bir ses sordu.

“Sen misin, Ali Kadir Ağa?”

Heybeden Fadiş’in bohçasını çıkarmaya çalışan Ali Kadir, “Benim, ben! Emanetinizi getirdim. Teslim alın,” dedi.

Ayak sesleri yaklaştı. İçerden, kapının sürgüsü çekildi. Bu sıradan birkaç komşu, pencerelerini açmış, onlara bakıyorlardı. Bunu sezen Fadiş katırın arkasına sindi. Kapı açılmıştı. Fadiş’in yüreği kuş gibi çırpınıyordu. Kapıda ince uzun boylu bir adam görüldü. Üstünde alacalı bir gömlekle uzun bir içdonu vardı. Elinde tuttuğu idare lambasının ışığı esintiden titriyor, sönecek gibi oluyordu.

Adam, Ali Kadir’e, “Hoş geldin,” derken Ali Kadir, Fadiş’in elini kavradı. Bekir Ağa’ya doğru çekip götürdü. Bu sırada komşulardan biri seslendi.

“Sizde kalacak olan kız bu mu Bekir Ağa?”

Bekir Ağa kısaca, “Evet bu,” dedi.

Sonra, elini Fadiş’in omzuna koydu. Onu içeri doğru yöneltti. Fadiş eve girerken Ali Kadir’e döndü.

“Sağ ol, Ali Kadir Amca!”

Bekir Ağa, bir elinde idare lambası, öbür elinde Fadiş’in bohçasıyla merdivenlerden çıkıyor, Fadiş de onu izliyordu. Genişçe bir sofaya vardılar. Orada Zehra Kadın görüldü. Fadiş ona dikkatle baktı. Annesine benziyordu. İçine bir sıcaklık ve sevgi yayıldı. Hemen ona doğru yürüdü. Zehra Kadın da ona kollarını açtı.

“Ben, senin teyzenim,” dedi.

Birbirlerine sarıldılar. Sonra, “Bekir Ağanın elini öp,” diyerek Fadiş’i Bekir Ağa’ya doğru döndürdü. O, bu işi biraz korku, biraz saygıyla yaptı. Bekir Ağa onun başını okşadıktan sonra konuşmaya başladı.

“Burada uslu durur, teyzeni üzmez, oğlumuz Hasan’la kavga etmezsen seni severiz.”

Fadiş, Bekir Ağa'nın söylediklerinin hepsini yerine getirmeye kendi kendine söz verdi. Böylece odaya geldiler. Fadiş'in yatağı hazırды. Teyzesi, iki minderi yan yana koymuş, başka bir minderi de ikiye katlayıp yastık yapmıştı. Köşedeki sandığın üstünde iki kilim vardı. Bunlardan birini aldı, katını açıp yorgan gibi, minderlerin üstüne örttü.

“Şimdi yatalım. Sabahleyin konuşuruz,” deyip Fadiş'e yerine gösterdi.

Bekir Ağa çoktan yatmıştı. Yerde yan yana iki yatak seriliydi. Birinde Zehra Kadın'la, Bekir Ağa, öbüründe oğulları Hasan yatıyordu. Fadiş'in yatağı, bu iki yatağın ayak ucundaydı. Teyze idare lambasını söndürdükten sonra yatağına sokuldu.

Fadiş sırtındaki hırkayı çıkarmaya çalışıyordu. Sonra bacaklarından çoraplarını sıyırdı. Yatağa girip kilimi üstüne çekti.

Ortalık sessizliğe gömülmüştü. Yalnız Hasan'ın mışıltsıyla uzaktan gelen köpek ulumaları bu sessizliği bozuyordu. Fadiş vücudunu yatağa koyunca bacakları, baldırları sızlamaya başladı. Sırtındaki kemikler etlerine batıyor gibiydi. Vücutunda ağrımayan bir yer yoktu. Başı olduğundan on kat büyümüştü sanki. Çevresini saran uğultular da bir burgu gibi kulaklarına, oradan başının içine doluyordu. Parmağını kımıldatacak gücü kalmamıştı. Fakat bir türlü uykuya varamıyordu. Neden sonra gözkapakları ağırlaştı, kendini uykunun derinliklerine bıraktı.

Sabahleyin kulağına dolan yabancı seslerle uyandı. Bekir Ağa, Zehra Kadın ve Hasan kendi aralarında konuşuyorlardı. Bu sesleri dikkatle dinledi. Gözlerini açmadı. Bir süre onları tanımaya ve onlara alışmaya çalıştı.

Hasan, “Demek, dediğiniz kız bu ha! Küçükmüş. Hem de zayıf, çelimsiz bir şeye benziyor. Zaten arkadaşlarım onu beğenmez, oyu-

na almazlar,” diyor, sonra durup durup, “Uyansa ya gayri,” diye söyleniyordu.

Zehra Kadın yumuşak bir sesle, “Hasan,” dedi. “Fadiş kimsesiz bir kızcağız. Onu sokaklarda kolla. İyi bir çocuğa benziyor.”

Bu sırada Bekir Ağa ayağıyla ıra kırıyor, kırığı ıraları yakıp sobayı tutuşturuyordu. Bir ara Hasan’a dönüp kayıtsız bir sesle konuştu.

“Onunla kavga dövüş ettiğini duymayayım. Seni fena yaparım.”

Hasan korkuyla, “Olur,” deyip başka söze geçti. Teyze yatakları toplayıp sandığın üzerine yerleştirmişti. Fadiş bunları gözü kapalı izliyor, arada bir de gözünü çabucak açıp kapıyordu. Yüzü pencereden yana dönüktü. Oysa odadakiler sırtlarını pencereye vermişler, sobanın başına yumulmuşlardı.

Fadiş’in yatağı tam ayak altındaydı. Uyanışını geciktirip geciktirmemeyi düşündü, uyandığını nasıl belli edeceğini ve yataktan kalkınca ne söyleyeceğini ölçüp biçerken, Bekir Ağa’nın sert sesi ni duydu.

“Uyandır şunu! Güneş tepeye yöneldi. Öğleye dek uyuyacak değil ya! Kalksın da evin içi ferahlasın. Dolaşacak yer yok ortada.”

Karısı hemen söyleneni yaptı.

“Fadiş, Fadiş!”

Fadiş, “Hııı!” deyip döndü. Sırtüstü geldi. Sonra birden, yerinde dikleşiverdi. Odadakilerin yüzlerine şöyle bir göz attı. Hasan dudaklarını sımsıkı kapamış, dik dik ona bakıyordu. Fadiş gözünü ona bir kez daha kaydırdı. Sonra yumuşakça gülümsedi.

O bakınırken teyzesi üstündeki kilimi çekip kaldırmıştı bile. Fadiş oradakilerin bakışları karşısında, sıkılarak ayağa kalktı. Elbisesinin kıvrılan eteğini, dizlerine doğru sıvazladı. Sonra yatağın biraz

ilerisine dikildi. Teyze minderleri düzeltip yerlerine koyunca Fadiş'e döndü.

“Haydi kızım, yüzünü yıka!”

Fadiş kapıdan çıkarken, oğluna, “Oğlum, bu kıza el yüz yıkama yerini göster,” dedi.

Hasan da Fadiş'le birlikte odadan çıktı. Sofa buz gibiydi. Fadiş ürperdi.

Konserve kutusundan yapılmış maşrapaya uzandı. Sol eliyle sağ eline su döküp yüzünü yıkadı. Odaya döndüğünde sobanın önüne soluk bir sofra örtüsü yayılmıştı. Zehra Kadın örtünün orta yerine bir kalbur kasnağı koydu. Onun üstüne de bakır tepsiyi oturttu. Tahta kaşıkları tepsinin çevresine dizdi. Sobanın üstünde tarhana çorbası kaynamaktaydı. Tencereyi, tutaçla tutup tepsinin ortasına indirdi.

“Haydi sofraya!” dedi odadakilere.

Bekir Ağa, “Dur hele, ağzımızın tavanı haşlanacak. Biraz soğusun, sonra otururuz,” diye söylendi.

Hasan, sofra örtüsünü dizlerinin üstüne çekip oturmuştu. Eline aldığı kaşıkla oynuyordu.

Kaşığı kâh elinin üstüne, kâh avcuna vuruyor, arada bir de Fadiş'e göz atıyordu.

Fadiş sonsuz bir tedirginlik içindeydi. Nereye oturacağını, ne konuşacağını ve kime bakacağını şaşırılmıştı. Sandığın yanma varıp yere diz çöktü. Bir süre öyle kaldı. Sonra ayaklarını, altından sağa kaydırdı. Gözleri sofra başında kamburunu çıkarıp diz çökmüş olan Hasan'a takıldı. Hasan'ın büyükçe yuvarlak başı, koyu renk saçları, iri kara gözleri, koca koca dişleri, güdük kolları ve elleri, topaç gibi bir vücudu vardı. Yanakları kırmızı kırmızıydı. Yüzünden sağlık fışkırıyordu. Fadiş içinde ona karşı sıcak bir sevgi duydu. Hasan onun

kendisine baktığını sezmişti. Birden başını Fadiş'ten yana çevirdi. Onunla göz göze geldiler. O zaman Fadiş'e, "Gelsene sofraya," dedi. O, henüz sofraya oturmamış olan teyzesine ve Bekir Ağa'ya baktı. O sırada onlar da ayağa kalkıp sofraya başına geçtiler.

Fadiş gidip Hasan'ın yanına bağdaş kurdu. Tam örtüyü dizlerine çekiyordu ki Bekir Ağa, "Fadiş, sofrada diz çökölür, bağdaş kurulmaz," dedi.

Fadiş kızardı, hemen ayaklarını altına topladı.

İlk kaşığı baba uzatırdı yemeğe. Fadiş bunun böyle olduğunu biliyordu. Bu nedenle kaşığa hiç uzanmadı. Beklemeye başladı. Bekir Ağa, Bismillahla ilk kaşığı ağzına götürürken, Hasan da, Fadiş de çorbaya daldılar. Hasan kaşığını çorba bitecekmiş gibi arka arkaya ağzına getirip götürüyordu. Yemek sessizlik içinde geçti. Kaşıklar tencerenin dibine değmeye başlayınca Bekir Ağa ayağa kalktı. Oda kapısının ardında asılı kaputunu giyip dışarı çıktı. Zehra Kadın onu geçirmeye gidince Hasan, Fadiş'e döndü.

"Babamdan çok korkarım. İyİ adam ama kızdı mı fena yapar. Onun için kızdırmamaya çalışırım."

Bu sırada Zehra Kadın odaya dönmüştü. Fadiş, Hasan'a bir şey söylemedi. Teyze çabuk çabuk sofrayı topladı. Sofra bezinin dört ucunu bir araya getirip Fadiş'e verdi.

"Al bunu, aptesliğin yanındaki pencereden bahçeye silkele."

Fadiş pencereye vardı. Burası camsız bir pencereydi. Soluk bir basma, dört ucundan pervaza çivilenmişti. Fadiş düşünüp, çivilerin olduğu yerleri yokladı. Sonunda aralıktan örtüyü uzatıp silkeledi. Odaya döndüğünde teyzesi cam kenarındaki mindere oturmuştu. Fadiş'i yanına çağırdı.

"Örtüyü sobanın yanına bırak da buraya gel."

Fadiş söyleneni yaptı. Gidip teyzesinin dizinin dibine oturdu. Zehra Kadın, onun başını okşayarak yavaş yavaş Tanardı'nı, amcasını, yengesini, babasını ve anasını sordu. Fadiş her şeyi bir bir anlattı. Sıra anasına gelince duraladı. Boğazına bir şey düğümlenmişti. Yutkundu. Yan gözle onları dinlemekte olan Hasan'a baktı. Sonra sözünü sürdürdü.

“Anamı görmeyeli çok oldu.”

Bunun da sonunu getiremedi. Teyzesi de bir hoş olmuştu. Birden ayağa kalktı.

“Hasan'ın babasına Bekir Ağa, bana da teyze dersin. Hasan'la kardeş kardeş geçinin,” diyerek konuşmayı sonuçlandırdıktan sonra Hasan'a döndü.

“Sen daha davranmıyor musun oğlum? Okula geç kalacaksın!”

Fadiş, Hasan'ın okula gittiğini duyunca biraz bozuldu.

“Okuma yazma öğrendin mi Hasan?” diye sordu.

Hasan böbürlenerek, “He ya, kitaplarımı su gibi okuyorum. Bu yıl biri bitirip ikiye geçersen, sevincimden uçarım,” dedi.

Fadiş onu özençle dinliyordu. Hasan sözü uzatıp bu üstün yanını ballandıra ballandıra anlatacaktı ki anası çıkıştı.

“Böyle giderse sen ikiye mikiye geçemezsin. Millet okula vardı, sen daha buralardasın!”

Hasan konuşmayı kesip kitaplarını koltuğuna sıkıştırdı. Fırlayıp gitti.

O gidince Fadiş, içinde bir yalnızlık duydu. Teyzesi bulaşıkları yıkadı, odayı süpürdü, sobaya odun döşedi. Sonra sofayı ve merdivenleri temizleyip odaya döndü.

“Önümüz bahar. Okullar bir aya kalmaz kapanır. O zaman Hasan'la bol bol oynarsınız,” dedi. Biraz dinlendikten sonra Fadiş'in bohçasını açtı. İçindekileri birer birer elden geçirdi. Fadiş, yengesini-

nin bozuntulardan yaptığı daralmış, kısalımış, solmuş giysilere bakarken utandı.

“Çok güzel entarilerim vardı,” diye açıkladı. “Hepsi Hafize Nine’de kaldı. Babam beni Toroslu’dan alıp kaçtı...”

Teyzesi ne demek istediğini anlamıştı.

“Hiç utanma, bizim köylü kızların giysileri de seninkinden yeni ve güzel değil.”

Zehra Kadın’ın, Fadiş’e örtecek yorganı yoktu. Düşünüp taşındı. Bekir Ağa’nın asker kaputundan bozma eski bir paltosu vardı. Bu paltonun üstüne eski bir avcı yeleğini, bir asker pantolonunu, lime lime olmuş bir yün ceketini kat kat dikti. Böylece palto kalınlaştı. Bunun bir yüzüne eski bir şalvarını geçirdi. Öbür yüzünü de kendi çarşaflarından bozup küçülttüğü çarşafıyla kapladı. Böylece Fadiş’in yorganı hazırlanmış oldu.

Kuşluk vakti bu iş bitmişti ki kapı çalındı. Teyze kapının ipini çekip açtı. Üç komşu, göz aydınına gelmişlerdi. Zehra Kadın onları candan karşıladı. Sobanın ateşi harlandı.

Fadiş, sıcak odada köylü komşuların sorularından bunalmıştı. Sokağa çıkmak için can atıyordu. Bir çıkar yol ararken oturduğu yerde uyuyakaldı.

Onun bu durumu teyzesine ve komşulara çok dokundu.

“Yavrucak, katır sırtında onca dağı tepeyi açıp geldi. Biz olsak, bu yaştaki yavrumuzu el adamına teslim edip köye kente yollamayız.”

Hasan kapıyı güm güm vurmaya başlayınca komşular ayaklandılar.

“Öğlen olmuş, biz de gidelim,” diyerek ayaklandılar.

Giderken, “Sağlıcakla kal,” dediler Zehra Kadın’a. O da komşularını, “Sağlıcakla gidin, yine buyurun,” diye uğurladı. Hasan odaya

girince çevresine şöyle bir göz attı. Fadış'in yattığını görünce dönüp annesine baktı. Annesi açıkladı.

"Uyuyor kızcağız. Yorgun olmalı."

Hasan omuz silkti.

"Bunun geldiğini herkes duymuş. Okulda soran sorana. Öğretmen bile, 'Gelen kız, neyin oluyor?' diye sordu."

Hasan bunları anlatırken, sokak kapısı çalındı. Bekir Ağa da yemeğe gelmişti. Fadış'in uyuduğunu görünce karısına dönüp, "ne oluyor" gibilerden başını iki yana salladı. Zehra Kadın alçak sesle yanıtladı.

"Komşular gelmişti. Onlarla konuşurken uyudu kaldı yavrucak."

Bekir Ağa, "Vakitli vakitsiz uyunur mu?" deyince Zehra Kadın, Fadış'e doğru eğildi, omzundan tutup hafifçe sarstı.

"Fadış Fadış, kalk. Öğlen oldu!"

Fadış hemen doğruldu. Gözlerini ovuşturdu. Biraz utanarak Bekir Ağa'yla Hasan'a baktı. Bekir Ağa ondan yana bakmıyordu. Ama Hasan gözlerini dikmiş, onu boş bakışlarla süzüyordu. Fadış ayağa kalkıp kapıya doğru birkaç adım attı. Kararsızdı. Sofra kuran teyzesi durumunu sezdi.

"Haydi kızım dikilip durma! Git, yüzüne biraz su çarp," dedi. Fadış hemen odadan dışarı çıktı.

Soğuk suyla biraz canlandı. İş bittiği halde sofada oyalanıyor, içeri girmek istemiyordu. O sırada içinden, sokağa fırlayıp yol boyunca koşmak, buradan kaçıp uzaklaşmak geldi. Sonra nereye gideceğini düşündü. Hafize Nine'nin masallarındaki kurtları, haramileri, iğneli beşikleri, devleri, cadıları anımsadı. Korkuyla odaya sokuldu.

Odadakiler yemeğe başlamışlardı. Teyzesi sofraya oturmasını işaret etti. Sofrada bulgur pilavı ve ayran vardı. Tahta kaşıkla pila-

va daldı. Ayran, Bekir Ağa'nın önündeydi. Canı çok istediği halde, bir türlü kaşığını o yana uzatamıyordu.

Bekir Ağa yemeğini bitirip kaşığını tepsinin kenarına koyunca Fadiş ferahladı. O, sofradan çekilirken kaşığını ayran tasına uzatmaktan kendini alamadı. Tasta birkaç kaşıklık ayran kalmıştı. Teyzesi, onun ayrana uzandığını görüncce tası önüne doğru itti.

“Yoğurt ezmesi tükenmiş Fadiş,” dedi.

Fadiş, “tamam” gibilerden başını salladı. Tasa uzandığına pişman olmuştı. Çabuk çabuk birkaç kaşık daha pilav alarak sofradan çekildi.

Sabahleyin öğrendiği şekilde, teyzesine sofrayı toplarken yardım etti. Bekir Ağa hiç konuşmuyordu. Yemekten sonra Hasan'la babası çıkıp gittiler.

Zehra Kadın kilimdeki sofra kırıntılarını süpürdü. Bulaşıkları yıkadıktan sonra pencerenin önüne oturdu. Beş şişle renk renk nakıslı yün çorap örüyordu. Fadiş bir süre onun şişleri doldura boşalta örgüyü örüşüne baktı. Bundan bıkınca, “Teyzeciğim, biraz sokağa çıkayım mı?” diye izin istedi.

Zehra Kadın, “Olur,” dedi. “Yalnız, kapının önünden uzaklaşma. Köyde her evin bir köpeği vardır. Yanlış kapıya girersen, üstüne saldırap parçalarlar. Bana sormadan sakın başka mahallelere gitme. Bizim mahallede oyna. Komşu çocukları çok iyi çocuklardır. Haydi, şimdi kapının önüne çık. Soran olursa, Hasan'ın hısıımıyım, dersin.”

Fadiş hırkasını giyip sevinçle kapının önüne çıktı. Ortalıkta kimse yoktu. Bir süre bomboş yola bakarak oyalandı. Neden sonra, biraz ilerdeki bir kapının önünde iki küçük kızın belirlediğini gördü. Bunlar demin yoktu. Acaba pencereden beni görüp de mi dışarı çıktılar, diye geçirdi içinden.

İki kız aralarında bir şeyler konuşuyor, arada bir de yan gözle Fadiş'i süzüyorlardı. Fadiş açıktan açığa onlara bakıyordu. Bu kızları sevmişti. Kızların çok örgülü saçları, uzun basma entarileri vardı. Entarilerin altından içlerindeki şalvarların büzmeli paçaları görünüyordu. Ayaklarına nakışlı yün çoraplar, hiç görmediği biçimde takuyalar giymişlerdi. İkisinin giyimi de birbirine benziyordu.

Fadiş'le kızlar arasında iki ev vardı. Fadiş onlarla konuşmaya can atıyordu. Kızların da ona yaklaşmak istedikleri davranışlarından belliydi. Sonunda Fadiş gülümsedi, berikiler de gülümsediler. Fadiş kalbi küt küt atarak kızlara seslendi.

“Gelseniz ya buraya!”

Kızlar birbirlerine baktılar. Sonra hiç karşılık vermeden Fadiş'in yanına geldiler. Kızlardan biri, köylü şivesiyle hemen konuşmaya girişti.

“Sen, Hasangile gelen gızgın?”

“Evet,” dedi Fadiş. “Ben Hasan'ın hısımı Fadiş'im.”

“Fadiş mi, adın Fadiş mi?”

“Evet, öyle. Adıma Fatma da denir. Fadime de. Ama Fadiş diyorlar bana. Herkes Fadiş diye çağırıyor. Hiç duymadınız mı Fadiş adını? Yoksa sevmediniz mi?”

Kızlar biraz telaşla, “Bizde Fadik var, Fadime var. Fadiş yok, emme senin adını sevdik,” dediler.

O zaman Fadiş, “Sizin adlarınız ne?” diye sordu.

Sarışını atıldı.

“Benimki Feten.”

Öteki ekledi.

“Benimki de Habibe. Beni de bazı Habiş diye ünlüyorlar.”

Bunları söylerken ikisi de Fadiş'e sokuldular. Feten, Fadiş'in elini, Habiş de öbür elini tutup, "Gel oynayalım," dediler. Kızların ellerine sımsıkı yapışan Fadiş'in içi sevinç ve coşkuyla doldu.

Hasan okul dönüşünde Fadiş'i kızlarla oynar görünce kıskandı. Onun çabucak arkadaş edinmesi hiç hoşuna gitmemiştir. Habiş, Feten ve daha sonra onlara katılan Hatice, Emine, Sıdika, Fadiş'in çevresini almışlardı. Buna canı sıkılan Hasan eve gidince anasına çıkıştı.

"Bu kızı ne diye hemen sokağa saldın? Gitmiş, Sümüklü Sıdika, Bitli Emine'yle oynamaya başlamış."

Anası pek yüz vermedi.

"Akşama dek evde mi otursun? Hem ben pencereden gözlüyorum. Onlarla güzel güzel oynuyor. Emine'nin bitli olduğunu nereden çıkardın?"

"Okulda öğretmen, ablasında bit buldu."

Hasan bunu söyler söylemez sokağa çıktı.

Önce Fadişlerin yanına gitmek istemedi. Fadiş onu görünce, "Hasan!" diye bağırdı. Sonra kızlarla birlikte ona doğru yürüdüler. Fadiş'in öyle candan bir seslenişi vardı ki Hasan dayanamadı, yaklaştı. Aralarına Hasan'ı da alan kızlar neşeyle bağıştılar.

O günden sonra Fadiş, mahallede kendi yaşındaki tüm kızlarla ve oğlanlarla arkadaş oldu. Köylü çocuklar onu çok seviyorlardı. O, sokağa çıkmadan hiçbir oyun kurmuyor, aralarına katılmasını bekliyorlardı.

Bu durum Hasan'ı önceleri biraz üzdü. Sonradan o da Fadiş'e alıştı. Sık sık Fadişlerin oyunlarına katılmaya başladı.

Fadiş iyimser bir kız olduğundan, oyunlarda mızıkçılık yapmaz, hep haklıdan yana olurdu. Oyun kurmakta birinciydi. O, birkaç çocukla oyuna başladı mı, öteki çocuklar hemen kendi oyunlarını bı-

rakıp onlara katılırlardı. Kimseyle kavga etmezdi. Kavga etmek isteyen arkadaşlarına da engel olup kavgacıları yatıştırırdı.

Köye geleli neşesi artmıştı. Bu köyü, köylüleri, teyzesini ve Hasan'ı seviyordu. Bu sevgi, ona güven ve neşe veriyordu. Ara sıra Hasan onu kızdırmıyor değildi. Fadiş kolay kolay kızmazdı ama, okuyup yazma konusunda Hasan'la boy ölçüşemiyordu. Bu konuda Hasan'ın sözüne çabucak kızıyordu.

Bir gün Hasan, okuma kitabını açtı, ona iki bilmece okudu ve yanıtlarını sordu. Fadiş çok düşündü. Cevabı bir türlü bulamıyordu. O zaman Hasan, "Eğer okuma bilseydin, yanıtlar burada yazılı. Okuyup öğrenirdin," diye bilmecelerin altındaki satırları gösterdi. Fadiş kıpkırmızı oldu. Tüm yalvarmaları boşa gitti. Hasan bilmecelerin yanıtlarını okumadı.

Bu olay, günlerce Fadiş'in neşesini kaçırdı. Bir gün, "Teyzeciğim, ne olur beni de okula yazdırın!" diye yalvardı.

Teyzesi gülümsedi.

"Sen okula gelecek yıl başlayabilirsin. Okullar birkaç güne kadar kapanıyor."

3

Okulun kapandığı gün, evde bayram vardı. Hasan iyi dereceleyle ikinci sınıfa geçmişti. Fadiş onu candan kutladı.

Buna pek sevinen Hasan, "Önümüzdeki yıl sen de okula gidersin," diye onun gönlünü aldı ve okuma kitabını açıp bilmecelerin yanıtlarını okudu. İki çocuk yeniden sevinçle kucaklaştılar.

İlkbaharla birlikte köyde iş zamanı başlamıştı. Herkes sabahın erken saatlerinde tarlaya, bahçeye gidiyor, köye hava kararırken

dönüyorlardı. Fadiş çağındaki çocuklar tarlaya gitmez, anneleriyle evde kalırlardı. Bu nedenle Fadiş, arkadaşlarıyla akşama değin bol bol oynayabiliyordu.

En sevdikleri oyunlar; evcilik, beştaş ve longozdu.

Küçük taşları toplar, bunları dizerek evler ve göz göz odalar yaparlardı. Sonra onların içine girip oturur, doyulmaz komşuluk, ana babalık oyunlarına dalarlardı. Bu oyunlarda Fadiş'in evi, en süslü ve en güzeli olurdu. Fadiş oyun sırasında İstanbul'dan arta kalan anılarını yenilerdi. Kiremit ve taş parçalarıyla sokaktan bölüp ayırdığı evini koltuk, masa, iskemle gibi eşyalarla döşemeye kalkardı. Topladığı taşların ve kiremit kırıklarının kimi masa, kimisi iskemle olur; odanın içine yerleştirilirdi.

Fadiş evini yüksek sesle, tatlı tatlı konuşarak döşerdi. Komşu evcikleri döşemeye çalışan arkadaşları, işlerini bırakıp onun konuşmalarını dinler, yaptıklarını izlerlerdi. Taştan, tuğladan yapılmış koltuklarına, masalarına şaşkın şaşkın bakarlardı. Her birinin, yalancıkta birkaç çocuğu olurdu. Analarının diliyle birbirlerine çocuklarından yakınırlardı. Çocuk diye göğüslerine bastırdıkları taş parçalarını gerçek bir ana içtenliğiyle öpüp okşar, onlarla bebek diliyle konuşurlardı.

Bu arada yalancıkta düğünler düzenlenirdi. Sırmalı şalvarlar, canfescarlar (sokak örtüsü) gerçek bir coşkuyla ve kıvançla giyilip çıkarılırdı.

Böylece sürüp giden evcilik oyununun gerçekten tadına doymazdı. Acıkan karınlarını doyurmak için bir koşu eve gidilirdi. Koca bir ekmek dilimine yoğurt ya da yağ sürülüp, yine hemen evciklere dönülürdü.

Beştaş oyunu karşılıklı oynanırdı. Mahallede birkaç çift beştaş oyununa başladı mı, ötekiler de onların yanına oturup dizi dizi olur, beştaş oyununa girişirlerdi.

Longuz büyük küçük herkesin sevdiği bir oyundu. Toprağa çizilen dairenin ortasına bir hayvan boynuzu konurdu. Ebe, boynuzun başında dururdu. Ötekiler arkada olurlardı. Ellerindeki kaydırak taşlarıyla boynuzu daireden dışarıya fırlatmaya çalışırlardı. Longuz, daireden fırlayınca ebe onu yerine koyup, el taşını almaya gelen oyuncuyu yakalardı. Yakalanan, ebe olurdu. Bu oyun başlayınca sokak çığlık çığığa, neşeli çocuk sesleriyle dolup taşardı.

Bazı günler de kırmızı çamurdan fırın, çanak çömlek yaparak geçerdi.

4

Yaz gelmiş harman işleri başlamıştı. Bu mevsimde Fadiş yaşındaki kızlara da iş düşerdi. Kızlar nöbetleşe döven sürer, evden harmana yemek taşırlardı.

Fadiş yaz başlarında biraz sıkıldı. Arkadaşlarının pek çoğu harmandaydı. Köyde kalan birkaç hastalıklı çocukla hiçbir oyunun tadını çıkaramıyordu.

Bu durum uzun sürmedi. Arkadaşları onu harmanlarına çağırdılar. Harman yeri köye yakındı. Bu nedenle teyzesi oraya gitmesine kolayca izin verdi. Fadiş artık her gün harman yerine gitmeye başladı. Orada herkese yardım ediyordu. Salıncaklarda uyuyan bebekler uyanınca onları sallıyor, su isteyenlere su yetiştiriyor, yorulan arkadaşlarının yerine döven sürüyordu. Harman yerindeki köylüler onu çok seviyor, geciktiği günler, “Fadiş nerde kaldı?” diye birbirlerine soruyorlardı. Bazen Hasan da onunla geliyordu.

Fadiş’e göre her şey çok iyi, çok güzeldi. Annesinden sık sık mektup geliyordu. Zehra Kadın da ona Fadiş’ten haberler yazıyordu.

Bir gün, köylülerden biri Cemile'nin yolladığı büyük bir sandığı kasabadan getirdi. Bekir Ağa, Hasan, Zehra Kadın ve Fadiş, sandığın çevresine dizildiler. Bekir Ağa kapağı açtı. Hepsi sandığa biraz daha sokuldular.

Sandıktan neler çıkmadı ki... Kullanılmış ocuk giysileri, Fadiş'e ayakkabı, çamaşır, akide şekeri, kuru üzüm, zeytin, sabun, iki parça basma. Bunlardan birinin üstünde, "Fadiş'in bayramlığı", öteki-nin üstünde, "Zehra'ya elbiselik" diye yazı bulunan birer kâğıt iğne-liydi. Bekir Ağa'ya kullanılmış birkaç erkek gömleği, Hasan'a defter, kalem... ve kullanılmış bir ocuk yağmurluğu...

Bütün bunlar, eve bir bayram sevinci getirmişti. Fadiş o gün değişik bir gün yaşadı. Ev halkı onu el üstünde tutuyordu. Bekir Ağa bile başını okşayıp tatlı tatlı şakalaşıyordu.

Fadiş çok sevinçliydi. Zehra Kadın giysileri ona birer kez giydirip denedi. Her biri için düşüncelerini söyledi. Sonunda, "Kız Fadiş, sen bunları giyince hanım çocuklarına döndün."

Fadiş yağmurluğu da bir kez giymek istiyor, ama bunu söyleme-ye çekiniyordu. Birden gücünü toplayıp, "Teyzeciğim, o yağmurluğu da deneyeyim mi bir kez," deyiverdi.

Zehra Kadın bir kenara ayırdığı yağmurluğu eline alırken, "Her şeyin senin olmasını istiyorsun. Onu da Hasan giysin diye ayırmış-tım. Ama malın pek kıymetli. Al da giy," dedi ve yağmurluğu Fadiş'in önüne attı. O sırada Bekir Ağa ve Hasan, Fadiş'e dik dik baktılar.

Fadiş söylediğine pişman olmuştu. Sıkıntı ve utançtan yüzü kıp-kırmızı oldu. Bu olayla o günkü sevinci söndü gitti. Yağmurluğa elini bile sürmeden teyzesine döndü. Üzüntülü bir sesle özür diledi.

"Teyzeciğim, onu Hasan için ayırdığını bilmiyordum. Ne olur al bunu. Hasan giysin."

Hasan oturduğu yerden söze karıştı.

“İstemem, senin yağmurluğuna kalmadım ben. Zaten kim bilir kimin sırtından çıktı. Ben, sen miyim onun bunun eskilerini giyecek?” dedi.

Yağmurluk günlerce bir köşeye atıldı kaldı. Bu durum Fadiş’i çok üzüyordu. Bir gün Hasan’la harmandan dönüyorlardı. Araları çok iyiydi. Fadiş birden sordu.

“Hasan, o yağmurluğu giymeyecek misin?”

Hasan boş bulundu.

“Giyeceğim,” dedi.

O zaman Fadiş onun boynuna sarıldı. İçi sevinçle doldu. Hasan, “Ama,” dedi. “Sen onu bana vermek istemedin!”

Fadiş yumuşak bir sesle, “Ben ne bileyim, onu beğenip de giyeceğini. Hem, zaten yaptığıma pişman oldum. Bana annem pek çok şey yollamıştı. Yağmurluğu da giymek istemem açgözlülüktü, değil mi?” diyerek Hasan’dan bir daha özür diledi. Hasan, “öyle” gibilerden başını salladı.

Eve vardıklarında Hasan hemen yağmurluğu üstüne geçirdi. Kolları içinde kayboluyor, etekler topuklarına dek uzanıyordu. Hasan, kollarını aşağı yukarı sallayıp, “Öcüüüü!” diye Fadiş’i korkutmaya yeltendi. Fadiş de korkmuş gibi, “Anneee!..” diye bağırdı. Sonra ikisi de neşeyle gülüştüler.

Zehra Kadın odaya girince şaşırıldı. Yağmurluğu giydiği için Hasan’a çıkışmadı.

“Kollarını ve eteklerini iyice kıvrırıp dikeriz. O zaman sana göre olur,” dedi. Yağmurluk işinin böylece tatlıya bağlanması, Fadiş’i pek hoşnut etti.

5

Ramazan yaklaşıyordu. Zehra Kadın da herkes gibi ramazan hazırlığına başlamıştı. Evlerinin arkasında koca bir avlu vardı. Burayı ev sahibiyle birlikte kullanırlardı. Ev sahibi yandaki evde oturuyordu. Varlıklı bir duldu. Bir kızı, bir de oğlu vardı. Oğlu o yıllar askerdeydi. Kızı Hanife de örtüye yeni girmişti.

Köyde, on bir yaşına giren kızlar “Üstlük” denilen örtülerle başlarını örterlerdi. On beş yaşına gelince de “Car” denilen çarşaf- larla sokağa çıkarlardı. Ev sahibinin bir ayağı kalçadan kesilmişti. Bu yüzden köyde, “Değnekli Ayşe” diye tanınırdı. Evde, sokakta kalın bir değnekle tok sesler çıkararak gezinirdi. Avluda beslediği on tane koyunu vardı. Eli çok sıkı olduğu için koyunlarından sağ- dığı sütü kimseye tattırmazdı. Birazını ana kız iğerler, kalanını da hemen yayığa atıp yağ yaparlardı. Ayşe bu yağları biriktirir, köyde pazar kurulduğu gün sattırırdı. Hasan’la Fadiş, onu hiç sevmezlerdi. Hele Hasan... Onu kızdırmak için birçok kez avludaki kümesin ka- pısını aıp tavukları, horozları darmadağın etmişti. Bu olay birkaç kez yinelenince Değnekli Ayşe Kadın suçluyu bulmak için iz peşine düşmüştü. İşi Hasan’ın yaptığı anlaşılmış, o günden sonra da avluya çıkması yasaklanmıştı.

Zehra Kadın, ramazan ayı yaklaşırken, Ayşe Kadın’a gitti. “Av- luya saı vuracağım,” diye izin istedi.

Ayşe Kadın, “Erkenden işe başla, sen bitirince ben de yufka ya- pacağım,” dedi.

O gün Zehra Kadın, bir tekne hamur yoğurdu. Hasan’la Fadiş, ahırdan avluya kucak kucak odun taşıldılar. İki büyük taş arasına

ocak yapıldı. Yerler süpürölüp hasır yayıldı. Onun üstüne de çul serildi. Hamur tablası, pişirgeç, hamur teknesi, ura kabı,^(*) oklava hazırıldı. Zehra Kadın önlüğünü takıp tablanın başına oturdu.

Hanife Kız, Zehra Kadın'ın oklavayla açtığı yufkayı tabladan alıp kızgın sacın üstüne yayıyor, yufka bir anda göz göz kabarıyordu. Öbür yüzünü çevirdikten sonra, hemen temiz bir örtünün üstüne alıyordu.

Bir süre sonra, Ayşe Kadın avluda göründü. Zehra Kadın'a yaklaşıp, "Bereketli olsun," dedi. "Epey kolayladınız mı bari?" Sonra kızına döndü.

"Yufkaları pişirirken dikkatli ol. İyi pişmezse üç günde küflenir. Ben de o zaman yapacağımı bilirim."

Zehra Kadın, "Bir yufka ye!" diyerek Ayşe'yi ağırladı. Kadın alışılmamış bir biçimde yere eğilip örtünün arasından sıcak bir yufka aldı. Dürüm yaparak keyifle atıştırmaya başladı.

Zehra Kadın birkaç saat sonra kendi yufkalarını bitirip eve kaldırdı. Ev sahibinin yufkalarını açmaya oturdu. Bu iyiliği için Ayşe Kadın ona dualar yağırdı. Yufka işi ikindiye dek sürdü. Zehra Kadın o gün tam iki yüz yufka açmış, Hanife Kız da bunları pişirmişti. İş bitince, ikisi de yorgun argın evlerine çekildiler.

Ertesi gün, ramazan temizliğine başlandı. Ev baştan aşağıya temizlenecekti. Odaların duvarları, ak toprakla sıvandı. Taban tahtaları ovuldu, avlular, ahırlar sulanıp süpürüldü...

İki gün sonra Zehra Kadın, Hasan'a, "Oğlum, çamaşırılığa git, boş ocaklardan birine işaret taşıını koy, gel. Yarın çamaşır yıkayacağız," dedi.

(*) un kabı

Hasan, Fadiş'i de alıp çamaşırılığa gitti.

Köyün çamaşırılığı, köyün dışından akan çayın kıyısındaıdı. İçinde altı ocak, altı tane de taş vardı. Yüzleri gözenekli çamaşır taşları kütüklerin üstüne, öne doğru eğik olarak oturtulmuştu. Çarşaf gibi büyük parçalar, bunların üzerinde rahatça ovalanıp tokaçla dövülürdü. Çamaşırtaşa sürmek ve taşla eller arasında ovalamak, köylülerin geleneğiydi. Çamaşırılığın ortasından, çaydan ayrılmış küçük bir dere akıyordu. Derinliği diz boyu olan bu derede çamaşırılar çalkalanırdı.

Zehra Kadın ertesi sabah, güneş doğmadan kalktı. Çamaşır kazanını omzuna geçirip çamaşırılığa gitti. Evden birkaç kucak odun taşıyarak kazanın altını tutuşturdu. Dereden tenekelerle su alıp kazanı doldurmaya çalışırken, öteki kadınlar da kazan vurmaya geldiler. Zehra Kadın önemli işlere sabah erkenden başlardı. Eve döndüğünde, Bekir Ağa ve çocuklar yenice uyanmışlardı. Çocukların ellerine birer kalın dilim ekmekle birer domates tutuşturdu. Onlar karınlarını doyururlarken, Zehra Kadın yatakları topladı. Yorgan çarşafalarını söktü. Kirli çamaşırılarını bir çarşafa bohçaladı. Bekir Ağa evden ayrılmınca çocuklara seslendi.

“Haydi bakalım çocuklar! Birer kucak odun yüklenin, doğru çamaşırılığa!”

Kendisi de çamaşır bohçasını sırtladı, yola çıktılar.

Kazanın suyu kaynamıştı. Becerikli biri olan Zehra Kadın, hemen kollarını sıvadı. Beyazlarla renklileri ayırıp işe girişti. Susak kağından yapılmış tasını kazana daldırıp çıkarıyor, sıcak suları taşın üstüne serdiği çarşafalara, yastık kılıflarına döküyordu. Çamaşırılara sabun sürmeden önce soda yerine kullanılan toz kilden serpiyordu. Kilin kabarttığı kirleri sabun çabucak sıyrıyordu.

Birkaç el bu şekilde yıkadığı çamaşırları, kaynatmak için kazana atıyordu. Kazandakileri sık sık tokaçla bastırıp alt üst ediyordu. Hasan'la Fadiş kazanın suyu azalınca dereden su alıp kazanı dolduruyorlardı.

Hasan bu işlere alıştı. Evden odun taşıyor, dereye girip tenekeyi dolduruyor, ocağı besliyordu. Fadiş önceleri bu işlere gözlemci kaldı. Fakat kısa bir süre sonra, Hasan'la birlikte teyzesine yardıma koyuldu.

Çamaşırlık o gün pek kalabalık ve şenlikliydi. Gençler çamaşır yıkıyor, yaşlılar onların bebeklerini avutuyorlardı. Bu arada çeşitli söylentiler ağızdan ağıza dolaşıyor, herkes birbirine ramazan hazırlığını anlatıyordu.

Birden davul sesi duyuldu. Kadınlar ellerini peşkirlerine kurularlayıp çamaşırlıktan dışarı fırladılar. Çamaşırlığın biraz ötesinden, kasabaya giden şoşe geçiyordu. Davul sesi oradan geliyordu.

Gerçekten o gün, askere giden gençler köyden ayrılıyorlardı. Delikanlılar çıkınlarını sırtlarına sarıp bir kamyonu dolmuşlardı. Oğulları askere giden ana babalar ve onları uğurlayan köy halkı, yavaş yavaş ilerleyen kamyonun arkasından gidiyorlardı. Kamyonun önünde bir davulcu yürüyor, gençlerin söylediği askerlik türkülerine eşlik ederken var gücüyle tokmağı davula indiriyordu. Bu neşeli kalabalık, genç askerleri köy dışına kadar uğurlayacaktı.

Çamaşırlıktaki çocuklar, her işi bırakıp kalabalığa doğru koştu. Hasan'la Fadiş de koşanların arasındaydı. Fadiş böyle bir şeyi ilk kez görüyordu. Bu nedenle koşarken bir yandan da Hasan'a sorular soruyordu.

Hasan köyde böyle şeylere alışmıştı. Hele asker uğurlama törenlerine bayılırdı. Böyle günlerde, kalabalığın arasına karışınca,

asker olacağı günü dşlerdi. O gün yine içi bu türlü düşlerle dolup taşıyordu. Bunun için Fadiş'e hep baştan savma yanıtlar veriyordu.

Fadiş daha sonra, öteki çocuklara sorup şenliğin nedenini öğrendi. Dönüp Hasan'ı aradı. O, kamyonun önüne geçmiş, hep bir ağızdan söylenen türküye katılmıştı. Boyun damarlarını şişire şişire, var gücüyle bağırıyordu.

Kısa zamanda Fadiş de kendini kaptırdı. Yarım yarım yakıştırarak o da türkü söylemeye girişti.

amaşırlığa döndüklerinde, ikisinin de sesleri przlenmişti.

Zehra Kadın kaynamadan çıkan çamaşırları yeniden ovup itiledikten sonra derede duruladı. Sepete doldurup amaşırlığın arkasında, göz alabildiğine uzanan çayırlığa serdi. Çamaşırlar yeşil otların üstünde çabucak kurudu. Hasan'ın ve Fadiş'in de yardımıyla onları orada dürüp bohaladılar.

İkinci sırasında iş bitti. Kazanı devirip dibindeki suyu döktüler. teberilerini topladılar. Zehra Kadın, ocuklara, "Siz burada bekleyin. Ben çamaşırları taşıyayım. Kazanımıza göz kulak olun," dedi.

İki kez eve gidip geldi. Öteki kadınlar henüz çamaşırlarını bitirmemişlerdi. Zehra Kadın, ocuklarla oradan ayrılırken güneş batmak üzereydi. Ve amaşırlıkta köyün en güzel türküleri söyleniyordu.

Bütün gün durmadan çamaşır yıkayan Zehra Kadın, eve varınca hemen ocağı yaktı. Korun içine birkaç patlıcan gömdü. Bir tabak domates salatası yaptı. Yemeğe oturdular. Klde pişmiş patlıcanların karınlarını yarıp, içine tuz serptiler. Sonra buna ekmeklerini bana bana, karınlarını doyurdular.

Gece erkenden yattılar. Ertesi sabah biraz geç kalktılar. Sabah ekmeklerini yerlerken Hasan sordu.

“Fadiş, bugün kimin harmanına gidelim!”

Fadiş, “İstersen Haticelerin, istersen de Şerifelerin harmanına gidelim,” dedi.

Hasan, “Hep senin arkadaşlarının harmanına gidiyoruz,” diye söylendi. “Bugün de Hamzalara gidelim.”

Önce Hamzaların evine uğradılar. Koca Nine’ye, “Hamza harmana aş götürdü mü?” diye sordular. Onun henüz gitmediğini öğrenince sevindiler. Hamza çeşmeden su getirmeye gitmişti. Birden ikisinin de aklına Zehra Kadın geldi.

Koca Nine’ye, “Hamza bizi beklesin. Biraz sonra geleceğiz,” deyip, koşarak eve geldiler.

Zehra Kadın bu sırada çamaşırları sandığa yerleştiriyordu. Çocukları görünce şaşırıldı.

“Siz harmana gitmediniz mi?” diye sordu.

Hasan’la Fadiş, “Daha gitmedik,” deyip odadan sofaya çıktılar.

Testilerde ve kovalarda, bir damla su kalmamıştı. Ellerine birer testi alıp çeşmeye koştular. Dolu testileri eve bırakıp kovaları doldurmaya gittiler. Zehra Kadın dışarda bir şeyler olduğunu sezmişti. Odadan seslendi.

“Ne yapıyorsunuz orada?”

İkisi de, “Hiiiç!” dediler.

Fadiş su taşırken ıslanan eteğini bura bura sıkarken, Hasan onu, “Gel gidelim!” diye çekiştirdi. Giderlerken Hasan merdivenlerden seslendi.

“Anneciğim, biz harmana gidiyoruz!”

Zehra Kadın, “Tamam olur,” dedi. “Yalnız geç kalmayın. Yarın oruç başlıyor. Onun için bugün yıkanacağız.”

Çocuklar bu haberden hoşlanmamışlardı. Nedense yıkanmayı pek sevmiyorlardı. Fadiş saçlarına köydeki diğer kızlar gibi beş altı tane örgü yaptırıyordu. Örgüler açılınca saçların taranması çok güç oluyordu. Bu nedenle yıkanmak istemiyordu. Hasan da keselenmekten hiç hoşlanmazdı. Anası yıkarken keseyi kıyasıya kullanırdı. İkisi de bir an, içlerinden bunları geçirdiler.

Hamzalara varınca onu elinde koca bir bakraç ve çıkınla kendilerini bekler buldular.

Hamza dokuz on yaşlarındaydı. Çok iyi bir çocuktur. Yazın, her köy çocuğunun yaptığı gibi yalınayak gezerdi. O yaştaki tüm köylü oğlanları gibi, kurdelesiz fötr şapka giyerdi. Kısalımış pantolonunun paçaları, ayak bileklerinden bir karış yukardaydı. Esmer yüzünde parıldayan ışıl ışıl kara gözleri vardı. Hasan'la Fadiş'i görünce çarpık dişlerini göstererek güldü.

“Haydin sizi bekliyorum.” Sonra merakla ekledi. “Demin gelmişsiniz. Çeşmeden su doldurmaya gittimdi. Neden beklemediniz?”

Hasan hemen atıldı.

“Annem dün çamaşır yıkadığı için çok yoruldu. Biz de bugün yaktan kalkar kalkmaz sana geldik. Ona hiç yardım edemedik. Senin suya gittiğini duyunca eve koştuk. Annemin testilerini, kovalarını doldurduk.”

Üçünün de içinde, çevrelerine yararlı olmaktan doğan bir dirlik vardı.

Harmana vardıklarında ter içinde kalmışlardı. Güneş tepeye yaklaşıyordu. Oradakiler Fadiş'le Hasan'ı görünce pek sevindiler. Çocuklara teker teker, “Hoş geldiniz,” dediler. “Zehra Kadın nasıl?” diye hatır sorup gönül aldılar.

Hasan'la Fadiş döven sürüp su taşıyarak Hamzalara yardım ettiler. Sonra da her günküden biraz erken eve döndüler. Zehra Kadın onları görünce, "Bugün yine güneş altında durmuşsunuz. Yüzünüz kararmış," dedi.

Ocakta bir teneke su ısınmıştı. Zehra Kadın odadaki kilimi dürüp kaldırdı. Tahtadan yapılmış tekneyi odaya getirdi. Teknenin yanına yerleştirdiği bir tepsinin içine tas, kese, sabun, sabunluk koydu. Boş bir kovaya, tenekeden tas tas su alıp ılıştırdı. Sandığın üzerine temiz çamaşırlar ve elbiseler hazırlanmıştı. Fadiş'e döndü.

"Fadiş haydi sen biraz sokakta oyna. Ben Hasan'ı yıkayayım. Sonra da seni yıkarım," dedi.

Fadiş hemen sokağa çıktı. Arkadaşlarının çoğu harmanda, bağda, bahçedeydi. Hasibe'nin evine uğradı. Kapının önüne dikilip seslendi. Ses veren olmadı. Oradan Eliflerin evine yöneldi. Sonra yıkacağını düşünüp arkadaş aramaktan vazgeçti. Kapılarının önünde dolaşmaya başladı.

Yanında Hasan ya da arkadaşları varken anasından ayrı oluşunu pek fazla düşünmüyordu. Yalnız kalır kalmaz anası burnunda tütüyordu. İstanbul'da geçirdiği günler ona bir düş gibi geliyordu. Bazı günler boğazına bir hıçkırık düğümliyordu. O durumdayken teyzesi ya da Hasan bir şey söyleseler, hemen ağlamaya başlıyordu.

Bu köyü ve köylüleri çok sevmişti ama içinde bir tedirginlik vardı. "Beni bir gün buradan da alıp giderler," diye kaygılanıyor, "Toroslu'dan, Tanardı'dan çekip kopardıkları gibi buradan da ayıracaklar beni!" diyordu. Bu kaygı neşesini kaçırıyordu.

Fadiş kendi kendine dalmış gitmişti. Hasan somurtkan bir yüzle evden çıktı.

“Haydi,” dedi. “Annem seni bekliyor.”

Fadiş isteksiz adımlarla eve girdi. Zehra Kadın kovada Fadiş için su ılıştırıyordu. “Haydi Fadiş, saçlarını çöz,” dedi.

Fadiş saçlarının örgülerini çözmeye başladı. Bu iş bitince soyunup tekneye girdi. Vücuduna sıcak su dökülünce irkildi. Tüyleri diken diken oldu.

Teyzesi başını dört beş kez sabunlayıp çalkaladı. Sonra taradı. Boynunu, kol ve bacaklarını, göğsünü iyice keseledi. Sabunlukla sabunlayıp kirleri arıttı. Tekneden çıkarıp eski bir çarşafı kurularak Fadiş çabucak giyindi.

“Sağ ol teyzeciğim. Ellerim ayaklarım, tıpkı şehir çocuklarının ellerine ayaklarına benzedi,” diyerek teşekkür etti.

Zehra Kadın tekneyi sofaya çıkarıp kirli suları helaya boşalttı. Bu sırada Bekir Ağa eve geldi. Zehra Kadın, Fadiş’e, “Haydi Fadiş, şimdi Hasan’la oynayın. Bekir Ağa yıkanınca sizi çağırırım,” dedi.

Hasan da arkadaş bulamamış, kapının oralarda somurtup duruyordu. Fadiş’in sokağa çıktığını görünce sevindi. Fakat akşam ezanının okunması yakındı. İki kişiyle oyun kurulamazdı. Hasan, “Ebecilik oynayalım,” dedi. Fadiş sek sek diye diretti. Sonunda evlerinin önündeki sete oturup konuşmaya karar verdiler. Evleri şosenin üstündeydi. Kentten kasabaya, kasabadan kente gidiş geliş hep buradan olurdu.

Kentten gelen araçlar bu köyde çok az dururlardı. Otobüs geçerken Hasan’la Fadiş öteki çocuklarla birlikte araçların durak yerine koşarlardı.

Hasan hiç kente gitmemişti. Sadece Toroslu kasabasını biliyordu. Bu konu açılınca Fadiş bilgiçlik taslardı. İstanbul’u, Akkale’yi

anımsayabildiğince, ballandırarak anlatırdı. Hasan bunları severek dinlerdi. Bazen de kıskanıp tersleşir, durmadan Fadiş'in yanışını bulmaya çalışırdı. Onun ak dediğine kara derdi. Fakat çoğu kez, uysal bir davranışla inceden inceye İstanbul'u, treni, yel gibi giden otomobilleri, koca koca yapıları, oyuncakçı dükkânlarını sorar, bir değil birkaç kez anlattırırdı.

Köyden geçen araçlarla içindeki yolculara bakarken hep Fadiş'in anlattıklarını düşler; gördüklerini, duyduklarına bağlamaya çalışırdı. O sırada yine bir süre İstanbul'dan söz ettiler. Bir ara Hasan, "Ben orada olsam, sabahtan akşama dek sokakta dikilirdim. Yoldan geçen insanlara, otomobillere, otobüslere doya doya bakardım. Sen hiç böyle yapmadın mı?" diye Fadiş'e sordu.

Fadiş, "Yoo!" dedi. "Zaten yürüsen de hepsini görürsün. Dikilip duracak ne var?"

Hasan şöyle bir içini çekti, sonra düşlerini dışa döktü.

"Büyüyünce asker olacağım. O zaman kim bilir nerelere gideceğim! Belki de uçağa bile binerim. Bizim Aziz Dayı'nın oğlu, uçak askeriymiş. Birkaç kez uçağa binmiş. Sen uçağa hiç binmedin, değil mi?"

"Yok," dedi Fadiş.

Hasan bunu parmağına doladı.

"Elbette binemezsin. Zaten siz o denli varlıklı değilsiniz ki! Ben asker olunca nasıl olsa bineceğim. Ama sen hiç binemeyeceksin."

Fadiş kızmaya başlamıştı.

"Belki de uçak askeri olamazsın."

"Hiç de değil," dedi Hasan. "Bal gibi olurum uçak askeri. Askerdeyken Aziz Dayı'nın oğlunu çok beğenirlermiş. Ben de askere gi-

dince, 'Aziz Dayı'nın oğlu Arif Ağa'nın köyünden geliyorum. Arif Ağa komşumuzdur. O uçak askeri olmuş, beğenmişsiniz. Ben de onun gibi olmak istiyorum. Sizi hiç zmem. Her istediğinizi yaparım,' derim. Beni de hemen uçak askeri yaparlar, olur biter."

Fadiş, "Arif Ağa bizim komşumuz değil ki! Onlar teki mahallede oturuyorlar," diye direndi.

Konuşmalar kavgaya dönmek üzereyken, Zehra Kadın seslendi. "Haydi ocuklar. Akşam aşı hazır!"

Sofrada bir süre birbirlerine hiç bakmadılar. Hasan içinden, uçak askeri olabilmenin yollarını kuruyordu. Fadiş ise, uçak askeri olamaz. Bir kez Arif Ağa bizim komşumuz değil. Sonra, bakalım Hasan uçak askerliği yapabilir mi, diye içten içe düşünüp duruyordu.

Sessizliği Bekir Ağa bozdu.

"Bu gece, sahura sizi de kaldıralım mı?"

Çocuklar sevinçle birbirlerine baktılar. İkiisi birden, "Ne olur kaldırın! diye Bekir Ağa ile Zehra Kadın'a yalvardılar.

Bekir Ağa, "Kaldırırız ama, sahurunu yiyip orucunu tutmamak olmaz," diye öğütledi.

Çocuklar ayaklanmışlardı. Gece yemeği, oruç, onların dümdüz geçen günleri içinde, önemli bir değişiklik olacaktı. Bekir Ağa'ya tüm itenlikleriyle, "Yarın orucuz!" diye söz verdiler.

Buna pek inanmayan Bekir Ağa ile Zehra Kadın, belli belirsiz gülümsediler.

Yemekten sonra Bekir Ağa, ramazanın ilk teravi namazını kılmaya gitti. Zehra Kadın, çocukları karşısına alıp orucun nasıl tutulacağını, nelerin orucu bozduğunu anlattı. Sonra da, "Yarın namaz kılacaksınız. Namazsız oruç olmaz," dedi.

Zaten ikisi de birkaç tane namaz duası biliyorlardı. Bunları, din-dar bir kadın olan Zehra Kadın öğretmişti. Hemen o sureleri birer kez okudular. İkisi de sevinçten uçuyordu. Zehra Kadın, “Haydi artık yatın. Geç yatarsanız gece kalkamazsınız,” deyip yatakları serdi. İki çocuk kıvançla uykuya daldılar.

Sahurda Zehra Kadın kalkıp ocağı yaktı. Çabuk çabuk erişte pişirdi. Erik hoşafını tencereden çinko tasa boşalttı. Sofrayı kurdu. Ek-meği dilimlerken çocuklara seslendi. İkisi birden yataklarından fırla-dılar. Yüzlerini yıkayıp sofraya oturdular. Tam bu sırada uzaklardan bir davul sesi yayıldı. Çocuklar sevinçle birbirlerine baktılar. Onların sevincini gören Bekir Ağa, “Bu sahura kalkma davulu,” dedi. “Biraz sonra da imsak davulu çalınacak. O zaman artık oruç başlamış olur. Ağza bir şey alınmaz.”

Hemen yemeğe koyuldular. Karınları toktu. Fakat yarın acıka-caklarını düşünerek ağızlarına erişteyi zorla tıkıyorlardı. Hoşafın üstü yağ bağlamıştı. Zehra Kadın, “Hadin,” dedi. “Günahtır yemek artırmak. Birer kaşık daha alın da hoşaf diplensin!” Bu arada, erişte sahanında kalan bir kaşık erişteyi de kendisi yedi.

Böylece sahur yemeği bitti. Fadiş sofrayı toplarken teyzesine yardım ediyordu. Bunu gören Bekir Ağa, “Fadiş,” dedi. “Bakıyorum iyi kız olmaya başladın. İyi kızları herkes sever. Biz de severiz. Yap-tığın iş bizeyse öğrendiğin kendine.”

Bu sözler, Fadiş’in pek hoşuna gitti. Nedense o gün Bekir Ağa’nın iyiliği üstündeydi.

Çocuklar, öğrendikleri şekilde ağızlarını çalkaladılar, oruca ni-yetlenip yattılar. Bir süre sonra davulun sesi yeniden duyuldu.

“İmsak!” dedi Bekir Ağa. Sonra onlar da yataklarına girdiler.

Köyde, ramazanın ilk günü, yedi yaşını geçmiş tüm çocuklar oruç tutarlardı. Hepsi de orularıyla övünür, inanmayan olursa, “Nah!” diyerek dillerini dışarıya sarkıtırlardı. Pek çoğu, bunun niçin yapıldığını, dilden orucun anlaşılıp anlaşılmayacağını bilmezdi. Öyle görülmüştü, öyle yapılıyordu.

Fadiş’le Hasan sabah namazından sonra evde biraz oyalandılar. Hasan okuma kitabından bir parça okudu. Fadiş bu parçayı çok seviyordu. Her dinleyişinde gözleri dolar, burnunu çekmeye başlardı.

Parçanın konusu bir ana serçenin, avcı tarafından vurulmasıydı. Yavruların boş yere ırpınmaları, a ve üşümüş halde analarını beklemeleri Fadiş’i çok duygulandırırđı...

Sokaktan ocuk sesleri gelmeye başlayınca dışarıya ıktılar. Hemen oruçlu olduklarını arkadaşlarına duyurdular. İnanmayanlara dillerini gösterip sözlerini doğruladılar. Öğleye değin hiç acıkmadılar. ğleyn eve döndüler. Aptes alıp namaza durdular. Zehra Kadın ğle namazının sayısını, kılınış şeklini bir bir anlatıyor, onlar da kılıyorlardı. Sıra duaya gelince, ellerini göğe doğru kaldırıp avuçlarını açtılar. Dudaklarını kımıldatarak duaya başladılar.

Zehra Kadın, Fadiş’e sordu.

“Dua ederken neler söylüyorsun Fadiş?”

“Hiç,” dedi. “Anamı ldrme, teyzemi, Bekir Ağa’mı, Hasan’ı beni öldürme,” diyorum.

Duadan sonra sokağa çıkmak istediler. Fakat Zehra Kadın izin vermedi.

“Sokakta yorulup acıkırsınız. İkindiye dek biraz yatın, sonra çıkarırsınız,” dedi.

Hasan'la Fadiş uyumak için yattılarsa da bir süre sonra uyuyamayıp kalktılar. Bu sırada kapının önünden, kentten gelen bir araç geçiyordu. İkisi de pencereye koştular. Araç tozu dumana katarak geçip gitti. Hasan'la Fadiş birbirlerine bakıp gülümsediler. İkisi de o anda geçmiş bir olayı anımsamışlardı.

6

Yaz başlarındaydı. Bir gün Akkale'den Toroslu'ya giden otobüs, korna çala çala köye girmişti. Köy çocukları her günkü gibi yine otobüsle birlikte çarşıya doğru koşuyorlardı. Birdenbire, korkunç bir patlama oldu. Bu patlama ile birlikte otobüs, tam Hasanların evinin önünde çakılıp kaldı. Şoför hemen yere atladı. Lastiklerden biri sönmüş, otobüs o yana doğru çökmüştü. Olayı duyan tüm çocuklar da oraya doluşmuşlardı.

Şoför kızgın kızgın kollarını sıvadı, sonra yolculara seslendi.

“Yolcular, durak yerimiz ilerde, çarşı içinde. Fakat lastik patladı. Burada yarım saat kalacağız. İsteyen insin!”

Yolculardan bazıları otobüsten indiler. Uyuşan bacaklarını canlandırmak için ortalıkta gezinmeye başladılar. İçlerinden biri şoföre sordu.

“Bu nasıl iş? Lastiğiniz eski miydi yoksa?”

Şoför işinden başını kaldırmadan, “Nasıl iş olacak beyim,” dedi. “Köylü çocuklarından biri, yola ters çivi gömmüş. Arabayı çivinin üstüne sürdük. Yoksa lastik yeniydi. Yirmi gün önce takmıştım.”

Yolcu, merakla kendilerini süzen köylü çocuklara döndü. Suçluyu bulmaya çalışıyordu. Fakat hepsinin yüzlerindeki anlam birdi. Merak ve sevinç akıyordu gözlerinden!

Kimi yolcuları süzüyor, kimisi de keyifle lastik değiştirmeye çalışan şoförü izliyordu.

Hasan'ın arkadaşı Mahmut, kalabalığın arasında durmadan Hasan'ı arıyordu. Hasan bu olayı göremezse Mahmut çok üzülecekti. Çocuklardan biri Mahmut'a döndü.

“Hasan'ı mı arıyorsun?” dedi. “Aha bak, Fadiş kızla pencereden buraya bakıyorlar!”

Mahmut, hemen Hasan'a seslendi.

“Gelseniz ya buraya!”

Hasan'la Fadiş “hayır” anlamında başlarını kaldırıp gelmeyeceklerini bildirdiler...

Biraz önce şoförle konuşan yolcu, bu olayı dikkatle izliyordu. Hasan'la Fadiş'in aşağıya gelmediklerini görünce her şeyi anladı. “Çiviye yola çakan bu iki çocuk. Öyle olmasaydı, bu fırsatı kaçırap suçlu suçlu pencerede dururlar mıydı?..” diye yargıya vardı.

Fakat bu düşüncelerini açığa vurmadi.

Gerçekten olay, yolcunun düşündüğü gibi olmuştu. Hasan'la Fadiş, bu işi birkaç kez denemişlerdi. Hiçbir gün, pusuda yatan koca çivi, lastiğe denk gelmemişti. O gün yine ümitsizdiler. Patlamayı duyunca hemen pencereye koştular. Olan olmuştu. O anda başarılarına çok sevinmişlerdi. Fakat sevinçleri kısa sürdü. Otobüsten atlayan şoförün kızgın yüzünü görünce içleri korku ve pişmanlıkla doldu. Bu işi, yabancı yolcuları yakından görüp onlarla konuşabilmek için yapmışlardı. Fakat sonuç onları ürkütmüştü.

O gün kendi aralarında, bir daha başkalarına kötülük yapmama-ya söz vermişlerdi...

Pencereden bakarken, bu geçmiş olayı konuşup ayrıntılarıyla bir kez daha anımsadılar. Sonra ikinci namazlarını kılıp sokağa çıktılar. Hasan, annesine, “Ezanı duymadan gelmeyiz,” dedi.

Zehra Kadın, Hasan’ın ve Fadiş’in severek, isteyerek oruç tutmalarına seviniyor, onlarla övünüyordu.

Akşamüstü, sokaklar çocuklarla doluydu. Hasan’la Fadiş bir süre arkadaşlarıyla konuşup oyalandılar.

Sonra, çocuklardan ayrılıp çarşıya yollandılar. Sabahleyin Bekir Ağa ikisine de harçlık vermiş, “Bunlarla iftarlık alın,” demişti.

Çarşıya varınca Fadiş kuru üzüm, Hasan da on kuruşluk leblebi aldı. İkisini karıştırdılar. Sonra paylaşıp ceplerine yerleştirdiler. İkisi de leblebiyle karışık üzümü çok severdi.

Köyün varlıklı kişilerinden Hacı Halil Ağa’nın dükkânının önünden geçiyorlardı. Hacı Halil kapıda duruyordu. Onları görünce, “Oruç musunuz çocuklar?” diye seslendi.

Onlar övünç dolu bir sesle, “Evet,” dediler.

O zaman Hacı Halil, “Gelin hele, biraz dükkâna girin,” dedi. Onların çekindiğini görünce, “Orucunuzun sevabından bir parça da Hacı Amca’nıza vermez misiniz? Elbette verirsiniz. Ben de buna karşılık size iftarlık vereceğim,” deyip dükkâna girdi. Onar tane incirle, onar tane bisküvi getirdi. Çocuklar almak istemediler ama o zorladı. Böylece iftarlık çeşitleri artmış oldu.

Bu haberi vermek için eve uğradılar. Komşulardan biri bahçesinden taze mısır getirmişti. Zehra Kadın, mısırları gömleklerinden sıyırıp haşlamaya hazırlanıyordu.

Çocuklar, “Biz mısırlarımızı közde kızartacağız,” diye atıldılar.

Zehra Kadın, ellerine birer mısır verdi. İki çocuk ocak başına ge-
cip mısırlarını hemen pişirdiler.

Fadiş, “Ben mısırlarımı taneledikten sonra saklayacağım. Yemesi
daha kolay olur,” dedi. Zaten canı sıkılan Hasan, bu buluşu beğendi.

“Ben de taneleyip cebime doldururum,” dedi.

İşe giriştiler.

Mısır tanelerini ceplerine doldurunca yeniden sokağa çıktılar.
İkisinin de içleri eziliyor, elleri ceplerindeki yemişlere değdikçe ağız-
ları sulanıyordu. Hasan güçsüz bir sesle sordu.

“Acıktın mı Fadiş?”

Fadiş, “Yooo!” dedi yavaşça.

Hasan, “Ben acıktım doğrusu,” dedi.

Parmaklarının arasında bir mısır tanesi vardı.

“Bunu ısırırsam, dilime dokundurmasam, yutmasam, orucum bo-
zular mı?” diye yumuşak bir sesle sordu. Fadiş, kesinlikle karşı geldi.

“Teyzemin söylediklerini unuttun mu? Ağzına hiçbir şey sokma-
yacaksın. Hatta taş bile.”

Bunu söylerken Hasan’ın eline hızla vurdu. Mısır tanesi yere
düştü. O zaman, Hasan da Fadiş’e saldırdı. Fadiş ağlayarak Hasan’ın
yanından uzaklaştı.

İlk günler, Hasan kendisini hırpaladığında hemen gidip teyze-
sine yakınırdı. Teyzesi bu yakınmaları birkaç kez dinledi. Sonra bir
gün Fadiş’e, “Bir daha bana Hasan’dan dert yanma. İyi geçindiğiniz
günler beni aramıyorsunuz. Kavga edince gelip başımı şişiriyorsu-
nuz!” diye çıkıştı. Fadiş o gün çok utandı. O günden sonra bir daha
Hasan’ın yaptıklarını teyzesine söylemedi.

Evin kapısına dek gelip orada dikildi. Bir yandan da içini çeke çeke ağlıyordu. O sırada yine anasını anımsadı. Onun kucağına, onun öpücüklerine dayanılmaz bir özlem duydu. Acaba anam da oruçlu mu, diye düşündü. Sonra teyzesine, “İstanbul’da da oruç tutulur mu?” diye sormaya karar verdi.

İftar saati yaklaşmıştı. Mahallenin erkekleri yavaş yavaş çarşı yanından evlerine gelmeye başlamışlardı. Fadiş’in içi yalnızlık acısı ve çaresizlikle burkuldu. O anda hiç kimseye kızmıyordu. Hasan’a karşı içinde oluşan kırgınlık bile yok olmuştu. Kolları, gevşek gevşek iki yanına sarkmıştı. Dili damağına yapışmış, dudakları sımsıkı kapanmıştı. Artık açlık bile duymuyordu. Bu sırada, karşıdan köyün kız öğretmenin gelmekte olduğunu gördü.

Genç öğretmeni çok seviyordu. Bunun nedeni, öğretmenin onu sokakta görünce tatlı tatlı gülümsemesiydi. Bu gülümseme, Fadiş’in içinde derin bir sevgi ve dostluk doğurmuştu. Bir kez bile yüz yüze konuşmadığı halde, öğretmeni gördü mü hemen yüreği çırpınmaya başladılar. Öğretmen yaklaşmıştı. Yüzü kızararak, içtenlikle öğretmene gülümsedi, öğretmen de başını okşadı. Konuşacakları sırada Bekir Ağa yanlarında belirdi.

“Fadiş,” dedi. “Ne yapıyorsun orada? Ezana az kaldı. Hasan nerede? Hani siz çarşıya ezan beklemeye gidecektiniz?”

Fadiş irkildi. “Hasan’la kavga ettik,” diyemezdi. Bunun üzerine, “Hiçbir şey yapmıyorum. Hasan’ı görmedim,” dedi. Öğretmen onları selamlayıp uzaklaşmıştı.

Bekir Ağa, “Öyleyse,” dedi. “Haydi içeri gel. O, belki ezan beklemeye yalnız gitmiştir.”

Fadiş, Bekir Ağa’yla içeri girdi. Birkaç dakika sonra Hasan da eve geldi. Babası ona takıldı.

“Hasan duyduğuma göre orucu bozmuşsun! Yoksa tekne orucu(*) mu tuttun!”

O zaman Hasan, hınçla Fadiş’e döndü.

“Yılan kız, neden yalan söylüyorsun? Mısırı yedim mi, orucumu bozdu mu?” diye üstüne saldırdı. Omuzlarından tutup iki yana sarsmaya başladı.

Bu sert tepki karşısında, Bekir Ağa şaşırıldı. Şaşkınlığı geçince Fadiş’i Hasan’ın elinden kurtarıp bağırdı.

“Yılan sensin. Fadiş bana bir şey söylemedi. Ben sadece şaka yaptım!” diye bağırdı. Sonra hiçbir şey olmamış gibi, “Hadi çıkın dışarı! Ellerinizi yıkayıp çabuk sofraya başına çökün,” dedi.

İkisi de aptestliğe fırladılar. Ellerini yıkarken birbirleriyle hiç konuşmadılar. Önde Hasan arkada Fadiş, odaya dönüyorlardı. Mahallenin çocukları bağırma başladı. “Kandiller yandı, kandiller yandı!” İkisi bir an şöyle bir bakiştılar. Sonra içeri girip sofraya oturdular. Bismillahla birer lokma ekmek kopardılar. Bu lokmaları, pancar pekmezine banıp oruçlarını bozdular.

Yemek bitince Bekir Ağa şükür duası yaptı. Çocuklar da ellerini açıp amin dediler. Yemekten kalkınca ceplerinden yemişlerini çıkardılar. Soğumuş mısır tanelerinden birkaçını ağızlarına attılar. Oruçken düşledikleri tadı bulamadılar. Sonra leblebi üzümü atıştırmaya giriştiler. İncirleri en sona saklamışlardı. Fadiş incirlerinden teyzesine verirken, Hasan da babasına uzattı. Bekir Ağa’nın öfkesi geçmişti, Hasan’a, “İncirleri nereden buldunuz?” diye sordu. Hasan, Hacı Halil’in verdiğini söyleyince Bekir Ağa, “İyi incirlermiş. Yarın yarım kilo alayım da sütlü incir tatlısı yapalım,” dedi.

(*) Halk arasında öğleye kadar tutulan çocuk orucuna denir.

Zehra Kadın, “Al ama ramazan günü kimse süt satmaz,” diye söylendi.

Bekir Ağa, “Sen tasalanma. Sütü de ben bulacağım,” dedi. Konuşma bitince ayağa kalktı. Dışarı çıkıp aptes aldı. Camiye, teravi namazına gidiyordu.

Zehra Kadın, “Teraviyi biz de Hacı Gülsümlerde kılacağız,” diye kocasına haber verdi.

Çocuklar bu habere o denli sevindiler ki, dargın olduklarını bile unutup hemen birbirlerine sarıldılar. Hasan, Fadiş’e hiçbir şey olmamış gibi sordu.

“Aptes aldın mı sen?”

“Yok,” dedi Fadiş. “Haydi gidip alalım.”

Konuşmalarını duyan Zehra Kadın, “Siz nereye gidiyorsunuz?” diye onlara takıldı.

Hasan bilgiç bilgiç, “Seninle Hacı Gülsümlere geliyorum anacağım,” dedi. “Kambersiz düğün olur mu?”

Aptes almaya çıkarlarken, Hasan, “Fadiş,” dedi. “Biliyor musun? İyi ettin de elime vurdun. Yoksa o mısıryı yiyecektim. Orucum da boş yere bozulacaktı. Küçük çocuklar gibi tekne orucu tutmuş olacaktım. Ne fena olurdu değil mi? Üstelik senin bir orucun varken, benim hiç olmayacaktı.”

Fadiş acı acı gülümseyerek başını salladı.

Hacı Gülsüm, her ramazan evinin geniş sofasında kadınlara teravi kıldırırdı. Teravinin imamı, Hacı Gülsüm’ün yaşlı kocası olurdu. Hacı Dayı’dan, hiçbir kadın yüzünü saklamazdı. Çünkü o hem yaşlı, hem de köyün en okumuş ve saygıdeğer kişisiydi.

Mahallenin erkekleri, eşlerini o eve seve seve yollarlardı.

Namazda on beş kadınla on çocuk vardı. Hacı Dayı ve karısı Gülsüm, kadınların namaza çocuklarıyla gelmelerine karşı durmuyor-

lardı. “Çocukları getirdiğinize iyi ettiniz. Duaları bu yaşta öğrenip, namaza alışsınlar,” diyorlardı.

Namazdan önce Hacı Gülsüm, çocukları birbirlerinden uzak yerlere yerleştirdi. Sonra namaza başlandı.

İmama uyan beyaz örtülü başlar, hep birden secdeye kapandılar. Bu sırada, çocuklar da gürültüyle yere yamandılar. Diz çököldü, yeniden secdeye varıldı...

İlk rekâtlar olaysız geçti. Namazın sonuna doğru çocuklardan biri, islim salan tren gibi sesler çıkarmaya başladı. Bu Karagözoğlu'nun Mahmut'tu. İçinden kabarıp gelen gülmeyi engellemeye çabalıyordu. Ama sonunda dayanamadı, makaraları koyverdi.

Onun hakır hakır gülüşü bulaşıcı bir hastalık gibi tüm çocuklara yayıldı. Evlerinde, hepsine de namazda gülmemeleri öğütlenmişti. Bu nedenle kendilerini sıkıyorlardı. Hasan'la Fadiş soluklarını tutmaktan kıpkırmızı olmuşlardı. Kulakları zonkluyordu. Kurulmuş zemberek gibiydiler.

Hasan bu türlü teravi namazlarına alışıktı. Fadiş'se böyle bir toplantıya ilk kez katılıyordu. Evde teyzesi, “Sakin ha, güleyim demeyin,” diye öğütlerken, namazda gülünür mü hiç, diye düşünmüştü. şimdi içinde dayanılmaz bir gülme gerginliği duyuyor, bu isteğe engel olmaya çalışıyordu. Fakat elinde olmayan bir dürtüydü bu. O da kendini tutamayıp kaynamakta olan tencere fokurtusuna benzer bir gülme koyuverdi.

Bir ara, namaz kılanlar diz çöküp selam verdiler. Bunu fırsat bilen bazı analar, çocuklarının kaba etlerine birer çimdik attılar. Çimdiği yiyenin içinde kabaran gülme dalgası, biraz söner gibi oluyordu. Hasan'la Fadiş de çimdiğin acısıyla biraz kendilerine gelmişlerdi.

Ramazan hep bu hava içinde sürüp gidiyordu. Hasan ile Fadış sürekli oruç tutamıyorlardı. Yine de ramazanın on beşinde beş oruçları olmuştu.

Ramazanın on beşi, bu ayın en eğlenceli günü sayılırdı. O gün yine oruç tutuldu. İftar, ilk günün tersine neşe içinde yapıldı. Teravi olaysız geçti. Çocuklar gündüzden sözleşmişlerdi. Namaz biter bitmez sokağa fırladılar, öteki çocuklarla birleştiler. O gece tüm çocuklar dışarıdaydı. Köy sokaklarında neşeli çocuk sesleri yükseliyordu.

Köyün geleneğine göre, “ramazanın on beşinci gecesi” çocuklar, köy davulcusunun peşine takılır, kapı kapı dolaşırlardı. Her kapının önünde durup, davul eşliğinde maniler atar, deyişler söylerlerdi. Ev sahibi hemen kapıya çıkardı. Kesesine göre çocuklara ve davulcuya yemiş, meyve, şeker hatta taze ekmek ve pide dağıtırdı.

Bazı evlerin önünde beklenmedik olaylar olurdu; deyişlerin en canlı yerinde, evin penceresinden bir tas su serpiliverirdi. Bunu yapan ev sahipleri, suyun hemen arkasından kapıya koşar, yine armağanlarını dağıtırlardı. Herkes o gece geç saatlere dek uyumaz, kapılarına gelecek olan davulcu ile çocukları beklerlerdi.

Böyle ev ev dolaşan çocuk topluluklarına “Maniciler” denirdi. Hepsi de ev sahipleri armağanlarını dağıtırken, ellerindeki sepetleri uzatıp maniler söyleyerek, “Koooy, koooy!” diye bağırırıldardı.

Davulcu, bir mahallenin işini bitirince ötekine koşar, bu arada aldığı armağanları bir çocukla hemen evine yollardı. Bazı davulcular da yanlarında sırtı küfeli eşek taşır, armağanları bu küfelere doldururlardı.

Bir mahallenin çocukları, öteki mahalleye maniciliğe gitmezlerdi. Bu işi herkes kendi mahallesinde yapardı. O gece Fadış coşkunluk

içindeydi. Hasan ona tüm bunları anlatırken, o durmadan sorular soruyor, “Eee! Daha ne zaman başlayacağız?” diye sabırsızlanıyordu.

Hasan bilgiç bilgiç, “Dur bakalım hele, davulcu yukarı mahalenin işini bitirsin. Sırada bizim mahalle de var. Gecikmez gelir,” diyordu. Sonra, geçen yıldan aklında kalan, mani gecesinin gülünç olaylarını anlatmaya girişiyordu.

Evlerde mani hazırlığı başlamıştı. Çocuklar köy odasının önünde birikmişler, sabırsızlıkla davulcuyu bekliyorlardı. Bir süre sonra, iki büyük çocuk yukarı mahalleden yana koşarak geldiler. Soluk soluğa, “Davulcu geliyor!” diye müjdeyi verdiler.

Kalabalık şöyle bir dalgalandı. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Kimi öteki mahallede olanları soruyor, kimi “Hangi evden başlayalım?” diyordu.

Derken, davulun sesi yaklaştı. Çocuklar, davulcuyu yolun başında karşıladılar. “Heeey, heeey, heeey!” diye bağırarak, çevresini aldılar.

Davulcu İbir; koca göbekli, pala bıyıklı, güleç yüzlü bir adamdı. Adı İbrahim’di ama köyde yediden yetmişe herkes ona “İbir” karısına da “İbirinki” derlerdi. İbir, düğünlerde bayramlarda davul çalarak kazandığı, birkaç kuruşla geçinip giderdi. Tek derdi mani işine çıkarken yanına alabileceği bir eşeğe sahip olmamasıydı. Yıllardan beri bunu düşlemekteydi. Hâlâ da umudunu yitirmemişti. Kalabalığa yaklaşınca tokmağı davula arka arkaya vurup çocukları susturdu.

“Kismetiniz bol olsun oğlanlar, kızlar!” diyerek onları selamladı.

Çocuklar, “Heeey, heey!” diye bağırışmaya başladılar. Davul yine sus işareti verdi.

İbir, “Çocuklar! Kapıları taşlamak, yumruklamak, tekmelemek yok. Yalnız mani atıp, deyiş söyleyeceğiz. Verileni beğenmemek de

yok. Taş da verseler horgörmeyeceksiniz,” dedi. Sonra çocuklara şöyle bir göz attı. “İçinizde ana çocuğu varsa eve götürün. Biliyorsunuz, sonra ağlayıp bağıyorlar. Gecenin tadı kaçıyor.”

Fadiş de herkes gibi yanına yönüne bakındı, ana çocuğu görmedi (Üç yaşına kadar olan çocuklara, ana çocuğu deniyordu.). Tam bu sırada, kalabalığın arasından Süleyman seslendi.

“Durun, kardeşim de gelmişti. Onu anama bırakayım.”

Kardeşi üç yaşlarında bir kızdı. Eve götürüleceğini anlayınca yaygarayı bastı. Süleyman onu sımsıkı kavrayıp kucakladı. Kalabalıktan kurşun gibi fırladı. İki yana sallana sallana koşup gözden kayboldu. Kısa bir süre sonra soluk soluğa döndü.

İlk olarak Hacı Halillerin, sonra da Hacı Gülsümlerin evine gitmeye karar verildi. Hacı Haliller, geçen yılların alışkanlığıyla kulakları seste, manicileri bekliyorlardı. Hacı Halil, çocukları pek severdi, manicilerin içinde torunları da vardı. Her yıl olduğu gibi bu yıl da ilk kez kendi kapısına gelineceğini biliyordu. Ev halkına, “Bu yıl yemişleri ben dağıtacağım,” dedi.

Davul kapının önünde gülemeye başlamıştı. Bir süre, “Dum, dum, dumdum da dumdum!” sesi sürdü. Sonra çocuklar, hep bir ağızdan manilere deyişlere başladılar:

I

Hey küpecik küpecik!
Yağdan, baldan küpecik.
Yağ olmazsa bal olsun,
Ev sahibi sağ olsun.

II

Ev sahibi evde misin?
Evde değil, dağda mısın?
Dağda yılan kışlasın,
Allah çocuklarını bağışlasın.

III

Ambar altında tazıyım,
Molla beyin kızıyım.
Çağırın gelin Ayşe'yi,
Gelin edelim maşayı.

IV

Enarından, menarından,
Baklavanın kenarından,
Altı okka pekmez,
Sepetimiz boş gitmez.

Çocuklar bunları söylerken, davulcu da durup durup tokmağı davula indiriyor, "He heeey!" diye naralar atıyordu.

Kapı birden açıldı. Beyazlara bürünmüş, upuzun bir hayalet dışarı fırladı. Çocuklar korkuyla bağırışırken, Hacı Halil başındaki örtüyü ve elindeki sopayı yere attı. Onu gören çocuklar sevinçli sesler çıkararak ellerini çırpmaya başladılar. Hacı Halil, koluna koca bir sepet takmıştı. Önce davulcunun sepetini taşıyan çocuğa yaklaşıp sepete avuç avuç yemiş attı. Sonra da çocukların yemişlerini dağıttı.

Böylece, mahalledeki tüm evler gezildi. O gece, kapısını açmayan kimse olmadı. Neşeli sesler, yavaş yavaş dağıldı.

İbir başka bir mahalleye yollanırken çocuklar da evlerine sokuldular.

Hasan'la Fadiş neşe içinde eve girdiler. Sofra örtüsünü yere serip üstüne sepetlerini boşalttılar. O gece sahura dek, her evde yemiş yenildi, gülünüp eğlenildi.

7

Yazın son günleriydi. Buğdaylar çuvaldanıp harmandan kaldırılmış, bahçeler yarı yarıya bozulmuştu. Bayrama birkaç gün vardı. Yine çamaşırlar yıkandı. Evler temizlendi. Bu arada çocukların bayramlıkları da hazırlanıyordu.

Zehra Kadın, Cemil'nin yolladığı basmadan, Fadiş'e bir entari biçti, makinesi olmadığı için giysiyi elinde dikiyordu. Fadiş, teyzesi dikişe başlayınca büyük bir sevinçle yanında oturuyor, sokağa çıkmak istemiyordu.

Hasan'a da bayramlık yapılmıştı. Arife günü her şey hazırды. Çocuklar coşkunluk içinde ertesi günü bekliyorlardı. Fadiş kendini bildi bileli, hiçbir bayramı bu denli sevinçle beklememişti. O gün yine yediden yetmişe herkes oruçtu. Hatta Zehra Kadın'a göre, dağlar, taşlar, kurtlar, kuşlar da oruçtular. Yine birer birer yıkanıldı. Fadiş, arife günü yıkanan çocukların arpa boyu uzadıklarını duyunca şaşırды. Yıkandıktan sonra giydiği basma entari, dizlerine doğru kısalmıştı. İçin için, büyüdüm işte, elbise kısa geliyor, diye düşünüp sevindi.

Son iftarı yerken Hasan, "Keşke," dedi. "Orucun hepsini tutsaydık. Oruç tutmak bana hiç zor gelmedi."

Fadiş bu söze için için güldü. Hasan sözünü bitirince yan gözle Fadiş'e baktı. Fadiş ona bakmıyordu.

Zehra Kadın küçük bir tepsi bayram baklavası yapıp komşunun fırınında pişirdi. Köyde baklava yalnız bayramdan bayrama yapılırdı. Çocuklar tepsiye istekle bakıyorlardı. Yarını biraz da baklava için ipe çekiyor gibiydiler.

O gece erkenden yatıp güneş doğmadan kalktılar. Hasan'la babası, çarşı camisine bayram namazına gittiler. Döndüklerinde Zehra Kadın sofrayı hazırlamıştı.

Köydeki geleneğe göre, bayram sabahı kahvaltıda yemek yenirdi. Önce yoğurtlu çorba, sonra et yemeği, daha sonra da baklava geldi. Yoksul köylüler bile bayramlarda sofralarına bu üç türlü yemeği koymaya çalışıyorlardı.

Fadiş baklavayı pek sevmezdi. Hasan buna pek sevindi.

"Fadiş," dedi tatlı bir sesle. "Senin payını da ben yiyeyim mi?"

Fadiş, "Ye, ye," dedi.

Böylece Hasan tepsiye yumuldu. Ana babası onun baklava yiyişine sevecenlikle bakıyorlardı.

Yemekten sonra el yüz sabunlandı, bayramlıklar giyildi. Zehra Kadın'la Bekir Ağa'nın elleri öpüldü. Bu iş biter bitmez Hasan'la Fadiş hemen sokağa fırladılar.

Sokaklar allı yeşilli, sarılı morlu bayramlıklarını giymiş çocuklarla doluydu. Çocuklar, küçük kümeler halinde evlere giriyor, el öpüp çıkıyorlardı.

Hasan'la Fadiş, bu kümelerden birine katıldılar. Birkaç eve girip, herkesle birlikte el öptüler. Eli öpülen yaşlılar, çocukların ceplerine fıstık, şeker, üzüm dolduruyor, birer mendil veriyor ya da baklava sunuyorlardı. Para pek seyrek olarak veriliyordu.

Fadiş önceleri bu işe pek ısınmadı. Daha doğrusu biraz utandı. Gittiği yerlerde okşanıp sevildiği için el öpmeye çabuk alıştı. Zaten sevgiye açtı. Vücudu, ekmek ve su gibi sevgi istiyordu.

Fadiş o gün, Öğretmen Nezihe Hanım'ın evine gitti. Beş altı öğrenci eve giriyorlardı. Fadiş de aralarına karıştı. Öğretmen, çocuklara lokum sundu. Bu sırada Fadiş'i gördü. Onun başını okşayarak, "Sen Zehra Hanımların yanında kalan kız değil misin?" diye sordu.

Fadiş bu ilgiden büyük bir sevinç duydu.

"Evet," dedi kibarca. "Ben Fadiş'im."

Öğretmen, "O halde," dedi. "Seninle okulda görüşürüz," dedi. Sonra da, "Okuyup yazma biliyor musun?" diye takıldı.

Fadiş, "Yok," dedi üzüntüyle. "Ama bu yıl okula başlayıp öğreneceğim."

Öğretmen onun içtenlikli davranışlarını çok beğendi.

Fadiş büyük bir sevinçle oradan ayrıldı. Bu bayramı yaşamı boyunca unutamayacaktı. Köylü çocukların bayramlık basmaları hep birbirine benliyordu. Fadiş'in bayramlığı gibisi kimsede yoktu. El öpmeye girdiği evlerde kadınlar elbisesini elleyip, "Fadiş bunu sana anan mı yolladı? Bizim basmacılarda hiç böylesi yok," diyorlardı. Bu sözler Fadiş'in içini sevinçle dolduruyordu.

O gün öğleye dek Hasan'ı pek az gördü. Çünkü Hasan çarşıdaki dükkânlara gidip erkeklerin ellerini de öpüyordu. Bu, kızlara yasaktı. Karşılaştıkları zaman, Hasan Fadiş'e ayaküstü övündü.

"El öpünce sen fındık, fıstık, mendil alıyorsun. Çarşıda bana para veriyorlar. Bu parayla her istediğimi alacağım," dedi.

Nedense bu iki çocuk, sıkıntılı günlerde birbirlerine yaklaşırlar, iyi günlerde ise birbirlerini çekemezlerdi. Bayram günü de böyle olmuştu. Hasan, Fadiş'in giyim kuşam bakımından üstünlüğünü kıs-

kanmıştı. Fadiş de onun, çarşıdaki erkeklerden el pmelik bayram parası almış olmasını ekemiyordu.

ğle yemeğinde karşılaştıklarında Hasan, “Cep dolusu param oldu,” diye söze başladı. Fadiş’e meydan okur gibi bir hali vardı.

Fadiş, “Benim de,” dedi. “İki cep yemişim, üç tane de mendilim oldu. Yemişim daha çok olacaktı ama koyacak yerim yoktu.”

Yemişlerini cebinden çıkarıp mendillerden birine boşaltmaya başladı. Bir yandan da, “Paralarınla ne alacaksın?” diye soruyordu.

Hasan boş bulundu.

“Leblebi, zm, şeker, fıstık, her şey alırım.”

Fadiş, “Onların hepsi bende var,” dedi.

Hasan buna çok kızdı. “Belki ddkle balon da alırım,” diye ekledi.

Fadiş, “Bu kadar çok şey almaya paran yeter mi acaba?” deyince Hasan yerinden fırladı, Fadiş’in üstüne saldırdı. Bir yandan da, “Pis kız, bu basmayı giydim diye kendini bir şey oldum sanıyorsun. Bizim evimizde sığınıyorsun. İstesek bugün seni sokağa atabiliriz. Geceleyin kurda kuşa yem olursun. Ben istesem, elindeki yemişlerin hepsini de alırım. Çünkü ben bu evin oğluyum. Senin evin değil burası. Benim evim, anladın mı?” diye bağırıyordu.

Bu sırada Fadiş’in bayramlığının cebi yırtılmıştı. Bunu gören Fadiş yüksek sesle ağlamaya başladı. Kavga sofada oluyordu. Bekir Ağa arşıdaydı. Zehra Kadın odada, bayramlaşmaya gelen bir komşusuyla konuşuyordu.

Fadiş’in sesini duyunca dışarıya seslendi.

“Mübarek gün, yine birbirinizle dalaşmayın!”

Fakat Fadiş’in ağlaması kesilmemişti. Bunun zerine Zehra Kadın dışarı ıktı. Fadiş’i saçı başı karışmış, giysisinin cebi yırtılmış olarak görünce, “Ne oldun kız?” diye bağırdı.

Hasan soluk soluğa atıldı.

“Pis sığıntı,” dedi. “Kendi evi sandı benim evimi. Bana gösteriş yapıyor.”

Öfkesi iyiden iyiye kabarmıştı. Fadiş’e yeniden saldırmak istedi. Annesi engel oldu.

“Bıktım artık sizin kavganızdan.” Sonra Fadiş’e döndü. “Sinsi yılan, yine ne söyledin de kudurttun Hasan’ı. Bıktım senden!”

Hasan hemen atıldı. “Bir sürü yemişi varmış. Benim de param var,” dedi. “O parayla yemiş alacak değil misin? Senin alacağın yemişlerin hepsi bende var,’ diyor...”

Odanın eşikliğinde dikilekalan komşu, sessizce onları dinliyor, kavgalarına gülümsüyordu. Hasan sözünü sürdürdü.

“Ana, gitsin bu kız buradan. İstemiyorum anladın mı? Nereye gidecekse gitsin. Burası bizim evimiz. Onun değil. O, İstanbul’a gitsin. Orada anası gibi hizmetçilik etsin!”

O zaman komşunun kaşları çatıldı. Yüzü bembeyaz olan Fadiş’e, içinde dayanılmaz bir acıma duydu.

Fadiş bu son sözlerle çok sarsılmıştı. Dudakları titriyordu. Dili tutulmuş gibiydi. Bir tek söz söyleyemiyordu. Zehra Kadın, onu omzundan iterek odaya soktu. Hasan’ı da sokağa kovaladı. Fadiş’e, “Çabuk,” dedi. “Üstündekini çıkar, cebini dikeyim. Sonra yine giyersin.”

Fadiş giysisini çıkarırken Zehra Kadın, “Kaç gündür şu entariyle uğraşıyorum. Göz nuru döküp, özene bezene dik, yarım günde yamanacak hale gelsin. İş mi bu?” diye söyleniyordu. Elbisenin cebi dikilirken, Zehra Kadın komşuya dert yandı.

“Kardeşim, bu kız başıma dert oldu. Onu Bekir Ağa’yla Hasan’ın yanında sığındırabilmek için neler çekiyorum bir bilsen! Anasının da hiç akli yok. Kızını buraya attı. Doğru dürüst arkasını bile aramıyor.

Kaç zamandır sevaptır, deyip dişimi sıktım. Ama bu kez anasına yazacağım...”

Cep dikilince giysiyi Fadiş'e fırlattı.

“Al, şunu giy de sokağa defol!”

Fadiş, kavganın başından beri ilk kez konuştu.

“Teyze, ben onu giymek istemiyorum. Dünkü entarim nerede?”

Zehra Kadın bu sözlere iyice köpürdü.

“Sen kim oluyorsun bana kafa tutacak? Baş belası kız. Çabuk giy şunu. Senin nazını çekemem!” diye bağırdı. Fadiş çabuk çabuk elbiseyi giydi, ağlayarak sokağa fırladı.

Gidecek hiçbir yeri yoktu. Bir an Nezihe Öğretmen'in evine gitmeyi düşündü. Bundan hemen vazgeçti. Harman yerine doğru yürümeye başladı. Harman yeri bomboştu. Yol üstündeki çeşmeye yanaştı. Yüzünü yıkadı, burnunu temizledi. Sonra çeşme başına oturdu. Yumruklarını şakaklarına dayayıp öylece kaldı.

Onu en çok düşündüren ve korkutan şey, evden kovulmasıydı. Kim bilir kendisini, anasına nasıl anlatacaklardı. Belki de böyle bir çocuğu anası da istemeyecek, babasına yollayacaktı. O zaman ne yapardı? Babasını düşününce ürperdi. Anası istese bile Fadiş'e nerede bakacaktı? Evleri yoktu ki! Hasan, “Sen de anan gibi hizmetçi ol,” demişti. İstanbul'daki doktorun hanımını anımsadı. Hangi çareye başvursa çıkmaza giriyordu. Bu sırada güneş dağların ardına doğru çekiliyordu.

Fadiş kargaların bağrışarak sürü sürü uçuştuklarını gördü. Yuvalarına gidiyorlar, diye düşündü. Canı eve gitmek istemiyordu. Bayram onun için öğleyin bitmişti.

Hava iyiden iyiye kararmaya başlamıştı. Fadiş isteksiz adımlarla eve yollandı. Suçlu suçlu odaya girdi. Hasan, anası ve babasıyla

birlikte kandilin başında oturuyordu. İçi burkuldu. Kapı ağzına yakın bir yere çöküverdi. Yaşından umulmayan bir davranışla, verilecek cezayı beklemeye başladı. Fakat Bekir Ağa ona ceza vermeyecekti. Yumuşak bir sesle onu yanına çağırırdı.

“Şuraya gelsene Fadiş. Akşam karanlıklarına kadar neredeydin kızım?”

Fadiş'in içine dalga dalga sevinç yayıldı.

“Harman yolundaki pınarın başındaydım,” diye yanıtladı. Bekir Ağa başka zaman olsa, “Bu saatlerde, o ıssız yerlerde ne işin var?” diye bağırırdı. Bugün hiç üstelemedi. Sadece, “Daha yemek yemedik. Hasan köyde seni aramadık yer komadı,” dedi.

Fadiş, demek beni aramışlar, diye düşünüp daha bir sevindi. Sonra yavaş yavaş yanlarına sokuldu. Hasan mendile çıkın yaptığı yemişleri cebinden çıkarıp Fadiş'e uzattı.

“Fadiş al yemişlerini.”

O da dostça elini uzattı.

“Paylaşalım istersen,” dedi.

Bekir Ağa söze karıştı.

“Paylaşmayın. Onları sen ye,” dedi. Sonra elini yelek cebine soktu. Oradan çıkardığı birkaç boz ukladığı Fadiş'e uzattı.

“Al bunu, Hasan'ın olduğu gibi senin de paran olsun.”

Fadiş gözlerine ve kulaklarına inanamıyordu.

Gerçekten Bekir Ağa, Fadiş'in kayıp olduğunu öğrenince Hasan'ı aramaya yollamıştı. Hasan, Fadiş'i mahallede aradı ama bulamadı. “Aramadık yer komadım,” diyerek eve döndü. Babasına Fadiş'ten bir iyi yakındı.

O sırada Bekir Ağa'yla Zehra Kadın da bunu konuşuyorlardı. Bekir Ağa oğlunu ve karısını iyice dinledikten sonra, “Söylediklerinizin

hepsi gerçek,” dedi. “Fakat ben, Fadiş’i buradan yollamak istemiyorum. Köyde para kıt. Köylü yaptığım işlerin karşılığını buğdayla, yumurtayla, hatta tarhana, bulgur, fasulye, nohutla ödüyor. Fadiş’in anasının yolladığı para, köy yerinde iyi para. Bunları biriktiriyorum. Önümüzdeki bahara, bu paralarla çok sevineceğiniz işler yapacağım. Onun için Fadiş anasını isteyinceye dek burada kalacak. Siz de ona iyi davranacaksınız.”

Hasan bu sözleri şaşkınlık içinde dinledi. Babası, Fadiş’i kovduğunu duysa, kim bilir ona nasıl kızardı. Ana oğul, babaya bundan hiç söz etmediler.

8

Cemile, İstanbul’da tedirginlik içinde yaşıyordu. Fadiş’i düşündükçe yediği ve giydiği içine dert oluyordu.

Birçok kez hanıma, Fadiş’i yanına kabul etmesi için yalvarmıştı. Fakat hanım, kışı yaza, yazı kışa atıp, onu oyalıyordu. Bir gün hanımla bu konuyu son bir kez daha konuşmak istedi, ama hanım öfkelendi.

“ocuğunu evime alamam. İstersen burda alış istemezsen kendine başka bir iş ara!” dedi.

Cemile duydukları karşısında donakaldı. Sadece, “Aylardır beni niçin oyaladınız?” diyebilirdi ve bohçasını alıp oradan ayrıldı. Hemşerilerinden birine sığındı. Artık iş bulmakta güçlük çekmiyordu. Çünkü her işi öğrenmişti. Kısa bir süre sonra iyi bir iş buldu. İş Ankara’daydı. Cemile gidip hanımla konuştu. Durumunu anlattı. Hanım,

“Senden hoşnut kalırsak, belki çocuğunu da alırız,” deyince onların bütün isteklerini kabul etti.

Cemile üç gün sonra, hanımlarla birlikte İstanbul’dan ayrıldı. Hanım, soylu bir paşanın kızı ve varlıklı bir mühendisin karısıydı. Evde Cemile’den başka, dadı ve erkek aşçı da vardı. Cemile evin çamaşır ve temizlik işleri için tutulmuştu.

Ankara’ya vardıklarında, Cemile şaşkına döndü. On iki odalı koca bir köşkün tüm temizliği ona bakıyordu, ama işten hiç yılmıyordu. Sabahın beşinden gecenin on ikisine değin durmadan çalışıyordu. Hanım, bey, hatta aşçı ve dadı ondan çok hoşnuttular. Hanım birkaç ay sonra ona yeni giysiler alıp aylığını artırdı.

Cemile tüm bunları, görgülü kişilerin ağırbaşlılığıyla karşılıyor, her şeye candan teşekkür ediyordu. İş bittiği zamanlar, dadıya yardım edip küçük oğlanı oyalıyordu.

Bir gün dadı, hanımla bozuşup işten ayrıldı. O günden sonra küçük Sedat’a Cemile bakmaya başladı. Bu iş çok hoşuna gidiyor, o yüzden çocuğa gerçek bir ana gibi davranıyordu.

Böylece Cemile, ortalık hizmetinden çocuk bakıcılığına alınmıştı. Bir yaşındaki Sedat, artık Cemile’den ayrılmıyordu. Cemile onu çocuğu gibi seviyor, “Sedat’ı, Fadiş’in yerine koydum,” diyordu. Gerçekten, Sedat’a ninni söylerken zaman zaman, “Sedat’ım ninni!” yerine, “Fadiş’im ninni!” diye inliyordu.

Hanım, Cemile’ye, “Biraz sabret. Beyin gönlünü yapıp kızını buraya alacağım,” diyordu. Bu sözler ona güven veriyordu, çünkü hanıma inanıyordu.

Bir gün hanım, “Cemile, kızının okul çağı geldi mi?” diye sorunca, Cemile içindikileri döktü.

“Ah hanımefendiciğim, aylardan beri bunu düşünüyorum! Tek amacım onu okutmak. Fakat köy yerinde okula yollamayı kim akıl edecek? Nüfus kâğıdı bende, buyurun, bakalım. Okul yaşı geldiyse Zehra’ya yazalım,” dedi.

Hanım, nüfus kâğıdını inceledi.

“Çocuk geçen yıl okula başlayabilirmiş,” dedi.

Hanım hemen o gün, “Fadiş’i okula yazdırın,” diye Zehra Kadına bir mektup yazdı. Arkadan da nüfus kâğıdı ile birlikte koca bir sandık yiyecek, giyecek, defter, kalem yolladı.

Fadiş okula başladığı gün sevinçten uçuyordu. Çok hevesli olduğu için okuyup yazmayı hemen öğrenivereceğini sanıyordu.

Okul beş sınıflıydı. İki öğretmen vardı. Birisi Nezihe Hanım, öteki de köye yeni gelen bir erkek öğretmendi.

Fadiş, erkek öğretmenin sınıfına düştüğünü görünce çok üzüldü. “Kendi sınıfına almadı,” diye Nezihe Öğretmen’e içten içe gücendi. Bu nedenle günlerce ondan kaçtı. Nezihe Öğretmen okul açıldıktan birkaç gün sonra Fadiş’i bahçede yakaladı ve sordu.

“Fadiş, niçin hep benden kaçıyorsun?”

Fadiş açıkça yanıtladı.

“Ben seni seviyorum. Senin sınıfında olmak istiyordum.”

O zaman Nezihe Öğretmen, gülerek Fadiş’in yanağını okşadı.

“Fadişciğim. Bana eski öğrenciler düştü. Arkadaşımla aramızda böyle anlaştık. O çok iyi bir öğretmendir. Sakın üzüp darıltma. Kendisini sevmediğini anlarsa kırılır. Bana, seni çok sevdiğini söyledi.”

Fadiş gözlerini yere dikmiş dinliyordu. Bu sırada zil çaldı. Hemen koşarak dershaneye girdi. Dersin sonuna doğru öğretmen onu ayağa kaldırdı.

“Senin anan baban var mı kızım?” diye sordu.

“Var,” dedi Fadiş.

“Neredeler?”

“Anam Ankara’da, babamı bilmem.”

“Baban öldü mü?”

“Ölmedi.”

“Ne iş yapar?”

“Hiiiiiiç!”

“Anan Ankara’da ne yapıyor?”

“Hizmetçilik ediyor.”

Fadiş bunu söylerken kulaklarına dek kızarmıştı.

Öğretmen, “Benim anam da birkaç yıl İstanbul’da çalışmıştı,” deyince öğretmene karşı içten bir yakınlık duydu. Birden öğretmene, “Anan seni kimin yanına koydu da gitti İstanbul’a,” diye soruverdi.

Öğretmen, Fadiş’in düşündüğünden daha dolu bir çocuk olduğunu anladı.

“Ablam bakıyordu bana,” deyip sözü değiştirdi.

Fadiş o günden sonra öğretmenini çok sevdi. Çünkü ikisinin de birbirine benzer yanları vardı. Fadiş bu benzerliği çok benimsemişti.

Bir gün, bahçede öğretmenin yanına yaklaştı.

“Öğretmenim, ablan seni evinden kovar mıydı?” diye sordu.

Genç öğretmen şaşkınlıkla kekeledi.

“Ne zaman?”

Fadiş soğukkanlılıkla, “Anan seni bırakıp İstanbul’a çalışmaya gittiği zaman...” diye sordu.

Öğretmen, Fadiş’in sorusunu anlamıştı. İnanırcı bir sesle yanıtladı.

“Elbette, onu çok üzersem, git başımdan,” diyerek bana çıkışırdı. Öğretmen sözünü bitirir bitirmez Fadiş koşarak oradan uzaklaştı.

Kış gelmişti. Dershanenin sobası fena halde tütüyordu. Çocuklar tahtaya yazılanları duman ve gözyaşı içinde görmeye çalışıyorlardı. Dumandan kurtulmak için pencereler açılıyor, bu kez de soğuktan titreyiyorlardı. Çocukların durmadan gözleri, burunları akıyordu. Bu arada kar da bastırılmıştı.

Hasan’la Fadiş, her sabah koltuk altlarına birer odun kıştırıp okulun yolunu tutuyorlardı. Bayram günü yaşanan olaydan sonra bir daha kavga etmemişlerdi. Üstelik Hasan, Fadiş’in derslerine yardım edip, okulda ona göz kulak oluyordu. Fadiş okulu çok sevmişti. Cumartesi ve pazartesi günleri yapılan bayrak törenlerine bayılıyordu. Bu törenler ona, insan içinde bir yeri olduğunu belirtiyor, bunu anlamak için güvenle dolduruyordu.

Arkadaşları tarafından çok seviliyordu. Çocuklar mahallede olduğu gibi okulda da onsuz olamıyor, her oyunda onu arıyorlardı. Artık çat pat okuyup yazmaya başlamıştı.

Öğretmen bir gün öğrencilere, “*daha dün annemizin kollarında yaşarken, çiçekli bahçemizin yollarında koşarken*” şarkısını öğretiyordu. Bu sırada Fadiş’in gözlerinden tane tane yaşlar döküldüğünü gördü. Şarkıyı hemen neşeli bir türküye çevirdi. Türkü söylenirken Fadiş herkesle birlikte el çırpıyordu. Bir yandan da giysisinin kollarına gözyaşlarını silip burnunu çekiyordu. El çırpışı içten değildi. Daha önce söylenen şarkının etkisinden kurtulamamıştı.

Öğretmen onun davranışlarını ilgiyle izliyordu. Bazen bir kuş gibi durmadan cıvıldaşan Fadiş, bazen de dalgınlaşıyor, uzun süre suskun kalıyordu. Öğretmeni onu her haliyle sevimli buluyordu.

9

Köyde kış hep sert geçerdi. O yıl da kar, ayak basılmayan yerlerde iki metreyi bulmuştu. Zehra Kadın, Fadiş'e pembe yün iplikle nakışlı çoraplar ördü. Fadiş kendi yaşındaki köy kızları gibi giyinmekten hoşlanıyordu. Teyzesi kışa girerken bir de şalvar dikmişti ona. Saçlarına sekiz örgü yapıyordu. Örgülerin uçları, arkadaşlarınıninki gibi saçlıkla birleştiriliyordu.

Saçlık, renkli boncuklardan yapılırdı. Köyde her kızın bir saçlığı vardı. Varlıklı kızların saçlıkları el büyüklüğünde olur, renk renk boncuklarla süslenirdi. Yoksul kızların saçlıkları ise iki parmak eninde olur; mavi, kırmızı boncuklardan örülürdü.

Fadiş aylarca süslü bir saçlığın özlemini çekti. Zehra Kadın sonunda pazardan birkaç renk boncuk aldı. İpliklere dizdi, ona da bir tane saçlık hazırladı. Bu saçlık Fadiş'e mutluluk verdi.

Herkes gibi, o da okula şalvarla gidiyordu. Ders yılı ortasında il-den birkaç top önlüklük kumaş geldi. Zenginler bu kumaştan parayla alacak, yoksullara parasız verilecekti. İldeki büyükler, öğrencilerin okula önlüksüz gelmelerini istemiyorlardı.

Öğretmen, Fadiş'e de kumaş verdi. Kısa bir süre sonra önlükler giyildi, beyaz yakalar takıldı. Şalvarlar çıkarıldı.

Fadiş'le Hasan okuldan dönünce hemen oturup derslerini bitirirlerdi. Çünkü kış gecelerinin en güzel eğlencesini kaçırmak istemezlerdi. Mahalleli her gece bir evde toplanırdı. Bazen başka mahallelere bile uzanılırdı. Zehra Kadın gözü açık bir kadındı. Çocukları, "Der-sinizi bitirmeden gece oturmasına gitmek yok," diye sıkıştırırdı.

Bekir Ağa akşam yemeğinden sonra kahveye ya da köy odasına giderdi. Yabancı konuk olduğu günler, köy odası pek şenlikli olurdu.

Köylüler, konuğu yaşına, işine göre ağırlayıp eğlendirmek için elle-
rinden geleni yaparlardı.

Bekir Ağa gider gitmez, onlar da hemen sokağa fırlarlardı. Gece
oturmaları çocukların en sevdiği şeydi. Oturma evlerinde bir masal
anası olurdu. Bu kadın o denli tatlı, heyecanlı, gülünç, korkunç ma-
sallar anlatırdı ki... Onu dinlerken çocukların solukları kesilirdi.

Köy evleri genel olarak bir oda, bir de ahırdan oluşurdu. Köyde
iki katlı, 5-6 odalı evler de vardı. Bunlar, toprak sahibi varsılların ev-
leriydi.

Köylüler gece oturmalarında varsıl-yoksul ayrımı yapmazlardı.
Toplanma sırası kime gelmişse, o eve doluşurlardı. Konuklar, köyün
geleneklerine göre ağırlanırdı. Bu gelenekleri herkes kesesine göre
yerine getirmeye çalışırdı. Odanın bir duvarına oyulmuş ocaklar am
odunlarıyla doldurulurdu. Odunlar ıtır çıtır yandıkça odaya bol bol
sıcaklık yayılırdı. Ocakta mısır patlatılır, nohut kavrulurdu.

Varlıklı evlerde evin kadını, küçük bir teknede hamur yoğurur,
bunu konukların önünde ocağın küllerine gmerdi. Buna, kl ha-
mursuzu denirdi.

Böylece evlerde önce mısır, nohut kavurması, elma erik kuru-
su yenirdi. Gece ilerleyince sofrta kurulurdu. Sofra tablasının üstü-
ne üzüm veya pancar pekmezi, beyaz peynir konur, hamursuzlar di-
limlenip dağıtılırdı. Sıcak hamursuzu pekmeze banıp yemenin tadı-
na doyum olmazdı. Masallar bitince toplantıda bulunan gelinlik kız-
lar oyuna kaldırılırdı. Bu arada köyün en güzel türküleri hep bir ağız-
dan söylenirdi...

Genç kızlar oyuna kalkmadan önce biraz naz eder, sonra açılır,
coşup coşup oynarlardı...

Bazen eğlence arasında birden oda kapısı açılır, içeriye bir erkek girerdi. O sırada kadınlar, kızlar çığlık çığlığa birbirlerine soku-lurlardı. Gelen erkek değil, erkek kılığına girmiş bir kadın olurdu... Sonra karşılıklı maniler atılırdı. Mani atışma, iki taraftan birinin mani bulamayıp da pes etmesine dek sürer giderdi.

Hasan ve Fadiş, bütün bunlardan pek hoşlanırlardı. Toplanma sırası onların evlerine gelince, daha çok sevinirlerdi. Türlü gülünç-lükler yaparak konuklarını eğlendirmeye çalışırlardı.

Bir keresinde yine sıra Zehra Kadın'daydı. Konuklar gelmiş, ma-sal başlamıştı. Odada çit yoktu. Birdenbire yatak konan yük dolabı-nın kapakları, güm güm vurulmaya başladı. Herkes kulak kesilmiş dolaba bakıyordu. Zehra Kadın dolabın kapağını açınca Hasan gül-lünç bir kılıkla dolaptan fırladı. Sirtına ve karnına yastık sarmış, ba-şından aşağıya beyaz bir çarşafa bürünmüştü. Kadınlar o gece ger-çekten korkmuş, sonra da katılasıya gülmüşlerdi.

Başka bir gece, komşuları Emeti Hanım'da toplanıldı. O gün de Emeti Hanım'ın ineği doğurmuştu. Evi tek odalıydı. Ahır soğuk ol-duğundan, toplantıya yeni doğan buzağıyı da aldılar. Dönüp dönüp buzağıya bakıyor, durmadan ellerini uzatıp nemli tüyelerini okşuyor-lardı. Odaya ağır bir gübre kokusu yayılmıştı. Fakat bu durumdan hiç kimse yakınmıyordu. O gece konuklar, Emeti Hanım'ı zorlayıp ona doğum şerbeti yaptırdılar. Şerbetler, buzağıya ve anasına sağlık di-lekleri arasında neşeyle içildi.

Her evin başka bir havası vardı. Fadiş bu insanlara candan bağ-lanmıştı. Onların arasında çok mutluydu. İlbahar geldiğinde gece oturmaları yavaş yavaş tavsamaya başladı. Köylüler, gün doğmadan tarlaya çift sürmeye gidiyorlardı. Akşam karanlığında yorgun argın evlerine dönüyorlardı.

Okulların kapanmasına bir ay kalmıştı. Bir akşamüstü Bekir Ağa eve neşeyle geldi.

“Hele şöyle yanıma gelin!” diye ev halkına seslendi. Hepsini başına topladılar.

“Size bir haberim var. Bakalım ne diyeceksiniz?”

Fadiş’in yüreği hop etti. Acaba benden yana bir şey mi söyleyecek, diye meraklanıp kulak kesildi. Bekir Ağa hemen konuyu ağıkla-maya girişti.

“Aymazoğlu bu yıl, değirmenin yanındaki bahçesini ortağa verecekmiş. Ben de tuttum, bu işe istekli olduğumu söyledim. Bahçe geniş ve sulak. İçinde pek çok erik, elma ağacı var. Toprağı da ham değilmiş. Yalnız geçen yıl boş kalmış,” dedi ve sustu. Zehra Kadın’ın gözleri sevinçle parlıyordu. Hasan neşeli sesler çıkararak, “Yaşadık!” diye ellerini çırpıyordu. Fadiş önce bunun anlamını kavrayamadı. Bu nedenle biraz şaşkın duraladı. Sonra da Hasan gibi, “Yaşadık!” diye sevinip el çırpmaya başladı.

Artık sık sık değirmenin yanındaki bahçeye gidiliyordu. Ağaçlar budanıyor, bahçenin toprağı kabartılarak ekime hazırlanıyordu. Çocuklar da okuldan çıkar çıkmaz, oraya koşuyorlardı. Bahçe, köyden yarım saat kadar uzaktaydı.

Günler çabucak geçmiş, ders yılı sona ermişti. Hasan’la Fadiş karnelerini eve götürünce Zehra Kadın, Fadiş’in başını okşadı.

“Demek,” dedi. “Sen de sınıfını geçtin.”

Fadiş coşku içindeydi.

“Teyzeciğim, n’olur bunu anneme yaz!” diye yakardı. Sonra ak-lına bir şey gelmiş gibi sevinçle bağırdı.

“Artık anneme ben de mektup yazabilirim!”

Bunu teyzesi, biraz soğuk karşladı.

“Birinci sınıf çocuğu mektup yazamaz,” deyince Fadiş, “Teyzeciğim, ben şimdi ikinci sınıf çocuğuyum. Sınıfı geçtiğimi, okuma yazma öğrendiğimi anneme yazmak istiyorum,” diye diretti.

Zehra Kadın işi uzatmak istemediğı için kesti attı.

“Yaz da görelim.”

Cemile, Fadiş’in mektubunu belki on kez okudu. Karalamalarla dolu kâğıdı önüne gelene gösteriyor, “Fadiş’im büyümüş, bir de okuma yazma öğrenmiş,” diye sevinçten ağlıyordu.

Cemile’nin bu davranışı hanıma çok dokunmuştu. O gece kocasına, “Bu kadın temiz yürekli, iyi bir insan. Üstelik içi, yavrusundan ayrı yaşamanın ateşle kavruluyor. Ona bir iyilik yapabilirsek,” diyerek Fadiş’i oraya getirmek için beyden söz almaya çalıştı. Fakat kocası, bu iş için bir türlü karar veremiyordu.

Cemile, Fadiş’in mektubunu hanımının annesine de gösterdi. Paşanın hanımı mektubu okuyunca çok duygulandı. Evine döndüğünde kocasına, “Cemile’nin çocuğu için bir şeyler yapabilirsek. Kadıncağız kim bilir ne çok sevinir,” diye durumu açtı.

Paşa iyiliksever bir insandı.

“Çocuk için bir şeyler yapmaya çalışacağım,” diye söz verdi.

Bahçe için en iyi tohumlardan ve fidelerden aldılar. Hasan ile Fadiş’e bahçede küçük birer yer ayrılmıştı. Fadiş bu küçük yeri çok benimsedi. “Burası benim bahçem,” diyerek toprak parçasını tablalara ayırdı. Buralara biber, patlıcan, domates fideleri dikti. Köşelere balkabağı çekirdekleri gömdü. Çevresine fasulye ve mısır ekti. Bütün bunları yaparken teyzesinden örnek alıyor, Hasan da onu izliyordu.

Hasan'ın bahçesi, Fadiş'inkinın karşı köşesindeydi. Fadiş fide-leri diktikten sonra, bahçeden ayrılmaz olmuştu. Bir kenara çöme- lip saatlerce fidelerine bakıyordu. Sulama zamanlarını hiç kaçırmı- yordu. Tutmayan fideleri büyük bir üzüntüyle söküp yerine yenileri- ni dikiyordu.

Bir sabah, birkaç fasulyenin topraktan baş vermiş olduğunu gördü. Var gücüyle Hasan'a bağırip durumu müjdeledi. Böylece, bahçe günden güne yeşermeye başladı.

Zehra Kadın bahçeye biber, patlıcan, mısır, fasulye, patates, soğan, kabak ve hıyar ekmişti. Bakımı kolay olduğu için fasulye- ler bahçenin büyük bir bölümünü kaplıyordu. Çocuklara küçük bi- rer bahçecik ayırmak, Bekir Ağa'nın fikriydi. Karısına, "Böyle yapar- sak, çocukları bahçeye bağlarız. Bahçeyi severek, sıkılmadan bek- lerler," demişti.

Gerçekten çocuklar sabah erkenden bahçeye geliyor, akşam ka- ranlığı çökerken köye dönüyorlardı. Bahçe, köy değirmeniyle yan yanaydı. Çocuklar bazen değirmene gidiyorlardı. Değirmenci Adam Ahmet'in un öğütüşünü, unları çuvalara, dağarcıklara dolduruşunu ilgiyle izliyorlardı.

Adam Ahmet az konuşur, hep somurturdu. Yaz kış değirmenin- den ayrılmazdı. Köye pek seyrek inerdi. Yüzü gözü, saçları, giysi- leri un içindeydi. Çocukları değirmenine sokmaktan hoşlanmazdı. Hasan'la Fadiş bahçeye ilk geldikleri günlerde merak edip değirme- ne girmek istemişlerdi. Fakat değirmenci onları tersleyip içeri girme- lerine izin vermemişti.

Bu olaydan sonra bir gün, komşu bahçeleri bekleyen birkaç yaramaz çocuk aralarında konuşuyorlardı. Bu suratsız ihtiyara kötü bir oyun oynamak kararındaydılar. Biraz ilerde duran Hasan'la Fadiş

çocukların konuşmalarını duymuşlardı. Durumu hemen değirmenciye bildirdiler. Adam Ahmet onları sessizce dinledi. Sonra değirmeni çırağına bıraktı. Eline koca bir sopa alarak dışarı çıktı. Hasan'la Fadış olacakları merakla beklemeye başladılar. Öğle sırasında, ortalıktan el ayak çekilmiş, sıcak alabildiğine bastırmıştı. Yalnız kuş sesleri ve ağustos böceklerinin cırlamaları duyuluyordu. Hasan'la Fadış o saatlerde gölgelik bir yere oturup öğle azıklarını yerlerdi. Sonra büyük kentle ilgili bitip tükenmez düşlere dalarlardı. Canları konuşmak istemediğı zamanlar beştaş oynar, ballı babalardan çelenkler örerlerdi. Fadış, azık çıkınına açmıştı, karınlarını doyurmaya hazırlanıyordu. Birdenbire değirmen tarafından çığlıklar gelmeye başladı. İkisi de yerlerinden fırladılar, hemen o yana seğırttiler. Beş altı çocuğun bahçe içlerine doğru bağıraşarak kaçtıklarını gördüler. Arkın başında, elinde sopasıyla Adam Ahmet duruyor ve onlara sıcak sıcak gülümsüyordu. Yanına vardıklarında sevinç dolu bir sesle konuşmaya başladı.

“Şu gördüğünüz koca kayayı çark oluğuna atacaktardı. İyi ki durumu bana bildirdiniz. Yoksa halim haraptı. Taşı atsalardı değirmen çalışmazdı. Köylü harman üstü unsuz kalırdı!”

Hasan'la Fadış bir değirmenin çark oluğunu ilk kez görüyorlardı. Bu, tahtadan yapılmış dev bir huniydi. Arkın suları bu huniye akıyordu. Huninin daralan ucu, değirmen duvarına giriyordu. Orada kocaman bir çark vardı. Yüksekten hızla gelen bol su, bu çarkı döndürüyordu. Çark da değirmen taşlarını harekete geçiriyordu. Çarkı döndüren sular, işleri bitince “değirmen ayağı” denilen dereye dökülüyordu. Bütün bunları Hasan'la Fadış'e Adam Ahmet anlatmıştı. Elli yıllık değirmenci olduğunu, yaşamının bu değirmende geçtiğini söyleyip, onlara geçmişle ilgili acı tatlı anılarını aktarmış, istedikleri zaman değirmene gelebileceklerini söylemişti.

Hasan, “Köyde Adam Ahmet’i kimse sevmiyor. Uzaktan surat-sız, huysuz görünüyor ama aslında iyi bir adam. Bak bizimle nasıl dost oldu,” dedi.

Fadiş başıyla onu doğruladı. O günden sonra değirmene sık sık gitmeye başladılar. Yağmur yağınca oraya sığınyorlardı. Mısır pişirmek için ateş yakmak istediklerinde, değirmenin ocağından köz alı-yorlardı.

Yaz ilerliyordu. Erikler ermiş, fasulyeler, biberler, patlıcanlar dök-meye başlamıştı. Mısırlar koçan veriyordu. Eriklerin ermesi çocukları pek sevindirdi. Günleri ağaçtan ağaca tırmanmakla geçiyordu.

Geçen yaz yaptıkları gibi, başkalarının harmanına gün geçir-meye gitmiyorlardı. Bahçelerine sık sık arkadaşlarını çağırıyorlardı. Çalı çırpı ile ocak yakıp mısır pişiriyor, gülüp oynuyorlardı. Köyde, bahçe sahibi olmak önemli bir şeydi. Hele meyveler, sebzeler ve mı-sırlar olgunlaşınca...

Günden güne fasulyeler, soğan cücükleri, kabak kökenleri sara-rıyordu. Zehra Kadın bahçeye sık sık geliyor, torbaları, sepetleri dol-durup köye dönüyordu. Ramazan o yıl daha erken gelmişti. Çocuk-lar, bahçeden ayrılmadıkları halde, yine de bu ayın tadını çıkardılar.

Açık hava, değişik yaşantı, Hasan’la Fadiş’i birbirine bağlamıştı. Artık eskisi gibi kavga etmiyorlardı. Fadiş küçük bahçesindeki seb-zeler olgunlaşınca, toplayıp teyzesine veriyordu. Teyzesi sofrada, “Bu yemek Fadiş’in bahçesinin patlıcanıyla yapıldı,” deyince, dün-yalar onun oluyordu. İki üç yapraklı fidelerin gelişip sebze vermesi, onu içten içe düşündürüyordu.

10

Sonbahar başlarıydı.

Zehra Kadın bir gün çocuklara, “Yarın bahçeyi bozacağız,” dedi. Çocuklar günlerdir bu haberi bekliyorlardı. İçleri sızlayarak birbirlerine baktılar.

Bunu gören Zehra Kadın, “Siz buradan pek hoşlandınız ama, bir yağmur yağarsa fasulyeler toptan çürür,” diye onları avutmaya çalıştı. Hasan’la Fadiş bunu doğru buldular. Ertesi gün erkenden bahçeye gittiler. Fasulyeleri kökleriyle birlikte sökmeye giriştiler. Sökülen kökleri öbek öbek yığıyorlardı. Bu iş bitince sıra, soğan çıkarmaya geldi. Bazı soğanlar kolayca sökülüyor, bazıları için çapa kullanmak gerekiyordu. Fadiş bir türlü çapa kullanmayı beceremiyordu. Teyzesi, “Soğanları çıkarırken çapayla yaralarsanız, o soğan kışa dayanmaz çürür,” diyordu. Ve Fadiş’in çapayla çıkardığı tüm soğanlar yaralanıyordu. Zehra Kadın bunu görünce Hasan’la ona, bu işi bırakmalarını söyledi.

Vakit öğleyi bulmuştu. Kök sökmekten kızarıp, topraklanan ellerini değirmenin deresinde yıkadılar. Bu sırada Fadiş, avuçlarının yandığını duyumsadı. Ellerinin bazı yerleri de su toplamıştı. O, kendisine verilen her işi canla başla yapardı. O gün belki de teyzesi kadar kök sökmüştü. Hasan ise pek isteksizdi. Fadiş’in yarısı kadar bile kök sökmemişti.

Öğle azıklarını istekle yediler. Çıkınlarını kaldırıp yeniden işe koyuldular. Patateslerin çıkarılması da zordu. Onların da yaralanmaması gerekiyordu. Zehra Kadın bu işi yaparken, çocuklar mısır köklerini sökmeye başladılar. O gün ancak bu işleri yapabildiler. Eve

vardıklarında karınlarını doyurup hemen yattılar. Yatar yatmaz da uykuya daldılar.

Ertesi sabah güneş doğarken, Zehra Kadın onları uyandırdı. orbalarını kaşıklayıp hemen bahçeye yollandılar. O gün kabak kökenleri sökülecek, fasulye öbekleri güneşe serilecek, olgunlaşamamış yeşil domatesler toplanıp köye taşınacaktı. Zehra Kadın, bu işler için komşusu Hacı Gediklerin ešeđini ödünç istemişti. Bahçeye varır varmaz, fasulye öbeklerini açıklık bir yere taşımakla işe başladılar. Sonra teki işlere yumuldular.

O günün akşamı, çocuklar eve dönerlerken, yazın güzel günlerini anımsayıp bahçeye Şöyle bir baktılar. Toprak üstünde yeşillik kalmamıştı. Koca bahçe, gözlerine kapkara ve kupkuru göründü. Ertesi günleri, yağmurun yağmaması için dua edip, kurumakta olan fasulyeleri beklemekle geçirdiler. Birkaç gün sonra fasulyeler kurudu. Sopa ve çamaşır tokalarıyla dövüldü. Böylece taneler, kapıklarından ayrıldı. Koca bir çuval iyi cins fasulye elde etmişlerdi. Eve döndüklerinde, herkes yorgunluktan kendini bir yana attı. Canları yemek yemek bile istemiyordu.

Çocuklar o sabah biraz geç uyandılar. Bekir Ağa işine gitmişti. Zehra Kadın yan odada, kışlık yiyecekleri bez torbalara yerleştiri-yordu. Fadış hemen yatağını kaldırıp teyzesinin yanına gitti. Saçları karmakarışıkta. Ayakları bahçede yalınayak gezmekten çatlamış, çatlakların arasına kirler dolmuştu. Elleri de ayakları gibiydi.

Zehra Kadın, "Hasan uyandı mı?" diye sordu.

O sırada Hasan da kiler gibi kullanılan odaya geldi. Zehra Kadın, "Bugün ekmek yapacağım. Biraz sonra bahçe ortağımız gelecek, fasulyeleri lešeceđiz. Karnınızı doyurup, hemen bahçeye gidin. Biraz mısır sapı taşıyın. Akşamüstü birkaç kez de ben gidip gelirim," dedi.

Çocuklar, mısır saplarını bağlamak için urganlarını alıp yola çıktılar.

Bahçe yolunun biraz ilerisinden çay geçiyordu. Bazen, köyün delikanlıları çayın kavşaklarından birini tıkayıp, suyun yolunu değiştirirlerdi. Böylece, çayın aşağı taraflarının suları azaltılmış olurdu. Buralarda yaşayan balıklar ortaya çıkar, köylüler bunları kolayca yakalardı. O gün yine balık günüydü. Çayın yukarı bölümlerinden gürültülü erkek sesleri geliyordu. Hasan'la Fadiş çaya yaklaştılar. Sular bir karış kadar kalmıştı. Fadiş, birden bağırmaya başladı.

“Hasan, balığa bak, balığa!”

Hasan, merakla Fadiş'in gösterdiği yöne baktı ve balığı gördü. Bu, kocaman bir sazandı. Çayın yosunlu taşlarının üzerinde, yuvarlana yuvarlana onlara doğru geliyordu. Fadiş şöyle bir düşündü. Sonra hemen çaya girdi. Sırtındaki ceketi çıkarıp, bacaklarının arasına gergi yaptı. Hasan da onun alt yanma geçmiş, balığı bekliyordu. Balık yaklaştıkça Fadiş heyecanlanıyordu. Bir ara içine biraz da korku girdi ama düşünecek kadar vakti yoktu. Ve balık gelip cekete takıldı. Fadiş ceketi balığın üstüne sardı, karaya fırlattı. Balık ceketten kurtulmuş, toprakta debeleniyordu. Ceketi üstüne yeniden örtüp sım-sıkı kavradı. Balığın çırpınışları kesilince ceketi kaldırıp baktı. Balık artık yaşamıyordu. Onu yine cekete sarıp evin yolunu tuttular.

Zehra Kadın ellerinde koca balığı görünce onu çocukların tutmuş olduğuna inanmadı. Hasan'la Fadiş olayı ayrıntılarıyla anlatınca pek sevindi. O gün doya doya balık yediler. Sonra akşama kadar güle oynaya bahçeden mısır taşıdılar.

Okulların açılma tarihi yaklaşıyordu. Bir gün köye bir haber yayıldı. Öğretmen, “Tüm ğrenciler pazartesi günü okulun önünde toplansın!” demişti. Pazartesi günü okulun önünde toplandı.

Öğretmen, ğrencileri selamladıktan sonra, “Yavrularım,” dedi. “Okulumuzun kme tehlikesi varmış. Bu yapıyı grp hemen yeni bir okul yapmaya başlıyoruz. Bunun için her şey hazır. Yalnız siz, çamur karmak için kuyudan su taşıyacaksınız. Büyükçe olanlarınız yapı taşı yüklü kağnıları boşaltacaklar. Yapıya amur getirecekler. Burada olmayan çocuklara da haber salın. Yardıma gelsinler. İmece yaparsak kısa bir süre sonra okulumuz hazır olur!...”

Çocuklar sevinç sesleri çıkararak mahallelerine koştular.

Okul tek katlı, dört odalı olacaktı. Duvarlar yükselmeye başlamıştı. Çocuklar yaşlarına göre taş, su, kerpiç taşıyor, ayaklarıyla kerpiç çamuru bile karıyorlardı. Öğretmen kerpiç kalıplarına çamur döküyordu. Büyük ocuklar, durmadan duvarların sıva çamurlarını taşıyorlardı. Okul, Cumhuriyet Bayramı’nda açılacaktı. O gün yaklaştıca çocuklar sevinçten uçuyorlardı.

Bir gün, Bekir Ağa’ya Zehra Kadın, Fadiş’ten söz ediyordu. Bekir Ağa, “Cemile, Ankara’da kendini sevdirep yerini sağlamlaştırdı. Belki de Fadiş’i buradan alır...” diyordu.

Bu konuşmalar sofada duran Hasan’ın kulağına gitti. Okulun açılışına  gün kalmıştı. Fadiş, coşku içindeydi.

“Hasan, biliyor musun, yeni okulumuzu çok sevdim. Bu yıl da-mımız akmayacak, sobamız da ttmeyecekmiş. Ne iyi, değil mi? Üstelik ikinci sınıfı seninle aynı dershanede okuyacağım. Geçen yıl, ikilerle ler bir sınıfta okuyorlardı, değil mi?” dedi.

Hasan bu sözlere çok öfkelendi. Onunla aynı dershanede olmak işine gelmiyordu. Hırçın bir sesle, “Belki de bu yıl anan seni buradan götürür,” diye onu susturdu.

Fadış telaşlı bir sesle sordu.

“Niçin götürsün? Anama her mektubumda, ‘Burada rahatım çok iyi,’ diye yazıyorum. Buradan gitmek istemiyorum. Yeni okulumuzu çok seviyorum.”

Hasan dudak büktü.

“Ben bilmem. Bunu da anamla babamdan duydum. Bu söylediklerimi anama deme. Bana kızarlár.”

Bu haberle Fadış’in yine kolu kanadı kırıldı. İçi karardı.

29 Ekim günü, kasabadan kaymakam geldi. Köylü o gün iki bayramı birden yapıyordu. Köy meydanında toplanıldı. Kaymakam, köylüleri öven bir konuşma yaptı. Öğrenciler marş ve türküler söylediler. Köy imamı, çocuklara avuç avuç yemiş dağıttı. İbir, davulla oyun havaları çaldı, köy delikanlıları da oynadılar. Sonra okula gidildi. Kaymakam orada da konuştu. Çocuklara, “Yavrularım. Atatürk’ümüzün bin bir güçlkle düşmandan kurtarıp yeniden kurduğu güzel vatanımızı sizler koruyup yücelteceksiniz. Bunun için çok çalışmanız gerek. Başarıya, dürüst ve çalışkan insanlar erişebilir. Cumhuriyet Bayramı’mız kutlu, yeni okulunuz uğurlu olsun. Hepinize sağlık ve esenlik dilerim,” dedi.

Gece şenliklerinden sonra çocuklar yataklarına çekilip güzel düşlere daldılar. Fadış geceyi yarı uyanık geçirdi. Sabahleyin erkenden henüz çamur kokan okula koştu. Öteki çocuklar da her günden erken gelmişlerdi. Dershaneler ayrılıp herkes yerine yerleşince Fadış bir karara vardı. Okulundan arkadaşlarından ayrılmak düşüncesi onu çok kaygılandırıyordu. Öğlen paydosunda yemeğini çabucak yiyip sofaya çıktı. Eline kâğıt kalem aldı, anasına mektup yazmaya girişti. Mektupta yeni okulunu, sevimli arkadaşlarını, iyi

yürekli köylüleri bir bir anlattı. Ev halkını çok sevdiğini, kendisine iyi baktıklarını, Hasan'la çok iyi geçindiğini yazdı. Mektubu postalaması için teyzesine verip evden fırladı. Okul kapısından girerken, derse girme zili çalmaya başlamıştı. O günden sonra eski neşesine kavuştu. Kendi kendine, "Mektubumu okuyunca annem beni burada bırakır," diyordu. Kendini var gücüyle okumaya, öğrenmeye vermişti. Ders kitabı dışında dergileri ve sınıf kitaplığındaki kitapları da okuyabildiği için sevinçten uçuyordu.

Cemile, Fadiş'in mektubunu alınca pek sevindi. Fakat bir hemşerisi, otobüsle köyden geçerken Fadiş'i görmüştü. Kızın bakımsızlığından, zayıflığından söz ediyordu. Cemile bu nedenle, Fadiş'in ve Zehra Kadın'ın iyimser mektuplarına inanamaz olmuştu. "Fadiş'imın yüzü balmumu gibi sapsarıymış," diye için için ağlıyordu.

Bütün bunlar olurken Kâmil Bey, Cemile'yi mahkemeye verip ondan boşanma isteğinde bulunmuştu. Cemile, kocası ile ilgili tüm ümitlerini yitirmişti. Bu nedenle boşanma isteğine o da uydu. Kısa bir süre içinde ayrıldılar. Kâmil Bey boşanma olayından sonra, bir daha Cemile'yi ve Fadiş'i arayıp sormadı. İzini yok edip onlardan koptu.

Cumhuriyet Bayramı'ndan bir süre sonra Naci Paşa, kızına telefon etti. "Cemile'nin çocuğuna yatılı bir okul buldum. Birkaç yerden cevap bekliyordum. Biraz önce okulun birinden telefon ettiler. Öğrenci durumları belli olmuş. Fadiş'i alabileceklermiş. Bu okulda çalışkan ve yoksul öğrencileri parasız olarak okutuyorlar. Mektuplarından, çocuğun çalışkan ve akıllı bir kız olduğu anlaşılıyor. İnşallah yanılmış olmayız. Hemen köye yazın, çocuğu buraya yollasınlar," dedi.

Cemile haberi alınca hanımın boynuna sarılmamak için kendini güç tuttu. Talih ilk kez yüzüne gülüyordu.

Fadiş o gece, düşünde renk renk iplik çilelerini yumak yapmak için uğraşıp durmuştu. Sabahleyin bile renkli ipliklerin etkisinden kurtulamamıştı. Düşünü teyzesine anlatınca teyzesi, “Sana yol göründü Fadiş. Buralardan gidiyorsun,” diye takıldı.

Fadiş sözü kesip attı.

“Buradan bir yere gitmem ben.”

Teyzesi üstelemedi. Gerçekten, ertesi gün postadan mektup çıktı. Cemile yatılı okul işini yazıyor, Fadiş’i hemen Ankara’ya göndermelerini istiyordu. Ayrıca yaptıkları iyilikler için onlara teşekkür ediyordu.

Bekir Ağa, “Çocuğun yol parasını da yollamış,” deyince Zehra Kadın acındı.

“Alışmıştık kızcağıza. Üstelik işe de yarıyordu.”

Kocası öfkeli bir sesle, “Ona bizim gibi kim bakacak? Hiçbir gün kendi evladımızdan ayırmadık,” dedi.

Fadiş haberi alınca iyiden iyiye bozuldu. Hasan önce ona karşı durdu. Fadiş başkente gidiyor, diye içinden bir kıskançlık dalgası gelip geçti. Sonra birlikte geçirdikleri güzel günleri anımsayınca onun da içi burkuldu.

“Keşke,” dedi. “Sen de bizim kızımız olsaydın. O zaman böyle uzaklara gitmezdin!”

Fadiş küçüklüğünden beri, bağlandığı her yerden ve her şeyden koparılmıştı. Bu nedenle durumu olağan karşılamaya çalışıyordu. Yatılı okula verileceğine seviniyor, içine güven doluyordu. Artık oradan hiç ayrılmam, diye geçiriyordu içinden.

Hemen o gün, yol hazırlığına başladı. Zehra Kadın, Fadiş'in giysilerini toplayıp bohçalarken, kocasına sordu.

“Çocuğu Ankara'ya nasıl yollayacağız?”

Bekir Ağa her şeyi düşünmüştü.

“Fadiş'i yarın Akkale'ye giden otobüsün şoförüne teslim edeceğim. Adam yabancı değil. Bizim Toroslu'dan, Hacı Şatır'ın oğlu Halit. Güvenilir çocuktur. Ankara treni Akkale'den gece yarısına doğru geçer. Halit, kızı istasyona götürüp trene yerleştirir.”

Zehra Kadın, “Ee, ondan sonra n'olacak?” diye sordu.

Bekir Ağa, “Şimdi gidip Cemile'ye telgraf çekeceğim. O da yarından sonra treni karşılayıp çocuğu alır...”

Zehra Kadın'la Bekir Ağa bu konuyu söyleşirken, Fadiş komşularla vedalaşmaya gitmişti. Haberi duyan herkes üzülyordu. Köylü kadınlar onun başını okşayıp, “Gitme kız. Gelmem de. Dired anana,” diye onu ayartmaya çalışıyorlardı. Hele arkadaşları... Durup durup Fadiş'e sarılıyor, açıktan açığa ağlıyorlardı.

Fadiş ev ev dolaşıyor, büyük küçük herkesle vedalaşyordu. Arkadaşları da peşinden ayrılmıyorlardı. Akşam ezanı okunurken eve döndü. Kızlar onu kapıya kadar getirdiler. Sonra yeniden kucaklaştılar. Onların seslerini duyan Zehra Kadın, “Fadiş eve gir gayri! Akşam aşu yiyeceğiz!” diye bağırdı.

Fadiş arkadaşlarından kopar gibi ayrılıp içeriye girdi. Bekir Ağa, sofraya oturmuştu. Fadiş'i güler yüzle karşıladı.

“Duyduğuma göre bugün tüm köy halkıyla vedalaşmışsın. Ayrıca köyün kedisiyle, köpeğiyle, ineğiyle, sıpasıyla sarmaş dolaş olmuşsun!...” diye ona takıldı.

Fadiş'in yüzü kızardı. Başını önüne eğip mırıldanır gibi konuştu.

“Ne yapayım, seviyorum onları!”

Sonra gözyaşları sel gibi boşandı.

Köylülerin kendisine gösterdiği içten sevgi ve yakınlık onu çok duygulandırmıştı. Vedalaşmak için gittiği evlerde ağlamamak için kendini zor tutmuştu. Fakat artık gözyaşlarına engel olamıyordu. İçi tükenircesine ağladı... Ağladı... Sofradakiler şaşırmışlardı. Bir süre ona hiç ilişmediler. Sonra Zehra Kadın sırtını okşadı.

“Ağlama kızım, oralara da alışırın. Oralar buradan daha güzeldir. Yediğin, giydiğin, gezdiğin, gördüğün her şey ve her yer daha güzel olacak. Tez alışırın. Ağlama,” diye onu avutmaya çalıştı.

Fadış biraz durulur gibi olmuştu.

“Ben, her şeyiyle burayı seviyorum. Buradan ayrılmak istemiyorum.”

Bekir Ağa kaşığına yemeğe daldırırken, “Orada büyüyüp okuyacak, belki de iyi bir meslek edineceksin. Eğer gerçekten burayı ve buraları seviyorsan, unutmayacaksın! Köyümüze ve köylümüze yararlı olmaya çalışacaksın. İşte o zaman bu sevginin ve gözyaşlarının içtenliğine inanacağım. Göreyim seni Fadış!” dedi.

Fadış, Bekir Ağa'nın sözlerini tam olarak kavrayamamıştı ama, ne demek istediğini sezinlemişti. Bunun üzerine kesin bir ifadeyle cevap verdi.

“Unutmam, Bekir Ağa!”

“Haydin öyleyse, aş soğuyor! Yumulun karnımızı doyuralım.

Ertesi sabah Fadış, erkenden okula gitti. Otobüsün gelme saati ne değin öğretmenleriyle vedalaşmak istiyordu. Öğrenciler bahçede başına üşüştüler. Sonra öğretmenler geldiler. Fadış arkadaşlarıyla yeniden kucaklaştı. Öğretmenlerin ellerini öptü, sonra koşarak okuldan çıkıp gitti.

Zehra Kadın, evin önünde sabırsızlıkla onu bekliyordu. Fadiş, teyzesinin elinden giysi bohçasını ve yiyecek çıkınıını aldı. Pazar yerine doğru yola çıktılar. Yol boyunca Zehra Kadın da çeşitli konularda öğütler verdi. Pazar yerine vardıklarında Bekir Ağa'yı orada buldular. Ve hemen otobüs göründü.

Bekir Ağa, şoföre durumu anlatırken, Hasan okuldan yana soluk soluğa koşarak geldi. Fadiş'i uğurlamak için öğretmeninden izin almıştı. Fadiş, teyzesinin ve Bekir Ağa'nın ellerini öptü, Hasan'la kucaklaştılar. O sırada Hasan pantolonunun cebinden bir şey çıkarıp Fadiş'e uzattı.

"Al bunu Fadiş. En iyi kaydırak taşıımı sana veriyorum. Hep ister dururdun da elini sürdürtmezdim. Bununla orada seksekte ve longuzda herkesi yenersin," dedi.

Fadiş sevinçle ellerini çırpı.

"Yaşa Hasan!"

Ve ona bir kez daha sarıldı. Taşı alıp cebine yerleştirdi. Daha başka şeyler söyleyip Hasan'a teşekkür edecekti. Bekir Ağa onu kucaklayıp otobüse bindirdi. Otobüs, okulun önünden geçirdi. Fadiş boynunu uzatıp ileriye doğru baktı. Okulunu bir kez daha görmek istiyordu. Birden bilinçsizce bir atılışla yerinden fırladı ve telaşla bağırdı.

"Şoför amca, dur, n'olursun dur!..."

Okulun önünde öğrenciler, öğretmenleriyle birlikte, yol kenarına dizilmişlerdi. Şoför otobüsün hızını kesti, Fadiş pencereye abanmış, kuş gibi çırpınıyordu. Öğrenciler, ayrılıkla ilgili yanık bir türkü tutturmuşlardı. Otobüs yavaş yavaş ilerlerken, Fadiş camdan sarkmış, arkadaşlarının her birine adlarıyla sesleniyordu. Çocuklar, tür-

küyü kesmeden ve sırayı bozmadan bütün içtenlikleriyle ona el sallıyorlardı.

Fadiş bir süre öylece durup geride kalanları izledi. Gide gide sesler duyulmaz oldu. Sonra öğrencilerin hepsi de küçülüp gözden kayboldu. Köy ve köyün bahçeleri, tarlaları geride kaldı. O zaman, pencereden çekilip yavaşça yerine oturdu. Gözyaşları ılık ılık yanaklarına boşandı.

Fadiş o anda karmakarışık duygularla dopdoluydu. İçini kemirip duran dayanılmaz tedirginliğin yanında ümitten doğan sevinç pırıltıları birbirine karışmış, arkadaşlarının söylediği türkünün deyişleri diline dolanıp kalmıştı...

BİTTİ

GÜLTEN DAYIOĞLU

1935 yılında Kütahya, Emet'te doğdu. İlköğrenimini Anadolu'nun çeşitli yerlerinde yaptı. İstanbul'da Atatürk Kız Lisesi'ni bitirdi. Bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne devam etti, ama aslında kalbinde ilkokul öğretmeni olmak vardı. Bunu dışarıdan sınavlara girerek başardı ve ilkokul öğretmeni oldu. On beş yıllık öğretmenlik hayatından sonra daha fazla çocuğa ulaşmak, onların eğitimine ve gelişimine katkıda bulunmak amacıyla öğretmenliği bıraktı. Hayatına çocuk edebiyatı alanında eserler veren bir yazar olarak devam ediyor.

Yıkılmış bir yuvadan geriye kalan Fadiş, analı babalı bir yuvası olmadığından, çeşitli köy, kasaba ve kentlerde akrabalarından oluşan değişik ailelerin yanında yaşamak zorundadır.

Tek dayanağı annesi Cemile'dir, ama babası onu kaçırıp annesinden uzaklaştırır. Annesi kızını aramaya başlar ve sonunda bulur. Ancak, geçinebilmek için çalışmak zorunda olduğundan, Fadiş'i aylık yollamak koşuluyla yakınlarına bırakır. Ana kızın yaşamı özlemle sürer.

Fadiş'in duygulu yaşam serüveni, öylesine renkli, öylesine ilginç ve sürükleyicidir ki...

Yediden yetmişe herkesin kendinden bir şeyler bulduğu Fadiş'in, yaşamın zorlukları karşısında gösterdiği direnç insanlara örnek olmaktadır. Bu yüzden Fadiş, kırk yıldır halkın elinde, gönlünde yaşamayı başarmıştır.

ISBN 978-975-405-092-9

9 789754 050929